

Ομάδα υψηλού επιπέδου για την απαγόρευση των διακρίσεων, την ισότητα και την πολυμορφία

Υποομάδα για τα δεδομένα για την ισότητα

Έγγραφο καθοδήγησης σχετικά με τη συλλογή και τη χρήση δεδομένων για την ισότητα με βάση τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης και Καταναλωτών

Διεύθυνση D — Ισότητα και Ιθαγένεια της Ένωσης

Διοικητική Μονάδα D1 — Απαγόρευση των διακρίσεων και συντονισμός των πολιτικών για τους Ρομά
Ευρωπαϊκή Επιτροπή B-1049 Βρυξέλλες

Έγγραφο καθοδήγησης

**σχετικά με τη συλλογή και τη χρήση
δεδομένων για την ισότητα με βάση τη
φυλετική ή εθνοτική καταγωγή**

Η Επιτροπή θα ήθελε να εκφράσει την ευγνωμοσύνη της στον FRA για την εκτενή συμβολή του στην κατάρτιση του παρόντος εγγράφου καθοδήγησης, με βάση το ευρύ φάσμα γνώσεων και εμπειρογνωσίας του

Το χειρόγραφο ολοκληρώθηκε τον Σεπτέμβριο του 2021

PDF	ISBN 978-92-76-40972-4	DOI: 10.2838/51811	DS-01-21-144-EL-N
-----	------------------------	--------------------	-------------------

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2021

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2021

Η πολιτική για την περαιτέρω χρήση εγγράφων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής διέπεται από την απόφαση 2011/833/ΕΕ της Επιτροπής, της 12ης Δεκεμβρίου 2011, για την περαιτέρω χρήση εγγράφων της Επιτροπής (ΕΕ L 330 της 14.12.2011, σ. 39). Εάν δεν ορίζεται διαφορετικά, η περαιτέρω χρήση του παρόντος εγγράφου επιτρέπεται βάσει της άδειας Creative Commons Attribution 4.0 International (CC-BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.el>). Αυτό σημαίνει ότι επιτρέπεται η περαιτέρω χρήση, υπό τον όρο ότι αναφέρεται η πηγή και επισημαίνονται τυχόν αλλαγές.

Έγγραφο καθοδήγησης σχετικά με τη συλλογή και τη χρήση δεδομένων για την ισότητα με βάση τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή

Περιεχόμενα

Προοίμιο	7
Γενικό πλαίσιο και σκοπός του παρόντος εγγράφου καθοδήγησης.....	9
Ανάγκη ύπαρξης δεδομένων για τεκμηριωμένες επιλογές πολιτικής.....	10
Σχετικά με την έννοια της «φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής».....	11
Τι είναι τα «δεδομένα για την ισότητα»;	12
Σκοπός και δομή του εγγράφου καθοδήγησης.....	13
1. Χαρτογράφηση των υφιστάμενων πηγών δεδομένων που παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή (συμπεριλαμβανομένων των κατηγοριών που εφαρμόζονται και των υποκειμένων ορισμών τους)	16
Σκεπτικό	16
Καθοδήγηση.....	16
Παραδείγματα εθνικών πρακτικών	18
2. Διενέργεια εκτίμησης αναγκών των (δυσνητικών) χρηστών αναλυτικών δεδομένων ανά φυλετική ή εθνοτική καταγωγή.....	19
Σκεπτικό	19
Καθοδήγηση.....	20
Παραδείγματα εθνικών πρακτικών	20
3. Ευθυγράμμιση των ορισμών, των ταξινομήσεων και των κατηγοριοποιήσεων που σχετίζονται με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή και ενσωμάτωση δεδομένων σχετικά με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή σε ενωσιακές και εθνικές έρευνες.....	23
Σκεπτικό	23
Καθοδήγηση.....	23
Παραδείγματα εθνικών πρακτικών	26
Παραδείγματα προσεγγίσεων που υιοθετούν οι φορείς ισότητας για την ενίσχυση της εναρμόνισης.....	28
4. Συλλογή και χρήση δεδομένων για την ισότητα σε πλήρη συμμόρφωση με τον γενικό κανονισμό της ΕΕ για την προστασία δεδομένων και τους εθνικούς κανόνες για την προστασία των δεδομένων	28
Σκεπτικό	28
Καθοδήγηση.....	29
Παραδείγματα εθνικών πρακτικών	31

5. Συλλογή πληροφοριών για τον αυτοπροσδιορισμό με βάση τη «φυλετική ή εθνική καταγωγή»	32
Σκεπτικό	32
Καθοδήγηση.....	33
Παραδείγματα εθνικών πρακτικών	36
Παραδείγματα ερευνών του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA)	38
6. Χρήση πληροφοριών υποκατάστασης κατά τη συλλογή δεδομένων σχετικά με τη φυλετική ή εθνική καταγωγή (όταν δεν είναι δυνατός ο αυτοπροσδιορισμός)	40
Σκεπτικό	40
Προκλήσεις	41
Καθοδήγηση.....	42
Παραδείγματα εθνικών πρακτικών	43
7. Συλλογή δεδομένων σχετικά με εμπειρίες διακρίσεων λόγω εθνικής/φυλετικής καταγωγής σε βασικούς τομείς της ζωής	43
Σκεπτικό	44
Καθοδήγηση.....	45
Παραδείγματα εθνικών πρακτικών	47
Παραδείγματα από έρευνες του FRA	49
8. Παροχή επαρκούς προϋπολογισμού για τακτικές έρευνες συλλογής δεδομένων για την ισότητα όσον αφορά τη φυλετική/εθνική καταγωγή, ιδίως όταν δεν είναι εφικτή η συλλογή διοικητικών δεδομένων.....	50
Σκεπτικό	50
Καθοδήγηση.....	50
Παραδείγματα εθνικών πρακτικών	51
Περαιτέρω δεοντολογικά ζητήματα για τη συλλογή δεδομένων με βάση τη φυλετική ή εθνική καταγωγή	52

Προοίμιο

«Η Ευρωπαϊκή Ένωση απορρίπτει τις θεωρίες που προσπαθούν να καθορίσουν την ύπαρξη χωριστών ανθρώπινων φυλών. Η χρησιμοποίηση του όρου "φυλετική καταγωγή" δεν συνεπάγεται την αποδοχή τέτοιου είδους θεωριών»¹.

Η φυλή / φυλετική καταγωγή και/ή η εθνοτική καταγωγή είναι **κοινωνικά κατασκευάσματα** και, ως εκ τούτου, δεν αποτελούν ισχυρές υποκατάστατες μεταβλητές της γενετικής ποικιλομορφίας της ανθρωπότητας². Ενώ ορισμένα άτομα μπορεί να αυτοπροσδιορίζονται ως «λευκά» ή «μαύρα», ο ρατσισμός και οι φυλετικές ή εθνοτικές διακρίσεις συχνά διαμορφώνονται από τον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία κατηγοριοποιεί τα άτομα με φυλετικούς όρους.

Συχνά στους ανθρώπους αποδίδονται ή επιβάλλονται ιδέες σχετικά με τη φυλή / τη φυλετική καταγωγή, ενώ συγκεκριμένα άτομα ή ομάδες μπορούν να φυλετοποιηθούν από άλλους με τρόπους που επηρεάζουν αρνητικά τις εμπειρίες τους και τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονται. Το κοινωνικό κατασκευάσμα της φυλής / φυλετικής καταγωγής είναι διαφορετικό από τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι αυτοπροσδιορίζονται, ο οποίος μπορεί να είναι πολύ πιο ποικίλος και σύνθετος, αλλά μπορεί και να αλληλοεπικαλύπτεται με αυτόν³.

Οι [αρχές και οι συστάσεις των Ηνωμένων Εθνών για τις απογραφές πληθυσμού και στέγασης που σχετίζονται με την εθνοτική καταγωγή](#) (παράγραφος 4.184.) ορίζουν ευρέως την εθνοτική καταγωγή ως έννοια «που βασίζεται στην κοινή αντίληψη της ιστορίας και της εδαφικής καταγωγής (περιφερειακής και εθνικής) μιας εθνοτικής ομάδας ή κοινότητας, καθώς και σε πολιτισμικά χαρακτηριστικά, όπως η γλώσσα ή η θρησκεία. Η αντίληψη ή οι απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με την εθνοτική καταγωγή, την επίγνωση του οικογενειακού τους υπόβαθρου, τον αριθμό των γενεών που έχουν διαμείνει σε μια χώρα και το χρονικό διάστημα μετά τη μετανάστευση αποτελούν πιθανούς παράγοντες που επηρεάζουν την αναφορά της εθνοτικής καταγωγής σε μια απογραφή. Η εθνοτική καταγωγή είναι πολυδιάστατη και αποτελεί μάλλον διαδικασία παρά μια στατική έννοια, άρα η εθνοτική κατάταξη θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με μεταβαλλόμενα όρια».

Η [απόφαση-πλαίσιο της ΕΕ για τον ρατσισμό και την ξενοφοβία](#) προβλέπει ότι ο όρος «γενεαλογικές καταβολές» «... θα πρέπει να νοηθεί ως αναφερόμενος κυρίως σε πρόσωπα ή σε ομάδες προσώπων που κατάγονται από πρόσωπα τα οποία θα μπορούσαν να προσδιορισθούν βάσει ορισμένων χαρακτηριστικών (όπως φυλή ή χρώμα), χωρίς αυτό να σημαίνει υποχρεωτικά ότι όλα αυτά τα χαρακτηριστικά εξακολουθούν να υπάρχουν».

Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία της ΕΕ⁴, το παρόν έγγραφο καθοδήγησης αναφέρεται σε «φυλετική ή εθνοτική καταγωγή» με την έννοια ότι αυτή αποτελεί:

- αιτία διακρίσεων.

¹ [Οδηγία 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής](#) (6). Βλ. επίσης το [σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού 2020-2025](#), σ. 1.

² Βλ.: Yudell M. et al., (2016), «[Taking race out of human genetics](#)», *Science* 351 (6273):564-565. Και: Zack, N. (2018), «[Social Construction and Racial Identities](#)» στο: Zack, N., *Philosophy of Race. Palgrave Philosophy Today*. Palgrave Macmillan, Cham.

³ Κυβέρνηση του Οντάριο (2018), [Data Standards for the Identification and Monitoring of Systemic Racism](#). Anti-Racism Data Standards – Order in Council 897/2018.

⁴ [Οδηγία 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής](#) (στο εξής: οδηγία για τη φυλετική ισότητα), καθώς και άρθρα 10 και 19 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

Σύμφωνα με την πρακτική που έχει καθιερωθεί σε ορισμένες χώρες και σε κράτη μέλη της ΕΕ —τα οποία χρησιμοποιούν την κατηγορία «φυλετική ή εθνοτική καταγωγή» για στατιστικούς σκοπούς, μεταξύ άλλων για την επισήμανση των διακρίσεων και της ανισότητας— το παρόν έγγραφο καθοδήγησης αναφέρεται περαιτέρω στη «φυλετική ή εθνοτική καταγωγή» ως εξής:

- μια γενική στατιστική (αναλυτική) κατηγορία που επιτρέπει την ανάλυση οποιωνδήποτε δεδομένων, για την αξιολόγηση της κατάστασης όσον αφορά την ισότητα στην κοινωνία,
- μια πτυχή του αυτοπροσδιορισμού και του εθνοτικού δεσμού ενός προσώπου, δηλαδή ως προσωπικό χαρακτηριστικό.

Οι νομοθέτες και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, για να λάβουν τεκμηριωμένες αποφάσεις πολιτικής με σκοπό την καταπολέμηση των διακρίσεων και την προώθηση της ίσης μεταχείρισης, χρειάζονται δεδομένα σχετικά με την κοινωνική θέση των ανθρώπων και τις εμπειρίες ρατσισμού και διακρίσεων που έχουν βιώσει λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής.

Ωστόσο, η προσθήκη κατηγοριών όπως «φυλετική ή εθνοτική καταγωγή» στις επίσημες στατιστικές ενέχει τον κίνδυνο οι εν λόγω κατηγορίες να αναπαραχθούν στην κοινωνία και να χρησιμοποιηθούν για τον εσφαλμένο χαρακτηρισμό ατόμων⁵. Αυτό μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες για τα μέλη ορισμένων κοινωνικών ομάδων, οι οποίες απορρέουν από τα μεροληπτικά (δυσνητικά στερεοτυπικά) συστήματα πεποιθήσεων, που μια τέτοιου είδους κοινωνική κατηγοριοποίηση μπορεί να συντηρεί⁶.

Για την αντιμετώπιση του ζητήματος αυτού, η χρήση στατιστικών (αναλυτικών) κατηγοριών για οποιαδήποτε συλλογή δεδομένων ή για σκοπούς ανάλυσης δεδομένων θα πρέπει πάντα να καθοδηγείται από την πρωταρχική αρχή της *μη πρόκλησης ζημίας* που βασίζεται στα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως προτείνεται από την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (OHCHR) στο έγγραφό της με τίτλο «[Human Rights-based Approach to Data](#)» (Προσέγγιση όσον αφορά τα δεδομένα με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα).

Η μη πρόκληση ζημίας σημαίνει ότι **καμία δραστηριότητα συλλογής δεδομένων δεν θα πρέπει να δημιουργεί ή να ενισχύει υφιστάμενες διακρίσεις, προκαταλήψεις ή στερεότυπα** και ότι τα δεδομένα που συλλέγονται θα πρέπει να χρησιμοποιούνται προς όφελος των ομάδων που περιγράφουν και της κοινωνίας ως συνόλου.

Ως εκ τούτου, το παρόν έγγραφο καθοδήγησης αναγνωρίζει και επανεπιβεβαιώνει την προσέγγιση της OHCHR όσον αφορά τα δεδομένα με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς και το σύνολο των αρχών που σχετίζονται με τη συμμετοχή, την ανάλυση των δεδομένων, τον αυτοπροσδιορισμό, τη διαφάνεια, την ιδιωτικότητα και τη λογοδοσία⁷.

⁵ Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να αναγνωριστούν δύο σημεία: α) η χρήση της γλώσσας σε μια κοινωνία δεν είναι δυνατόν να περιοριστεί στους ενημερωμένους υπεύθυνους επικοινωνίας και β) οι συνειδητές προθέσεις των υπευθύνων επικοινωνίας δεν είναι οι μόνοι παράγοντες που διαμορφώνουν το κοινωνικό νόημα μιας έννοιας ή μιας κατηγορίας.

⁶ Liberman, Z. et al. (2017), «[The origins of social categorization](#)», *Trends in Cognitive Sciences*, τόμος 21, τεύχος 7, σ. 556-568.

⁷ Ωστόσο, δεν θα πρέπει να υπάρχει γενική απαγόρευση της δημοσίευσης δεδομένων που ενδέχεται να παρουσιάζουν ορισμένες ομάδες με αρνητικό τρόπο, όταν πρόκειται για πρακτικές που θίγουν την αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα των ανθρώπων. Για παράδειγμα, η δημοσίευση δεδομένων σχετικά με τον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι ενισχύει τα υφιστάμενα στερεότυπα ορισμένων ομάδων στις οποίες εφαρμόζεται αυτή η πρακτική, αλλά είναι επίσης προς όφελος της κοινωνίας

Γενικό πλαίσιο και σκοπός του παρόντος εγγράφου καθοδήγησης

Τα δεδομένα για την ισότητα είναι απαραίτητα για την αξιολόγηση της κατάστασης των εθνοτικών μειονοτήτων και άλλων φυλετοποιημένων ομάδων και, ως εκ τούτου, για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του ρατσισμού και των διαθρονητικών ανισοτήτων⁸. Τα δεδομένα καθιστούν εμφανή τη φύση και την έκταση των διακρίσεων και της ανισότητας⁹ και αποτελούν την ουσιαστική βάση για τεκμηριωμένη χάραξη πολιτικής. Τα στατιστικά στοιχεία για την ισότητα, όταν συλλέγονται τακτικά και συστηματικά, επιτρέπουν στα κράτη μέλη να αξιολογούν την ορθή εφαρμογή της νομοθεσίας κατά των διακρίσεων, να εποπτεύουν τη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα και να παρακολουθούν την πρόοδο όσον αφορά την επίτευξη των στόχων για την ισότητα —όπως ορίζονται από τα μέσα οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ, όπως το [Ευρωπαϊκό Εξάμηνο](#), ή από παγκόσμια θεματολόγια, όπως η [ατζέντα του 2030 των Ηνωμένων Εθνών για τη βιώσιμη ανάπτυξη](#).

Μέχρι σήμερα λίγες είναι οι χώρες που εφαρμόζουν ολοκληρωμένα συστήματα ή ακολουθούν συντονισμένη προσέγγιση όσον αφορά τη συλλογή και τη χρήση δεδομένων ισότητας που θα μπορούσαν να αναδείξουν την ύπαρξη ανισοτήτων λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής. Εάν είναι διαθέσιμα, τα εν λόγω δεδομένα συχνά δεν είναι επικαιροποιημένα ή δεν είναι συγκρίσιμα σε χρονικό ή γεωγραφικό επίπεδο· συχνά έχουν περιορισμένο πεδίο εφαρμογής και δεν διατίθενται με διαφάνεια στο κοινό.

Αναγνωρίζοντας τα ανωτέρω, το 2018 η ομάδα υψηλού επιπέδου της ΕΕ για την καταπολέμηση των διακρίσεων, την ισότητα και την πολυμορφία συνέστησε την υποομάδα για τα δεδομένα για την ισότητα (στο εξής: υποομάδα), με σκοπό να στηρίξει τα κράτη μέλη στις προσπάθειές τους να βελτιώσουν τη συλλογή και τη χρήση δεδομένων για την ισότητα. Ανέθεσε στον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (FRA) να διευκολύνει το έργο της υποομάδας, σύμφωνα με την εντολή που έχει λάβει ο εν λόγω οργανισμός να αναπτύσσει μεθόδους και πρότυπα για τη βελτίωση της δυνατότητας σύγκρισης, της αντικειμενικότητας και της αξιοπιστίας των δεδομένων για την ισότητα σε ευρωπαϊκό επίπεδο¹⁰.

Μέχρι σήμερα η υποομάδα έχει εκπονήσει:

- ένα σύνολο [μη δεσμευτικών κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τη συλλογή και τη χρήση δεδομένων για την ισότητα](#),
- μια [επιτομή υποσχόμενων πρακτικών για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με την ισότητα](#) που εφαρμόζονται σε εθνικό επίπεδο,

και των δικαιωμάτων των γυναικών και των κοριτσιών που υποβάλλονται σ' αυτήν. Οι φορείς συλλογής δεδομένων και άλλα αρμόδια ενδιαφερόμενα μέρη πρέπει να ενεργούν υπεύθυνα κατά την παρουσίαση και την ερμηνεία των εν λόγω δεδομένων.

⁸ Η [σύσταση του Συμβουλίου για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά](#) ορίζει ότι η συστημική ή δομική διάκριση «τεκμαίρεται ότι υπάρχει στις ανισότητες που προκύπτουν από τη νομοθεσία, την πολιτική και την πρακτική, όχι εκ προθέσεως αλλά ως αποτέλεσμα μιας σειράς θεσμικών παραγόντων κατά την εκπόνηση, την υλοποίηση και την επανεξέταση νομικών πράξεων, πολιτικών και πρακτικών» (σ. 20).

⁹ FRA (2021), [Equality in the EU 20 years on from the initial implementation of the Equality Directives](#) (Η ισότητα στην ΕΕ 20 έτη από την αρχική εφαρμογή των οδηγιών για την ισότητα). Γνωμοδότηση. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων.

¹⁰ [Κανονισμός \(ΕΚ\) αριθ. 168/2007 του Συμβουλίου, της 15ης Φεβρουαρίου 2007, για την ίδρυση Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης \(ΕΕ L 53 της 22.2.2007\)](#).

- ένα [διαγνωστικό εργαλείο χαρτογράφησης](#) που θα βοηθήσει τα κράτη μέλη να χαρτογραφήσουν τις υφιστάμενες πηγές δεδομένων για την ισότητα και να εντοπίσουν κενά.

Το 2020 η εντολή της υποομάδας παρατάθηκε έως το 2025, προκειμένου να στηρίξει τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να εφαρμόσει μια συνεκτική προσέγγιση ως προς τη συλλογή δεδομένων για την ισότητα, όσον αφορά τα αναλυτικά δεδομένα ανά φυλετική ή εθνοτική καταγωγή. Για την επίτευξη του εν λόγω στόχου, η υποομάδα συμφώνησε να εκπονήσει πρακτικό έγγραφο καθοδήγησης για τα κράτη μέλη σχετικά με τη βελτίωση της συλλογής αναλυτικών δεδομένων ανά φυλετική ή εθνοτική καταγωγή.

Ανάγκη ύπαρξης δεδομένων για τεκμηριωμένες επιλογές πολιτικής

«Τα κράτη μέλη, με πλήρη σεβασμό των εθνικών τους πλαισίων, θα πρέπει να μεταβούν προς τη συλλογή αναλυτικών δεδομένων με βάση τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, προκειμένου να προβληθούν τόσο οι υποκειμενικές εμπειρίες διακρίσεων και θυματοποίησης όσο και οι διαρθρωτικές πτυχές του ρατσισμού και των διακρίσεων. Τα δεδομένα αυτά θα πρέπει να είναι πλήρη, αξιόπιστα, τακτικά και έγκαιρα να ενσωματώνονται σε ενωσιακές και εθνικές έρευνες και να είναι αντιπροσωπευτικά και συγκρίσιμα.» [Σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού 2020-2025](#), σ. 20.

Το 2020 η ΕΕ έλαβε αποφασιστικά μέτρα για μια πιο ολιστική προσέγγιση για την αντιμετώπιση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και της συναφούς μισαλλοδοξίας και ενέκρινε το πρώτο [σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού 2020-2025](#). Το σχέδιο εξετάζει τόσο τις ατομικές όσο και τις διαρθρωτικές (θεσμοθετημένες) μορφές ρατσισμού και καθορίζει μια σειρά συγκεκριμένων μέτρων, ώστε να λαμβάνονται τα «σωστά δεδομένα για τεκμηριωμένες επιλογές πολιτικής». Ζητεί να πραγματοποιηθεί ένα πιο σημαντικό βήμα προς μια νέα προσέγγιση όσον αφορά τη συλλογή δεδομένων για την ισότητα και ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να βελτιώσουν τη συλλογή αναλυτικών δεδομένων ανά φυλετική ή εθνοτική καταγωγή.

Τα παραπάνω συνάδουν με τη [διακήρυξη και το πρόγραμμα δράσης του Durban](#), το οποίο καλεί τα κράτη «να συλλέγουν, να συγκεντρώνουν, να αναλύουν, να διαδίδουν και να δημοσιεύουν αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία σε εθνικό και τοπικό επίπεδο και να λαμβάνουν όλα τα άλλα συναφή μέτρα που είναι αναγκαία για την τακτική αξιολόγηση της κατάστασης των ατόμων και των ομάδων ατόμων που είναι θύματα ρατσισμού, φυλετικών διακρίσεων, ξενοφοβίας και συναφούς μισαλλοδοξίας».

Η ανάγκη για δεδομένα σχετικά με την εθνοτική καταγωγή έχει επισημανθεί επίσης από το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο —στην ειδική έκθεση του 2016 σχετικά με τις [πρωτοβουλίες πολιτικής της ΕΕ και τη χρηματοδοτική στήριξή της για την ενσωμάτωση των Ρομά](#)— στην οποία καλεί την Επιτροπή να συνεργαστεί με τα κράτη μέλη για την ανάπτυξη κοινής μεθοδολογίας και να τα ενθαρρύνει να συλλέγουν στατιστικά στοιχεία σχετικά με την εθνοτική καταγωγή.

Η πανδημία COVID-19 έχει σημαντικό αντίκτυπο στην ισότητα σε ολόκληρο τον κόσμο: όσοι ήδη διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο διακρίσεων και ανισότητας (όπως οι ηλικιωμένοι, τα άτομα με αναπηρία, τα μέλη εθνοτικών μειονοτήτων, οι Ρομά και οι Πλανόβιοι (Traveller), οι άστεγοι ή όσοι ζουν σε συνθήκες συνωστισμού) διέτρεχαν και διατρέχουν πολύ μεγαλύτερο κίνδυνο να νοσήσουν ή να πεθάνουν από τον ιό¹¹.

¹¹ Ο FRA έχει δημοσιεύσει τακτικές εκθέσεις σχετικά με τις [επιπτώσεις της νόσου COVID-19 στα θεμελιώδη δικαιώματα](#) το 2020 και το 2021.

Ωστόσο, στις περισσότερες χώρες της ΕΕ τα επίσημα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία για την υγεία σχετικά με τη νόσο COVID-19 δεν ήταν δυνατόν να αναλυθούν (πλήρως) ανά φυλετική ή εθνοτική καταγωγή. Αυτό είχε αρνητικές επιπτώσεις στην αποτελεσματικότητα των προστατευτικών μέτρων για τον περιορισμό της εξάπλωσης του ιού, καθώς και των εκστρατειών ενημέρωσης και πρόληψης που απευθύνονταν σε άτομα και ομάδες που διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο υπερβολικής έκθεσης.

Σχετικά με την έννοια της «φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής»

Σύμφωνα με τη Farkas¹², «οι φυλετικές, εθνοτικές και εθνικές καταβολές αποτελούν μεταβλητά κριτήρια και συνίστανται στην εθνικότητα, το χρώμα, τις γενεαλογικές καταβολές, τη μειονοτική θρησκεία, τη μειονοτική γλώσσα, τη μειονοτική κουλτούρα και τις παραδόσεις. Μαζί με την ιδιότητα του αλλοδαπού και του μετανάστη, τα χαρακτηριστικά αυτά αποτελούν τις συνηθέστερες υποκατάστατες μεταβλητές φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής —τα οποία επιβεβαιώνονται σαφέστερα στο πλαίσιο της συλλογής δεδομένων σχετικά με τις ανισότητες, η οποία βασίζεται οπωσδήποτε σε αυτές τις υποκατάστατες μεταβλητές». Επιπλέον, οι εν λόγω κοινωνικές κατηγορίες αναγνωρίζονται ως εγγενώς αλληλένδετες, παρότι δεν είναι σαφώς διακριτές από νομική άποψη. Ως εκ τούτου, απαιτείται προσεκτική ανάλυση προκειμένου να προσδιοριστεί αν οι διακρίσεις βασίζονται στη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή ή σε συστατικό στοιχείο οποιασδήποτε από τις δύο έννοιες, όπως η μειονοτική θρησκεία¹³.

Υπάρχουν διάφορα παραδείγματα νομολογίας που αφορούν, για παράδειγμα, τους Ρομά, τα οποία διευρύνουν την ερμηνεία των εθνοτικών διακρίσεων εξετάζοντας περαιτέρω την κοινωνική περιθωριοποίηση και τον χωρικό διαχωρισμό¹⁴. Επιπλέον, οι μετανάστες και οι απόγονοι μεταναστών προσδιορίζονται βάσει κατηγοριών που αναφέρονται στο καθεστώς τους ως μεταναστών, όπως η ιθαγένεια, η χώρα καταγωγής, η χώρα καταγωγής των γονέων, το έτος μεταναστευσης και η γλώσσα που ομιλείται στο σπίτι. Για τους μετανάστες και τους απογόνους μεταναστών, οι κατηγορίες αυτές χρησιμοποιούνται συνήθως ως υποκατάστατες μεταβλητές της εθνοτικής καταγωγής σε χώρες όπου η συλλογή των αποκαλούμενων «στατιστικών για την εθνοτική καταγωγή» απαγορεύεται από τον νόμο.

Όσον αφορά τις εμπειρίες διακρίσεων, ιδιαίτερη σημασία αποκτούν οι ερωτήσεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι άλλοι (αυτοί που προβαίνουν σε διακρίσεις) αντιλαμβάνονται κάποιον, με βάση τα αντιληπτά εξωτερικά χαρακτηριστικά του. Τα χαρακτηριστικά που αποδίδονται από τρίτους μπορεί να μην σχετίζονται κατ' ανάγκη με τον αυτοπροσδιορισμό ενός προσώπου. Όπως επισημαίνει η Farkas, «σπανίως εμφανίζονται διακρίσεις βάσει φυλετικής και εθνοτικής καταγωγής λόγω του αυτοπροσδιορισμού ενός ατόμου ως μέλους συγκεκριμένης φυλετικής ή εθνοτικής ομάδας. Διαδικασίες, όπως η απόδοση χαρακτηριστικών ή ιδιοτήτων, η ετεροποίηση, η ομαδοποίηση και η στερεοτυπία δημιουργούν, εδραιώνουν ή επιβάλλουν τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή. Η φυλετική ή εθνοτική ταυτότητα ενδέχεται να μην αντιστοιχεί σε εκείνη την οποία αντιλαμβάνεται ή εικάζει κάποιος τρίτος. Η ταυτότητα είναι ρευστή και μπορεί να αλλάξει με την πάροδο του χρόνου. Ωστόσο,

¹² Farkas, L. (2017), [The meaning of racial or ethnic origin in EU law: between stereotypes and identities](#), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2017, σ. 8.

¹³ Farkas, L. (2017), [Analysis and comparative review of equality data collection practices in the European Union: Data collection in the field of ethnicity](#), Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2017, σ. 9.

¹⁴ D.H. κ.λπ. κατά Τσεχικής Δημοκρατίας, προσφυγή αριθ. 57325/00, απόφαση τμήματος μείζονος συνθέσεως της 13ης Νοεμβρίου 2007 και Yordanova κ.λπ. κατά Βουλγαρίας, προσφυγή αριθ. 25446/06, απόφαση της 5ης Ιουνίου 2012 (βλ. Farkas, 2017, σ. 9f).

αυτό δεν επηρεάζει κατ' ανάγκη τον τρόπο με τον οποίο γίνεται αντιληπτό το πρόσωπο αυτό. Η σύλληψη της έννοιας της φυλετικής και εθνοτικής καταγωγής μπορεί επίσης να επιβληθεί από το εσωτερικό των κοινοτήτων και να καταστείλει τις διασταυρούμενες ταυτότητες και τα αποκλίνοντα συμφέροντα».¹⁵

Επιπλέον, η ταυτότητα ενός ατόμου περιλαμβάνει πολλαπλά, διασταυρούμενα χαρακτηριστικά που πρέπει να αναγνωρίζονται όχι μόνο τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, αλλά και το φύλο, την ηλικία, τον γενετήσιο προσανατολισμό, πιθανή αναπηρία και άλλα προσωπικά χαρακτηριστικά¹⁶.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το θεωρητικό και νομικό πλαίσιο του ορισμού της φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, βλ. την έκθεση της Επιτροπής σχετικά με την [ανάλυση και συγκριτική επισκόπηση των πρακτικών συλλογής δεδομένων για την ισότητα στον τομέα της εθνοτικής καταγωγής στην ΕΕ](#).

Τι είναι τα «δεδομένα για την ισότητα»;

Το [ευρωπαϊκό εγχειρίδιο σχετικά με τα δεδομένα για την ισότητα](#) και οι [κατευθυντήριες γραμμές για τη βελτίωση της συλλογής και της χρήσης δεδομένων σχετικά με την ισότητα](#) ορίζουν ως «δεδομένα για την ισότητα» κάθε πληροφορία που είναι χρήσιμη για τους σκοπούς της περιγραφής, της ανάλυσης, της αιτιολόγησης και της λήψης αποφάσεων σχετικά με την κατάσταση όσον αφορά την ισότητα. Η πληροφορία μπορεί να έχει ποσοτικό ή ποιοτικό χαρακτήρα. Θα μπορούσε να περιλαμβάνει συγκεντρωτικά δεδομένα που αντικατοπτρίζουν ανισότητες ή τα αίτια ή τα αποτελέσματά τους στις κοινωνίες.

Τα στατιστικά στοιχεία για την ισότητα μπορούν να συγκεντρώνονται από πολλαπλές πηγές δεδομένων, όπως απογραφές πληθυσμού, διοικητικά μητρώα, έρευνες σε νοικοκυριά και ατομικές έρευνες, έρευνες για τη θυματοποίηση και έρευνες συμπεριφοράς. Άλλες πηγές θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν δεδομένα καταγγελιών (συμπεριλαμβανομένων των συγκεντρωτικών προφίλ των καταγγελλόντων και των δραστών, για παράδειγμα), δεδομένα ποινικής δικαιοσύνης (συμπεριλαμβανομένων δικαστικών στατιστικών στοιχείων και δεδομένων σχετικά με την έκβαση δικαστικών υποθέσεων, καθώς και την αποζημίωση που προσφέρεται ή τις κυρώσεις που επιβάλλονται, για παράδειγμα), καθώς και άλλες οδούς συλλογής δεδομένων, που περιλαμβάνουν δοκιμές για έλεγχο ύπαρξης διακρίσεων, παρακολούθηση της τήρησης της πολυμορφίας από εργοδότες και παρόχους υπηρεσιών, και δεδομένα που χρησιμοποιούνται για την εκπαίδευση αλγορίθμων για σκοπούς τεχνητής νοημοσύνης και μηχανικής μάθησης.

Τα δεδομένα που αναλύονται ανά ορισμένα προσωπικά χαρακτηριστικά —συμπεριλαμβανομένης της ηλικίας, του φύλου, της φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, της θρησκείας ή των πεποιθήσεων, της αναπηρίας, του γενετήσιου προσανατολισμού και της ταυτότητας φύλου— μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την παραγωγή δεδομένων σχετικά με την ισότητα, σε συγκεντρωτικό επίπεδο για στατιστικούς σκοπούς, υπό την προϋπόθεση ότι αυτό πραγματοποιείται σε πλήρη συμμόρφωση με τις νομικές διατάξεις και τις αντίστοιχες εξαιρέσεις¹⁷.

¹⁵ Farkas, L. (2017), [The meaning of racial or ethnic origin in EU law: between stereotypes and identities](#), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2017, σ. 37.

¹⁶ Farkas, L. (2017), [The meaning of racial or ethnic origin in EU law: between stereotypes and identities](#), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2017, σ. 37.

¹⁷ FRA (2021), [Equality in the EU 20 years on from the initial implementation of the Equality Directives](#) (Η ισότητα στην ΕΕ 20 έτη από την αρχική εφαρμογή των οδηγιών για την ισότητα). Γνωμοδότηση. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων, σ. 65.

Σκοπός και δομή του εγγράφου καθοδήγησης

Ανταποκρινόμενη στο [σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού 2020-2025](#) και σε εκκλήσεις άλλων ομάδων για τη βελτίωση της διαθεσιμότητας αναλυτικών δεδομένων για την ισότητα ανά φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, η υποομάδα για τα δεδομένα για την ισότητα συμφώνησε να εκπονήσει το παρόν πρακτικό έγγραφο καθοδήγησης.

Στόχοι του εγγράφου είναι:

- να εντοπίσει προκλήσεις όσον αφορά τη συλλογή δεδομένων σχετικά με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή·
- να επισημάνει ελπιδοφόρες πορείες προς μια πιο τυποποιημένη και συνεκτική προσέγγιση·
- να προσφέρει πρακτική καθοδήγηση σχετικά με αποτελεσματικούς τρόπους παραγωγής ολοκληρωμένων, αξιόπιστων, συγκρίσιμων και τακτικών δεδομένων σε εθνικό επίπεδο·
- να βοηθήσει τα θεσμικά όργανα του δημόσιου τομέα και άλλους σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς να εντοπίσουν ανισότητες βάσει εθνοτικής ή φυλετικής καταγωγής και να καταπολεμήσουν αποτελεσματικά τον ρατσισμό και τις διαρθρωτικές διακρίσεις.

Το παρόν έγγραφο καθοδήγησης βασίζεται:

- στις μη δεσμευτικές [κατευθυντήριες γραμμές για τη βελτίωση της συλλογής και της χρήσης δεδομένων σχετικά με την ισότητα](#),
- στις συστάσεις του [ευρωπαϊκού εγχειριδίου για τα δεδομένα για την ισότητα \(αναθεώρηση 2016\)](#),
- στην έκθεση της Επιτροπής σχετικά με τη [συλλογή δεδομένων στον τομέα της εθνοτικής καταγωγής](#).

Επιπλέον, το έγγραφο καθοδήγησης βασίζεται σε συμβουλές εμπειρογνομόνων, σε υφιστάμενα πρότυπα δεδομένων για την καταπολέμηση του ρατσισμού ή των διακρίσεων και σε οδηγούς για την ανάλυση δεδομένων, όπως:

- η δημοσίευση της UNECE με τίτλο «[Poverty Measurement - Guide to Data Disaggregation](#)» (Μέτρηση της φτώχειας — Οδηγός για την ανάλυση δεδομένων), και
- οι [αρχές και οι συστάσεις των Ηνωμένων Εθνών για τις απογραφές πληθυσμού και στέγασης που σχετίζονται με την εθνοτική καταγωγή](#).

Επιπλέον, στο έγγραφο καθοδήγησης εξετάζεται το φάσμα των πιθανών πηγών δεδομένων (όπως απογραφές πληθυσμού, διοικητικά μητρώα, δεδομένα καταγγελιών, έρευνες σε νοικοκυριά και μεμονωμένα άτομα) και οι ειδικές απαιτήσεις τους.

Το έγγραφο καθοδήγησης πραγματεύεται επίσης ζητήματα που ανακύπτουν σε σχέση με την εφαρμογή του [γενικού κανονισμού για την προστασία δεδομένων](#) (ΓΚΠΔ), υπογραμμίζοντας τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να συλλέγονται δεδομένα σχετικά με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή για συγκεντρωτικούς στατιστικούς σκοπούς σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ.

Το κοινό στο οποίο απευθύνεται το παρόν έγγραφο καθοδήγησης περιλαμβάνει δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς που συμμετέχουν στη συλλογή και τη χρήση δεδομένων για την ισότητα όσον αφορά τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, όπως:

- υπεύθυνους παραγωγής δεδομένων σε πολιτικούς και διοικητικούς φορείς σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο·
- εθνικές στατιστικές υπηρεσίες·
- ιδιωτικούς και δημόσιους οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στον τομέα του χώρου εργασίας και της παροχής υπηρεσιών·
- το δικαστικό σύστημα και την αστυνομία·
- φορείς ισότητας και εθνικούς οργανισμούς ανθρωπίνων δικαιωμάτων·
- την πανεπιστημιακή κοινότητα.

Η κατάσταση όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής και την ποιότητα των συλλεγόμενων δεδομένων για την ισότητα όσον αφορά τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή διαφέρει μεταξύ των κρατών μελών. Όπως φαίνεται στην έκθεση της Επιτροπής σχετικά με τη [συλλογή δεδομένων στον τομέα της εθνοτικής καταγωγής](#), λίγα μόνο κράτη μέλη συλλέγουν δεδομένα σχετικά με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, ενώ άλλα το αποφεύγουν αυτό σκοπίμως.

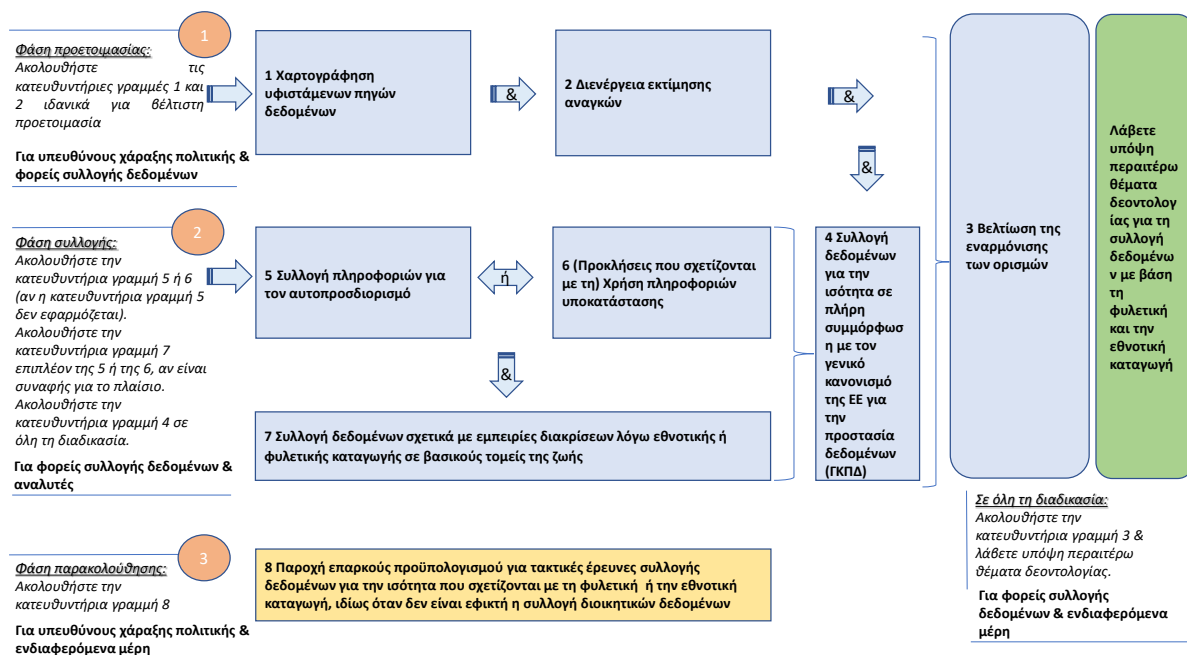
Επιπλέον, διάφορες κοινότητες/ομάδες που πλήττονται από ρατσισμό και φυλετικές/εθνοτικές διακρίσεις μπορεί να έχουν αποκλίνουσες απόψεις σχετικά με την ανάγκη συλλογής τέτοιου είδους δεδομένων ή να διατυπώνουν ενστάσεις, οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη από τους υπεύθυνους παραγωγής δεδομένων.

Ως εκ τούτου, το παρόν έγγραφο καθοδήγησης μπορεί να χρησιμεύσει ως αφετηρία για να βοηθήσει τα κράτη μέλη κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ για την ισότητα σύμφωνα με την ισχύουσα οδηγία για τη φυλετική ισότητα. Εξετάζει τα εθνικά νομικά πλαίσια και τις διαφορετικές απαιτήσεις για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με την ισότητα με βάση την εθνοτική ή φυλετική καταγωγή σε κάθε κράτος μέλος. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη μπορούν να επιλέγουν ή να δίνουν προτεραιότητα σε όσες από τις δράσεις που καθορίζονται στις κατευθυντήριες γραμμές ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες που εντοπίζονται τη δεδομένη χρονική στιγμή σε ένα συγκεκριμένο κράτος μέλος.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ ενθαρρύνονται να χρησιμοποιούν τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές για να τροφοδοτούν την ανάπτυξη και την αποτελεσματική εφαρμογή πολιτικών για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων και να παρακολουθούν τα αποτελέσματά τους από την άποψη της ισότητας.

Δεδομένου ότι οι απαιτήσεις για τη συλλογή δεδομένων για την ισότητα όσον αφορά τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή μπορεί επίσης να διαφέρουν μεταξύ των διαφόρων πηγών δεδομένων (για παράδειγμα, ανάγκη ύπαρξης νομικών κανόνων για τη συλλογή δεδομένων στα επίσημα στατιστικά στοιχεία), η δυνατότητα εφαρμογής των ακόλουθων κατευθυντήριων αρχών μπορεί να είναι ευκολότερη για ορισμένες πηγές δεδομένων από ό,τι για άλλες. Στο γράφημα 1 παρουσιάζεται μια πιθανή ακολουθία και ένας συνδυασμός των αρχών που καθορίζονται στο παρόν έγγραφο καθοδήγησης για τη στήριξη των κρατών μελών στη διαδικασία.

Γράφημα 1: Κατευθυντήριες αρχές για τη συλλογή δεδομένων για την ισότητα όσον αφορά τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή — ακολουθία και πιθανός συνδυασμός

Κατευθυντήριες αρχές για τη συλλογή δεδομένων για την ισότητα όσον αφορά τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή

1. Χαρτογράφηση των υφιστάμενων πηγών δεδομένων που παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή (συμπεριλαμβανομένων των κατηγοριών που εφαρμόζονται και των υποκείμενων ορισμών τους)

Σκεπτικό

Η ολοκληρωμένη (εθνική) χαρτογράφηση όλων των διαθέσιμων δεδομένων που σχετίζονται με τη «φυλετική ή εθνοτική καταγωγή» (συμπεριλαμβανομένων των υποκείμενων εννοιών και ορισμών) αποτελεί προϋπόθεση για την επίτευξη συντονισμένης προσέγγισης όσον αφορά τη συλλογή δεδομένων, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας ομοιόμορφων κατηγοριών, εννοιών και ορισμών.

Η εν λόγω χαρτογράφηση θα συμβάλει στη δημιουργία βάσης αναφοράς για μια πιο συστηματική προσέγγιση όσον αφορά τα δεδομένα σχετικά με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή και θα αποτελέσει μια στέρεη βάση για τις αναγκαίες βελτιώσεις με τον προσδιορισμό:

- των διαφόρων πηγών και παρόχων δεδομένων για την ισότητα που αφορούν τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, λαμβάνοντας επίσης υπόψη πηγές που δεν είναι μεν σχεδιασμένες ειδικά για να συγκεντρώνουν δεδομένα για την ισότητα, αλλά περιλαμβάνουν μεταβλητές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ανάδειξη και την ανάλυση των υφιστάμενων διαρθρωτικών ανισοτήτων·
- κενών και ασυνεπειών στον σχεδιασμό και τις μεθόδους που εφαρμόζονται, καθώς και στις έννοιες και τις μετρήσεις·
- περιττών αλληλεπικαλύψεων στη συλλογή δεδομένων.

Η εν λόγω πρωτοβουλία μπορεί να διευκολυνθεί ή να συντονιστεί από εθνική στατιστική υπηρεσία ή αρμόδιο υπουργείο / αρμόδια κρατική υπηρεσία. Εναλλακτικά, μπορεί να παρασχεθεί ειδική εντολή και ειδικοί πόροι για τη διεξαγωγή της εν λόγω χαρτογράφησης σε φορέα ισότητας ή ερευνητικό ίδρυμα.

Η χαρτογράφηση των αναλυτικών δεδομένων για την ισότητα ανά φυλετική ή εθνοτική καταγωγή θα πρέπει να πραγματοποιείται περιοδικά, λαμβανομένων υπόψη της συχνότητας επικαιροποίησης των χαρτογραφημένων πηγών δεδομένων, για παράδειγμα, κάθε τέσσερα με πέντε έτη, καθώς και νέων πιθανών πηγών και παρόχων δεδομένων.

Καθοδήγηση

Τα κράτη μέλη και όλα τα αρμόδια θεσμικά όργανα και οι φορείς που συμμετέχουν ή είναι υπεύθυνοι για τη συλλογή δεδομένων που σχετίζονται ή αναλύονται με βάση την εθνοτική ή φυλετική καταγωγή ενθαρρύνονται:

- να λαμβάνουν δεόντως υπόψη τις [κατευθυντήριες γραμμές για τη βελτίωση της συλλογής και της χρήσης δεδομένων σχετικά με την ισότητα](#), και συγκεκριμένα την κατευθυντήρια γραμμή αριθ. 1 «**Χαρτογράφηση των υφιστάμενων πηγών δεδομένων για την ισότητα και εντοπισμός των κενών στα δεδομένα**»·
- να ορίσουν και να εξουσιοδοτήσουν ένα ίδρυμα/φορέα/οργανισμό που θα δρομολογήσει, θα συντονίσει και θα διεξαγάγει τη διαδικασία χαρτογράφησης·

- να προβούν σε ολοκληρωμένη εθνική χαρτογράφηση όλων των υφιστάμενων πηγών δεδομένων¹⁸ που υποστηρίζουν την ανάλυση των δεδομένων με βάση τη γενική στατιστική κατηγορία «φυλετική ή εθνοτική καταγωγή».

Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να εξετάσουν όλα τα πιθανά συστατικά στοιχεία και τις υποκατάστατες μεταβλητές που θα μπορούσαν να υπαχθούν σε μια τέτοια γενική κατηγορία, συμπεριλαμβανομένων των υποκείμενων εννοιών και ορισμών (βλ. «Σχετικά με την έννοια της φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής» στο παρόν έγγραφο καθοδήγησης).

Για την εν λόγω διαδικασία χαρτογράφησης, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν το [διαγνωστικό εργαλείο χαρτογράφησης](#) που σχεδιάστηκε από την υποομάδα για τα δεδομένα για την ισότητα το 2018, προσαρμόζοντάς το στις ανάγκες της συγκεκριμένης διαδικασίας χαρτογράφησης.

- να χρησιμοποιήσουν τα αποτελέσματα της χαρτογράφησης για να εντοπίσουν κοινά σημεία και αποκλίσεις μεταξύ των πηγών δεδομένων και σε βάθος χρόνου, όσον αφορά:
 - τον τομέα πολιτικής / νομοθετικό φάκελο για τον οποίο έχουν χρησιμοποιηθεί ή χρειαστεί τα δεδομένα·
 - την πηγή δεδομένων (διοικητικό μητρώο, δεδομένα ερευνών, δεδομένα καταγγελιών κ.λπ.)·
 - τις κατηγορίες/ταξινομήσεις που χρησιμοποιούνται για τον διαχωρισμό ή τις ερωτήσεις που χρησιμοποιούνται σε έρευνα για τη μέτρηση της «φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής» κ.λπ. και τις υποκείμενες έννοιες και ορισμούς τους (και τις σχετικές αλλαγές στις κατηγορίες/ταξινομήσεις με την πάροδο του χρόνου)·
 - τις διασταυρώσεις μεταξύ λόγων διακρίσεων ή διατομεακών ανισοτήτων·
 - τους τομείς της ζωής για τους οποίους συλλέγονται δεδομένα, για παράδειγμα, (πρόσβαση σε) απασχόληση, (πρόσβαση σε) στέγαση, εκπαίδευση, υγεία, πρόσβαση στη δικαιοσύνη, πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες κ.λπ.·
 - τις μεθόδους και τους τρόπους συλλογής ποιοτικών και ποσοτικών δεδομένων (π.χ. προσωπική συνέντευξη, διαδικτυακή έρευνα, έρευνα μέσω ταχυδρομείου, τηλεφωνική συνέντευξη κ.λπ.), το μέγεθος δείγματος, την αντιπροσωπευτικότητα, τη γεωγραφική κάλυψη·
 - πρόσβαση του κοινού σε δεδομένα και αναλύσεις·
 - τη συχνότητα με την οποία έχουν συλλεχθεί τα δεδομένα (δηλαδή τη συχνότητα των επικαιροποιήσεων και των υφιστάμενων χρονοσειρών, καθώς και τυχόν διακοπές ή διακυμάνσεις της συχνότητας)·
- να εξετάσουν τα αποτελέσματα της χαρτογράφησης δεδομένων σε συνδυασμό με τα πορίσματα της εκτίμησης αναγκών των χρηστών (κατευθυντήρια αρχή αριθ. 2), με σκοπό την περαιτέρω αξιολόγηση και αναθεώρηση των συνεχιζόμενων αναγκών για τη συλλογή αναλυτικών δεδομένων ανά φυλετική ή εθνοτική καταγωγή·

¹⁸ Πηγές δεδομένων που συλλέγονται και/ή χρησιμοποιούνται από τις εθνικές αρχές σε τομείς που καλύπτονται από το δίκαιο της ΕΕ όσον αφορά την ισότητα και την απαγόρευση των διακρίσεων σε σχέση με την «εθνοτική ή φυλετική» καταγωγή, οι οποίες μπορούν να αναφέρονται σε «υποκατάστατες μεταβλητές», όπως η ιθαγένεια, το καθεστώς μετανάστευσης κ.λπ.).

- να διασφαλίσουν ότι τα συγκεντρωτικά στατιστικά στοιχεία που βασίζονται στη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή δημοσιοποιούνται για λόγους διαφάνειας και λογοδοσίας και, σε περιπτώσεις όπου τα εν λόγω δεδομένα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν από τα δικαστήρια, να διασφαλίσουν το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής (άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ)·
- όπως και στην κατευθυντήρια γραμμή αριθ. 3 των [κατευθυντήριων γραμμών για τη βελτίωση της συλλογής και της χρήσης δεδομένων σχετικά με την ισότητα](#), τα κράτη μέλη μπορούν να εξετάσουν το ενδεχόμενο δημιουργίας ενός κόμβου δεδομένων (με ειδική ιστοσελίδα) για τη συγκέντρωση και την εμφάνιση δεδομένων σχετικά με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή που εντοπίζονται μέσω της διαδικασίας χαρτογράφησης. Η διαδικασία αυτή θα ενισχύσει την προσβασιμότητα και τη χρήση των δεδομένων από τα ενδιαφερόμενα μέρη και τους χρήστες των δεδομένων, θα επιβάλει την αποτελεσματική εφαρμογή των πολιτικών (για παράδειγμα, τα εν λόγω δεδομένα θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν σε ένα πλαίσιο παρακολούθησης της καταπολέμησης του ρατσισμού) και θα συμβάλει στη λογοδοσία των κρατών μελών και των σχετικών φορέων. Ο κόμβος θα μπορούσε να φιλοξενηθεί από το θεσμικό όργανο ή από τον φορέα στον οποίο έχει ανατεθεί η διενέργεια της εκτίμησης αναγκών (κατευθυντήρια αρχή αριθ. 2).

Παραδείγματα εθνικών πρακτικών

Ο [νορβηγικός κόμβος δεδομένων για την ισότητα και τις συνθήκες διαβίωσης των Σάμι, των εθνικών μειονοτήτων και των ατόμων με μεταναστευτικό υπόβαθρο](#), ο οποίος συντονίζεται από τη [Νορβηγική Διεύθυνση Παιδιών, Νεολαίας και Οικογενειακών Υποθέσεων](#), χαρτογραφεί και συγκεντρώνει υφιστάμενες πηγές στατιστικών για την ισότητα και έρευνες σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης των Σάμι, των εθνικών μειονοτήτων και των ατόμων με μεταναστευτικό υπόβαθρο.

Βασικός στόχος του κόμβου δεδομένων είναι η παροχή μιας σταθερής βάσης γνώσεων στους εθνικούς και τοπικούς φορείς χάραξης πολιτικής οι οποίοι επεξεργάζονται πολιτικές που αφορούν ομάδες εθνοτικών μειονοτήτων και άτομα με μεταναστευτικό υπόβαθρο. Ο κόμβος δεδομένων επικαιροποιείται όταν υπάρχουν διαθέσιμα νέα ή επικαιροποιημένα στατιστικά στοιχεία και, ως εκ τούτου, συμβάλλει στη διασφάλιση της τακτικής και έγκαιρης συλλογής δεδομένων.

Ο κόμβος δεδομένων είναι μία από τις 50 δράσεις του [σχεδίου δράσης της νορβηγικής κυβέρνησης για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων λόγω εθνοτικής καταγωγής και θρησκείας \(2020-23\)](#). Ο εν λόγω κόμβος δεδομένων έχει δημιουργηθεί με τον ίδιο διαδικτυακό μορφότυπο και τη μέθοδο εργασίας που χρησιμοποιήθηκαν και στους προηγούμενους κόμβους δεδομένων σχετικά με την αναπηρία και τον γενετήσιο προσανατολισμό, την ταυτότητα και την έκφραση φύλου και τα χαρακτηριστικά φύλου. Επειδή η εθνοτική καταγωγή ή η θρησκεία δεν καταγράφεται στα διοικητικά δεδομένα της Νορβηγίας, ενώ σπάνια καταγράφεται και σε ερευνητικά έργα, ο εν λόγω κόμβος δεδομένων χρησιμοποιεί κυρίως στατιστικές πηγές που περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με το μεταναστευτικό υπόβαθρο.

Το 2008 η **Φινλανδία** δημιούργησε [ένα εθνικό σύστημα παρακολούθησης των διακρίσεων](#), το οποίο διαθέτει ειδική ομάδα παρακολούθησης των διακρίσεων και ισότοπο που επί του παρόντος συντονίζεται και αναπτύσσεται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Το έργο του συστήματος παρακολούθησης είναι 1) η παραγωγή επικαιροποιημένων πληροφοριών σχετικά με τις διακρίσεις στη φινλανδική κοινωνία, 2) η συγκέντρωση ερευνητικών και στατιστικών δεδομένων που παράγονται από τρίτους, 3) η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ ατόμων και οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της έρευνας για τις διακρίσεις και 4) η εισήγηση μέτρων πολιτικής για την προώθηση της απαγόρευσης των διακρίσεων.

Ο ιστότοπος είναι μια [πλατφόρμα έρευνας, μελετών και στατιστικών στοιχείων σχετικά με τις διακρίσεις στη φινλανδική κοινωνία](#) (μεταξύ άλλων, όσον αφορά την εθνοτική και φυλετική καταγωγή, καθώς και τη θρησκεία και τις πεποιθήσεις). Οι πληροφορίες κατηγοριοποιούνται σε πέντε ενδεικτικούς τομείς που συμφωνήθηκαν από την ειδική ομάδα παρακολούθησης των διακρίσεων: 1) Συμπεριφορές, 2) Εμπειρίες και παρατηρήσεις περιστατικών διακρίσεων, 3) Εκθέσεις διακρίσεων και καταδικαστικών αποφάσεων, 4) Εγκλήματα μίσους και ρητορική μίσους, 5) Προώθηση των διακρίσεων.

Στην **Ιταλία** συστάθηκε ομάδα εργασίας υπό τον συντονισμό της ιταλικής εθνικής στατιστικής υπηρεσίας (Istat) για την εφαρμογή της [εθνικής στρατηγικής της Ιταλίας για την ενσωμάτωση των Ρομά](#). Στόχος της ομάδας είναι η επίτευξη κοινής προοπτικής όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής και τις μεθόδους συλλογής δεδομένων. Αποσκοπεί στη δημιουργία ενός κόμβου για τη χαρτογράφηση και την κυκλοφορία των επίσημων και ανεπίσημων (αλλά αξιόπιστων) υφιστάμενων πηγών. Παρότι δεν είναι αυτός ο κύριος σκοπός της, αυτή είναι η κύρια πρόκληση για την ομάδα, δεδομένης της έλλειψης αξιόπιστων και ολοκληρωμένων πληροφοριών σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης των Ρομά. Το 2015 η Istat-UNAR-ANCI πραγματοποίησε χαρτογράφηση των υφιστάμενων πηγών δεδομένων για τους Ρομά και εντόπισε κενά στα δεδομένα. Το 2019 η Istat-UNAR χαρτογράφησε τα έργα μετάβασης για τη στέγαση των Ρομά που υλοποιήθηκαν από τους δήμους.

2. Διενέργεια εκτίμησης αναγκών των (δυσνητικών) χρηστών αναλυτικών δεδομένων ανά φυλετική ή εθνοτική καταγωγή

Σκεπτικό

Η εκτίμηση αναγκών θα πρέπει να χρησιμεύει στον προσδιορισμό του είδους των αναλυτικών δεδομένων για την ισότητα, ανά φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, που απαιτούνται για τη χάραξη τεκμηριωμένης πολιτικής και την παρακολούθηση της προόδου και της οπισθοδρόμησης όσον αφορά την ισότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Η διενέργεια εκτίμησης αναγκών θα πρέπει να βασίζεται στα σχετικά ενωσιακά, διεθνή και εθνικά κανονιστικά πρότυπα στα οποία υπόκεινται τα κράτη μέλη, όπως ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, η νομοθεσία της ΕΕ για την ισότητα, το διεθνές δίκαιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα και η εθνική νομοθεσία —τα οποία αντιμετωπίζουν ποικιλοτρόπως την ισότητα και την απαγόρευση των διακρίσεων σε σχέση με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή.

Η εκτίμηση θα πρέπει να εστιάζεται στις διαδικασίες συντονισμού των πολιτικών σε επίπεδο ΕΕ, όπως είναι το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, καθώς και στις σχετικές πολιτικές δεσμεύσεις, συμπεριλαμβανομένων του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, του σχεδίου δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού 2020-2025 και της Ατζέντας των Ηνωμένων Εθνών για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Η εν λόγω πρωτοβουλία θα μπορούσε να διευκολυνθεί ή να συντονιστεί από μια εθνική στατιστική υπηρεσία ή από αρμόδιο υπουργείο / αρμόδια κρατική υπηρεσία. Εναλλακτικά, θα μπορούσε να παρασχεθεί ειδική εντολή και ειδικοί πόροι για τη διενέργεια της εκτίμησης σε εθνικό οργανισμό ανθρωπίνων δικαιωμάτων, φορέα ισότητας ή ερευνητικό ίδρυμα.

Συνιστάται η περιοδική εκτίμηση αναγκών των χρηστών για αναλυτικά δεδομένα σχετικά με την ισότητα ανά φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, για παράδειγμα κάθε τέσσερα έως πέντε έτη, λαμβάνοντας υπόψη νέους νομοθετικούς φακέλους και φακέλους πολιτικής ή αναθεωρήσεις δεσμεύσεων, νόμων και πολιτικών που έχουν ήδη υλοποιηθεί.

Καθοδήγηση

Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται:

- να προβαίνουν σε ολοκληρωμένη εκτίμηση αναγκών πολιτικής για τα αναλυτικά δεδομένα σχετικά με την ισότητα ανά φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, εξετάζοντας όλους τους σχετικούς πολιτικούς και νομοθετικούς φακέλους, συμπεριλαμβανομένου του διεθνούς δικαίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα και των σχετικών πολιτικών δεσμεύσεων·
- να διενεργούν εκτίμηση αναγκών των χρηστών σε τακτική βάση, για παράδειγμα κάθε τέσσερα με πέντε έτη·
- να καθορίζουν προτεραιότητες για τη συλλογή δεδομένων με βάση τον επείγοντα χαρακτήρα των αναγκών των χρηστών·
- να κοινοποιούν τα πορίσματα της εκτίμησης αναγκών των χρηστών μέσω διαφόρων διαύλων και σε διάφορους μορφότυπους σε όλα τα αρμόδια θεσμικά όργανα, σε φορείς, στατιστικές υπηρεσίες, ερευνητικά ιδρύματα, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών κ.λπ. που συμμετέχουν στη συλλογή αναλυτικών δεδομένων ανά φυλετική ή εθνοτική καταγωγή·
- να διασφαλίζουν τη συλλογή δεδομένων για την παρακολούθηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το δίκαιο της ΕΕ, για παράδειγμα μέσω κυβερνητικών διοικητικών δεδομένων ή εθνικών ερευνών που καλύπτουν τόσο τον δημόσιο όσο και τον ιδιωτικό τομέα κ.λπ.

Σημείωση — Τα κράτη μέλη που δεν συλλέγουν δεδομένα σχετικά με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή σε επίσημες στατιστικές ή μέσω ερευνών μεγάλης κλίμακας —και όπου ο σκεπτικισμός όσον αφορά τη συλλογή και τη χρήση των εν λόγω δεδομένων είναι αρκετά διαδεδομένος— θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο διεξαγωγής ενός δομημένου διαλόγου με διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη (φορείς λήψης αποφάσεων, δημόσιες αρχές, ερευνητικά ιδρύματα, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών κ.λπ.), ώστε να επιτευχθεί συναίνεση σχετικά με το είδος των δεδομένων που θα πρέπει να συλλέγονται και υπό ποιες προϋποθέσεις.

Παραδείγματα εθνικών πρακτικών

Στην **Ιρλανδία** υπάρχει [καθήκον του δημόσιου τομέα για την ισότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα](#) σύμφωνα με το άρθρο 42 του [ιρλανδικού νόμου του 2014 για την επιτροπή ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ισότητας](#). Το καθήκον αυτό αποτελεί μέρος ενός νομοθετικού πλαισίου που διέπει τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ισότητα στην Ιρλανδία και επιβάλλει στους δημόσιους φορείς τη θεσμική υποχρέωση να επιδιώκουν:

- την εξάλειψη των διακρίσεων·
- την προώθηση της ισότητας ευκαιριών και μεταχείρισης για το προσωπικό και τα άτομα που λαμβάνουν τις υπηρεσίες που αυτό παρέχει·
- την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του προσωπικού και των χρηστών των υπηρεσιών.

Το καθήκον αυτό απαιτεί επίσης από τους δημόσιους φορείς να *αξιολογούν*, να *εξετάζουν* και να *υποβάλλουν εκθέσεις* σχετικά με την ισότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο επιτελούν τα καθήκοντά τους. Η καθοδήγηση της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Ισότητας της Ιρλανδίας (IHREC) σχετικά με τα [καθήκοντα του δημόσιου τομέα](#) συστήνει μια τεκμηριωμένη προσέγγιση όσον αφορά την αξιολόγηση και το σχέδιο δράσης ενός δημόσιου φορέα

για την ισότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα, η οποία περιλαμβάνει επίσης την ειδική κατηγορία δεδομένων σχετικά με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή.

Η IHREC αναγνωρίζει επίσης ότι, ενώ οι αποφάσεις σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων για την ισότητα εμπίπτουν στην αρμοδιότητα κάθε δημόσιου φορέα ως υπευθύνου επεξεργασίας δεδομένων, [πιστεύει ότι υπάρχει νομική βάση](#) που επιτρέπει στους δημόσιους φορείς να επεξεργάζονται δεδομένα για την ισότητα για σκοπούς στατιστικής ανάλυσης και ότι το καθήκον του δημόσιου τομέα για την ισότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελεί νομική υποχρέωση για όλους τους δημόσιους φορείς.

Στην **Ιρλανδία** η [Tusla —η Υπηρεσία παιδικής και οικογενειακής μέριμνας—](#) ανέθεσε το 2019 διερευνητική μελέτη για την υποστήριξη της ανάπτυξης ενός ηθικά κατάλληλου, νόμιμου συστήματος συλλογής εθνοτικών δεδομένων εντός της Tusla, το οποίο θα τηρεί ένα πλαίσιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτό το έργο περιλαμβάνει τρεις βασικούς στόχους:

- 1) τον προσδιορισμό του νομοθετικού και πολιτικού πλαισίου εντός του οποίου η Tusla μπορεί να αναπτύξει ένα εθνικό σύστημα συλλογής δεδομένων,
- 2) τη θέσπιση κατευθυντήριων γραμμών αναφορικά με βέλτιστες πρακτικές για την Tusla σε μεθόδους και συστήματα συλλογής εθνοτικών δεδομένων,
- 3) διασφάλιση ότι τα συστήματα πληροφορικής της Tusla μπορούν να εφαρμόζουν βέλτιστες πρακτικές για τη βελτίωση της παροχής υπηρεσιών.

Στο πλαίσιο συμφωνίας εταιρικής σχέσης, ανατέθηκε στο Κέντρο ερευνών της UNESCO για το παιδί και την οικογένεια (UCFRC) να διενεργήσει την εν λόγω αξιολόγηση για λογαριασμό της Tusla.

Στην **Κροατία** η έλλειψη αξιόπιστων και ολοκληρωμένων αναλυτικών δεδομένων ανά εθνοτική καταγωγή σε εθνικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένων των βάσεων αναφοράς για την παρακολούθηση της εθνικής στρατηγικής ενσωμάτωσης των Ρομά (NRIS), οδήγησε σε ένα έργο που περιγράφεται από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων ως [ελπιδοφόρα πρακτική στη διαδικτυακή επιτομή πρακτικών για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με την ισότητα](#). Το έργο αυτό παρακολούθησε την πρόοδο όσον αφορά την ένταξη και την ενσωμάτωση των Ρομά. Η βάση της μελέτης ήταν η χαρτογράφηση του πληθυσμού των Ρομά, με συνδυασμό εξωτερικών μεθόδων και μεθόδων αυτοπροσδιορισμού, οι οποίες παρείχαν για πρώτη φορά ακριβή ένδειξη του μεγέθους του πληθυσμού των Ρομά στην Κροατία. Το έργο οδήγησε στη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης ανωνυμοποιημένης βάσης δεδομένων και σε ορισμένα προκαταρκτικά αποτελέσματα.

Ως συνέχεια, εκτός από την παροχή λεπτομερούς τομεακής ανάλυσης και συστάσεων για όλες τις πτυχές της πολιτικής για την ένταξη των Ρομά και τον σχεδιασμό του [εθνικού σχεδίου ενσωμάτωσης των Ρομά 2021-2027](#) μέσω περίπου 350 μεταβλητών, το [τρέχον έργο](#) περιλαμβάνει συνιστώσες της ανάπτυξης ικανοτήτων για το εθνικό σημείο επαφής για τους Ρομά (NRCP) και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη που συμμετέχουν στην εφαρμογή και την παρακολούθηση της NRIS, και με περισσότερη προσοχή στις γυναίκες και τους νέους Ρομά.

Παρέχονται επίσης σημαντικοί πόροι για περιφερειακές και τοπικές συνεδριάσεις και εκστρατείες στα μέσα ενημέρωσης, που απευθύνονται τόσο στους Ρομά όσο και στον πλειονοτικό πληθυσμό. Εκπρόσωποι των Ρομά έχουν συμμετάσχει ενεργά καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου του έργου.

Ένα άλλο παράδειγμα είναι η ετήσια έκθεση του διαμεσολαβητή της **Κροατίας**. Η εν λόγω έκθεση βασίζεται σε καταγγελίες που ελήφθησαν, σε επιτόπιες εργασίες, σε έρευνες και σε δεδομένα που συλλέχθηκαν από εκατοντάδες ενδιαφερόμενους φορείς, συμπεριλαμβανομένων δημόσιων αρχών,

οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, συνδικαλιστικών οργανώσεων, εργοδοτών, πανεπιστημίων, εκκλησιών, θρησκευτικών οργανώσεων και πολλών άλλων.

Στην **Πορτογαλία** η εθνική στατιστική υπηρεσία εγκαινίασε μια [πιλοτική έρευνα σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης, την καταγωγή και τις πορείες του μόνιμου πληθυσμού](#), κύριος σκοπός της οποίας ήταν να δοκιμαστεί ένα ερωτηματολόγιο που περιείχε ενότητες ειδικά εστιασμένες στις εμπειρίες διακρίσεων, καθώς και μια ερώτηση για τη μέτρηση του αυτοπροσδιορισμού των ερωτηθέντων όσον αφορά την εθνοτική καταγωγή. Επιπλέον, η πιλοτική έρευνα εξετάζει τον σχεδιασμό του δείγματος, ώστε να διασφαλιστεί ότι αποτυπώνεται η ποικιλομορφία του μόνιμου πληθυσμού, όπως συγκεκριμένες ομάδες εθνοτικών μειονοτήτων.

Η διαδικασία αυτή συνάδει με τις εθνικές πολιτικές για την καταπολέμηση του ρατσισμού, και συγκεκριμένα με τη σύσταση του εθνικού κοινοβουλίου προς την κυβέρνηση για την εφαρμογή εθνικής στρατηγικής κατά του ρατσισμού (ψήφισμα αριθ. 16/2021 της Συνέλευσης της Δημοκρατίας) και για τη θέσπιση μέτρων για την καταπολέμηση του ρατσισμού, στο πλαίσιο των οποίων διατυπώνεται σύσταση για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με τις εθνοτικές διακρίσεις (ψήφισμα αριθ. 11/2021 της Συνέλευσης της Δημοκρατίας).

Ως εκ τούτου, στόχος είναι η συλλογή δεδομένων σχετικά με την εθνοτική καταγωγή σε σχέση με τις διακρίσεις και τις ανισότητες. Το τελικό ερωτηματολόγιο, το οποίο θα απευθύνεται στο σύνολο του πληθυσμού, θα περιλαμβάνει επίσης διάφορες ολοκληρωμένες ενότητες σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης, όπως η υγεία, η στέγαση, η πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες, το εισόδημα, η οικογένεια και η γονιμότητα, καθώς και η χρήση των ΤΠΕ.

Στην **Ιταλία** η Istat και η [Εθνική Υπηρεσία κατά των Φυλετικών Διακρίσεων](#) (UNAR) υπέγραψαν συμφωνία για τη δημιουργία ενός πλαισίου πληροφόρησης σχετικά με τις συνθήκες ένταξης και στέγασης των Ρομά, των Sinti και των Caminanti. Το έργο εντάσσεται στο πλαίσιο της [εθνικής στρατηγικής για την ένταξη των Ρομά, των Sinti και των Caminanti 2012-2020](#) και χρηματοδοτείται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του εθνικού επιχειρησιακού προγράμματος ένταξης 2014-2020, το οποίο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Στόχος είναι η βελτίωση των στατιστικών γνώσεων σχετικά με τον πληθυσμό των Ρομά στην Ιταλία με την ανάπτυξη ενός συστήματος δεικτών για την παρακολούθηση των πολιτικών ένταξης, με ιδιαίτερη έμφαση στις **μεταβάσεις όσον αφορά τη στέγαση** των Ρομά.

Η έρευνα σχετικά με τα έργα μετάβασης όσον αφορά τη στέγαση ήταν η πρώτη συνιστώσα μιας ευρύτερης έρευνας στην οποία συμμετείχαν εκπρόσωποι της Istat, της UNAR και των Ρομά στην πλατφόρμα εθνικών ενώσεων Ρομά. Στόχος αυτής της πρώτης έρευνας ήταν η αξιολόγηση όλων των έργων ένταξης όσον αφορά τη στέγαση, τα οποία υλοποιήθηκαν από τους δήμους (με περισσότερους από 15 000 κατοίκους). Η διαδικασία βρίσκεται ακόμη υπό εξέλιξη. Το δεύτερο βήμα που έχει προγραμματιστεί για το 2021 θα περιλαμβάνει συνεντεύξεις με Ρομά, Sinti και Caminanti που εγκατέλειψαν τους καταυλισμούς την περίοδο 2012-2020 και ζουν σε κατάλληλα σπίτια, και με όσους δεν τους εγκατέλειψαν.

Το 2019 η ιταλική Γερουσία συγκρότησε έκτακτη επιτροπή για την καταπολέμηση των φαινομένων μισαλλοδοξίας, ρατσισμού, αντισημιτισμού και υποκίνησης μίσους και βίας (Commissione straordinaria per il contrasto dei fenomeni di intolleranza, razzismo, antisemitismo e istigazione all'odio e alla violenza). Η Επιτροπή έχει εντολή να συλλέγει στατιστικά στοιχεία σχετικά με τα εγκλήματα μίσους και τη ρητορική μίσους από οργανώσεις που εργάζονται για την αντιμετώπιση αυτών των φαινομένων: [Prevenzione e contrasto dell'antisemitismo \(camera.it\)](#).

3. Ευθυγράμμιση των ορισμών, των ταξινομήσεων και των κατηγοριοποιήσεων που σχετίζονται με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή και ενσωμάτωση δεδομένων σχετικά με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή σε ενωσιακές και εθνικές έρευνες

Μια ενιαία προσέγγιση στη συλλογή δεδομένων θα μεγιστοποιούσε τη συγκρισιμότητα, την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των δεδομένων που συλλέγονται, ενώ θα ελαχιστοποιούσε και το κόστος συλλογής δεδομένων.

Σκεπτικό

Οι κυβερνήσεις πρέπει να διασφαλίζουν τη συλλογή δεδομένων (μέσω κυβερνητικών διοικητικών δεδομένων, εθνικών ερευνών, που καλύπτουν τόσο τον δημόσιο όσο και τον ιδιωτικό τομέα κ.λπ.) για την παρακολούθηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το δίκαιο της ΕΕ. Δεδομένης της πολυπλοκότητας και της ποικιλίας των πιθανών όρων και των υποκατάστατων μεταβλητών που πρέπει να χρησιμοποιούνται κατά τη συλλογή δεδομένων σχετικά με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, στόχος είναι η επίτευξη εναρμονισμένων δεδομένων σε βάθος χρόνου, εντός και μεταξύ διαφόρων πηγών, προκειμένου:

1. να μεγιστοποιηθούν:

- α. η συγκρισιμότητα (σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο),
- β. η εγκυρότητα και η αξιοπιστία των κατηγοριών που εφαρμόζονται για την αποτύπωση της εθνοτικής ή φυλετικής καταγωγής,
- γ. οι δυνατότητες σύνδεσης διαφόρων πηγών δεδομένων για περαιτέρω ανάλυση και υποβολή εκθέσεων σχετικά με την ισότητα,
- δ. η ευαισθητοποίηση των χρηστών σχετικά με τις ανάγκες σε δεδομένα και η κατανόηση των στατιστικών πληροφοριών που βασίζονται στην εθνοτική ή φυλετική καταγωγή (γραμματισμός στον τομέα των δεδομένων),
- ε. η αποδοτικότητα της συλλογής δεδομένων.

2. να ελαχιστοποιηθούν:

- α. ο χρόνος και το κόστος ανάπτυξης σχετικών κατηγοριοποιήσεων και συλλογών δεδομένων,
- β. περιττές αλληλεπικαλύψεις μεταξύ των πηγών δεδομένων,
- γ. περιττή παρακολούθηση και τήρηση δεδομένων σχετικά με εθνοτικές ή φυλετικές ομάδες.

Καθοδήγηση

Συστήνεται στα κράτη μέλη και τα αρμόδια θεσμικά όργανα και στους φορείς που συμμετέχουν ή είναι αρμόδιοι για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με την εθνοτική ή φυλετική καταγωγή:

- να λαμβάνουν δεόντως υπόψη τις [κατευθυντήριες γραμμές για τη βελτίωση της συλλογής και της χρήσης δεδομένων σχετικά με την ισότητα](#), και συγκεκριμένα τις κατευθυντήριες γραμμές αριθ. 9 («Ενίσχυση της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας των δεδομένων για την ισότητα») και 11 («Βελτίωση της συγκρισιμότητας των δεδομένων για την ισότητα»):

- να βασίζονται στα πορίσματα της διαδικασίας χαρτογράφησης (κατευθυντήρια γραμμή 1) για τον εντοπισμό κοινών σημείων και αποκλίσεων, μεταξύ των πηγών δεδομένων και σε βάθος χρόνου, όσον αφορά τις κατηγορίες / τους ορισμούς που εφαρμόζονται·
- να βασίζονται στα πλέον πρόσφατα πορίσματα της ακαδημαϊκής έρευνας στον τομέα της κοινωνιολογίας και της κοινωνικής ψυχολογίας, ιδίως όσον αφορά τον «ρατσισμό», τις «σχέσεις των ομάδων», τις «εθνοτικές» και τις «φυλετοποιημένες ταυτότητες», για την αξιοποίηση της ευαισθητοποίησης δυνητικών φορέων συλλογής δεδομένων και χρηστών δεδομένων σχετικά με την κοινωνική οικοδόμηση φυλετικών ή εθνοτικών κατηγοριών·
- να διεξαγάγουν διαβουλεύσεις σε επίπεδο κοινότητας με εκπροσώπους όλων των σχετικών εθνοτικών μειονοτήτων και φυλετοποιημένων ομάδων, προκειμένου α) να προσδιοριστούν οι πλέον κατάλληλες κατηγορίες για ανάλυση / ερωτήσεις σχετικά με τον αυτοπροσδιορισμό που θα τεθούν σε έρευνα κ.λπ. και β) να επιτευχθεί συναίνεση σχετικά με τους υποκείμενους ορισμούς. Σύμφωνα με την [προσέγγιση των Ηνωμένων Εθνών όσον αφορά τα δεδομένα με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα](#), η διαβούλευση και η συμμετοχή των κοινοτήτων θα πρέπει να πραγματοποιούνται όσο το δυνατόν περισσότερο σε όλα τα επίπεδα έρευνας: συμπεριλαμβανομένων του σχεδιασμού, της συλλογής, της διάδοσης και της ανάλυσης δεδομένων·
- θα πρέπει να επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ του συμμετοχικού έργου με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων και της κατανόησης των περιορισμών στη συλλογή ποσοτικών δεδομένων για σκοπούς παρακολούθησης σε συγκριτικό επίπεδο, καθώς και της ανάγκης ενημέρωσης των πολιτών σχετικά με τη συλλογή στατιστικών στοιχείων —δηλαδή σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να ωφελήσει μια κοινότητα. Ως εκ τούτου, πρέπει να ενισχυθούν ο γραμματισμός σε θέματα στατιστικής και η ανάπτυξη ικανοτήτων μεταξύ των ομάδων που συμμετέχουν¹⁹. «Η επιστροφή των συλλεχθέντων δεδομένων στα χέρια μειονεκτουσών πληθυσμιακών ομάδων και η ενίσχυση της ικανότητάς τους να τα χρησιμοποιούν είναι ουσιαστικής σημασίας για τη λογοδοσία²⁰»·
- (με βάση τα αποτελέσματα των κοινοτικών διαβουλεύσεων) να διεξαγάγουν διαβουλεύσεις με εμπειρογνώμονες σε θέματα έρευνας-μεθοδολογίας και έρευνας-σχεδιασμού, καθώς και με εμπειρογνώμονες σε θέματα δεδομένων οι οποίοι συμμετέχουν στη συλλογή διοικητικών δεδομένων (π.χ. εθνικά μητρώα, απογραφές κ.λπ.), για να συζητήσουν τις προκλήσεις και τα προβλήματα των πιθανών κατηγοριοποιήσεων για ερωτήσεις ανάλυσης/ερευνών (συμπεριλαμβανομένων των δεδομένων υποκατάστασης σχετικά με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή) για εφαρμογή σε διάφορες διαδικασίες συλλογής δεδομένων.

Οι διαβουλεύσεις αυτές θα πρέπει να επιδιώκουν την επίτευξη συμφωνίας σχετικά με τις πλέον αποτελεσματικές, έγκυρες και αξιόπιστες προσεγγίσεις όσον αφορά τα δεδομένα που αφορούν τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή. Θα μπορούσαν επίσης να αποτελέσουν τη βάση για την ανάπτυξη προτύπων ή ελπιδοφόρων πρακτικών στην επιχειρησιακή εφαρμογή των σχετικών κατηγοριοποιήσεων·

¹⁹ OHCHR, 2018, [A Human Rights-Based Approach to Data: Leaving no one behind in the 2030 agenda for sustainable development](#), Ηνωμένα Έθνη 2018, σ. 4.

²⁰ OHCHR, 2018, [A Human Rights-Based Approach to Data: Leaving no one behind in the 2030 agenda for sustainable development](#), Ηνωμένα Έθνη 2018, σ. 19.

- να λάβουν δεόντως υπόψη τις διαφορές στις απαιτήσεις όσον αφορά τις διάφορες πηγές δεδομένων (διοικητικά μητρώα / απογραφές / δεδομένα ερευνών κ.λπ.) και τη σκοπιμότητα/ευελιξία εφαρμογής ομοιόμορφων κατηγοριών σε διαφορετικές πηγές δεδομένων·
- να λάβουν δεόντως υπόψη την ποικιλία όλων των πιθανών κατηγοριών και υποκατάστατων μεταβλητών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη μέτρηση της «φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής», όπως παρατίθενται στην ενότητα «Σχετικά με την έννοια της φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής» του παρόντος εγγράφου καθοδήγησης, διατηρώντας παράλληλα τη δυνατότητα εφαρμογής σε όλα τα πλαίσια και την αξιοπιστία. Οι εθνικοί ορισμοί και οι έννοιες που χρησιμοποιούνται θα εξαρτώνται από τις εθνικές συνθήκες και ανάγκες²¹·
- να τεκμηριώσουν τα βασικά κριτήρια και τις διαδικασίες ταξινόμησης για την εθνοτική καταγωγή και να ενημερώσουν τους χρήστες των δεδομένων σχετικά με τις έννοιες στις οποίες βασίζονται, έχοντας κατά νου ότι, σύμφωνα με τις [αρχές και τις συστάσεις των Ηνωμένων Εθνών για τις απογραφές πληθυσμού και στέγασης που σχετίζονται με την εθνοτική καταγωγή](#) (παράγραφος 4.187), η εθνοπολιτιστική σύνθεση μιας χώρας μπορεί να διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα και λόγω της ποικιλομορφίας στην προσέγγιση και των διαφόρων κριτηρίων για τον καθορισμό της εθνοτικής καταγωγής, και ως εκ τούτου αναγνωρίζεται ότι δεν υπάρχει ενιαίος ορισμός ή ταξινόμηση που θα μπορούσε να προταθεί με δυνατότητα εφαρμογής σε όλες τις χώρες·
- να λάβουν δεόντως υπόψη τις [κατευθυντήριες γραμμές για τη βελτίωση της συλλογής και της χρήσης δεδομένων σχετικά με την ισότητα](#), και ιδίως την κατευθυντήρια γραμμή αριθ. 7 «Ενσωμάτωση των δεδομένων για την ισότητα σε έρευνες ενωσιακού και εθνικού επιπέδου», ώστε να ενσωματωθούν 1) συμφωνηθείσες κατηγορίες για ανάλυση ανά φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, 2) ερωτήσεις για τη μέτρηση της θυματοποίησης λόγω διακρίσεων/εγκλημάτων βάσει φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής σε ενωσιακές και εθνικές έρευνες·
- πολλά κράτη μέλη συλλέγουν πληροφορίες υποκατάστασης που καταδεικνύουν την εθνοτική καταγωγή ή το μεταναστευτικό υπόβαθρο (από κοινού με άλλες μεταβλητές υποβάθρου που σχετίζονται με την ισότητα, όπως η «αναπηρία») για το ευρωπαϊκό στατιστικό σύστημα (ΕΣΣ) — μέσω της έρευνας εργατικού δυναμικού (ΕΕΔ), της έρευνας των ενωσιακών στατιστικών για τις συνθήκες διαβίωσης (EU-SILC) ή ερευνών σε επίπεδο ΕΕ, όπως το Ευρωβαρόμετρο.

Ωστόσο, τα εν λόγω κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά δεν έχουν χρησιμοποιηθεί ακόμη τακτικά και συστηματικά ως κατηγορίες διαχωρισμού για τα στατιστικά στοιχεία σχετικά με την ισότητα. Ως εκ τούτου, οι εθνικές στατιστικές υπηρεσίες και η Eurostat θα πρέπει να ενισχύσουν και να ενσωματώσουν την τακτική χρήση των εν λόγω κατηγοριών για τον διαχωρισμό όλων των δεδομένων που συλλέγονται για το ΕΣΣ·

- οι φορείς ισότητας μπορούν να συνεργαστούν επωφελώς για να εξετάσουν τα δικά τους συστήματα συλλογής δεδομένων για την ισότητα με βάση τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, να αντιμετωπίσουν τους φραγμούς που εμποδίζουν τα συστήματα αυτά να είναι αποτελεσματικά και/ή συγκρίσιμα και διαλειτουργικά, και να εξετάσουν τρόπους βελτίωσης και συντονισμού της συλλογής δεδομένων με βάση τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή·

²¹ Οικονομική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη (UNECE) (2020), [Poverty Measurement – Guide to Data Disaggregation](#), σ. 33.

- σύμφωνα με την [προσέγγιση όσον αφορά τα δεδομένα με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα](#), «οι φορείς συλλογής δεδομένων είναι επίσης υπόλογοι για τον αντίκτυπο των δραστηριοτήτων συλλογής δεδομένων και δημοσίευσης δεδομένων που διενεργούν»²².

Παραδείγματα εθνικών πρακτικών

Στην **Πορτογαλία** [διάφοροι χρήστες δεδομένων ζήτησαν από τη στατιστική υπηρεσία της Πορτογαλίας](#) να συλλέξει δεδομένα σχετικά με την εθνοτική καταγωγή του πληθυσμού, καθώς και σχετικά με την εμπειρία διακρίσεων και ανισοτήτων που ενδέχεται να σχετίζονται με το μεταναστευτικό υπόβαθρο και την εθνοτική καταγωγή του πληθυσμού.

Ο σχεδιασμός μιας ταξινόμησης για την εθνοτική καταγωγή του πληθυσμού χωρίς την ευθυγράμμιση των πρακτικών και την εφαρμογή κοινών κατευθυντήριων γραμμών θεωρείται σημαντική πρόκληση. Τα αποτελέσματα της [πιλοτικής έρευνας σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης, την καταγωγή και τις πορείες του μόνιμου πληθυσμού](#) (για λεπτομέρειες, βλ. κατευθυντήρια γραμμή 2, ανωτέρω) θα αναλυθούν για τη βελτίωση του τελικού ερωτηματολογίου και της μεθοδολογίας, καθώς και του σχεδιασμού του δείγματος. Μολονότι η διαδικασία βρίσκεται ακόμη στην αρχική της φάση, παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις βασικές προκλήσεις που προκύπτουν κατά τη συλλογή δεδομένων σχετικά με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή.

Στο **Βέλγιο** η δημοσίευση με τίτλο «[Socio-economic Monitoring 2019 – Labour Market and Origin](#)» (Κοινωνικοοικονομικό παρατηρητήριο 2019 — Αγορά εργασίας και Καταγωγή) εξέτασε δύο μεταβλητές για τον προσδιορισμό της καταγωγής ενός ατόμου: τη μεταβλητή της «καταγωγής» και τη μεταβλητή του «μεταναστευτικού υποβάθρου».

Η μεταβλητή της «καταγωγής» επιτρέπει τη βελτίωση της ακρίβειας σε σύγκριση με τους δείκτες που σταματούν στην ιθαγένεια του ατόμου, μέσω της ακριβούς αποτύπωσης της δεύτερης γενιάς, καθώς και των ατόμων που έχουν αποκτήσει τη βελγική ιθαγένεια λόγω ιθαγένειας κατά τη γέννηση των γονέων ή του ίδιου του ατόμου.

Η μεταβλητή του «μεταναστευτικού υποβάθρου» καθιστά δυνατή τη διάκριση μεταξύ πιο πρόσφατων και παλαιότερων μεταναστών, μεταναστών και μελών της «δεύτερης» ή «τρίτης γενιάς», ατόμων που απέκτησαν τη βελγική ιθαγένεια ή γεννήθηκαν στο Βέλγιο από γονείς αλλοδαπής καταγωγής ή ατόμων που παρέμειναν αλλοδαποί. Η μέθοδος χρησιμοποιεί αλγόριθμους πολλαπλών σταδίων και για τις δύο μεταβλητές για τον καθορισμό αποκλειστικών ομάδων ατόμων.

Στο **Λουξεμβούργο** η έρευνα θυματοποίησης ξεκίνησε την 1η Οκτωβρίου 2020 και καλύπτει όλα τα άτομα ηλικίας 16 ετών και άνω που ζουν στο Μεγάλο Δουκάτο. Η έρευνα για την ασφάλεια συλλέγει λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με εγκλήματα και αδικήματα που έχουν θίξει τον εν λόγω πληθυσμό κατά την τελευταία πενταετία / το τελευταίο έτος / κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Αποσκοπεί επίσης στη μέτρηση της ικανοποίησης με το έργο της αστυνομίας και των δικαστηρίων. Επιπλέον, θέτει ερωτήματα σχετικά με το αίσθημα ασφάλειας των ανθρώπων, την έκθεσή τους σε προβλήματα ναρκωτικών ή περιστατικά βανδαλισμού στις γειτονιές τους ή σχετικά με τα πιθανά μέτρα που έχουν λάβει οι ίδιοι για να διαφυλάξουν την ασφάλειά τους.

Το ερωτηματολόγιο περιέχει ερωτήσεις σχετικά με το καθεστώς μειονότητας (εθνοτική μειονότητα, θρησκευτική μειονότητα και σεξουαλική μειονότητα, μειονότητα που σχετίζεται με το χρώμα του δέρματος ή κάποια αναπηρία). Αυτή η μεταβλητή δημογραφικών χαρακτηριστικών θα χρησιμοποιηθεί για να προσδιοριστεί η ικανοποίηση με την αστυνομία εν γένει και για να εξεταστεί

²² OHCHR, 2018, [A Human Rights-Based Approach to Data: Leaving no one behind in the 2030 agenda for sustainable development](#), Ηνωμένα Έθνη 2018, σ. 19.

αν τα μέλη των μειονοτήτων είναι περισσότερο ικανοποιημένα ή δυσαρεστημένα με την αστυνομία και το δικαστικό σύστημα από ό,τι ο υπόλοιπος πληθυσμός. Επιπλέον, μπορεί να προσδιοριστεί αν είναι θύματα βίας συχνότερα.

Το ερωτηματολόγιο της έρευνας έχει καταρτιστεί με βάση το αντίστοιχο ερωτηματολόγιο του 2013, αξιοποιώντας παράλληλα την πείρα που αποκτήθηκε από το ενωσιακό ερευνητικό έργο για την ασφάλεια —την Ευρωπαϊκή Έρευνα για την Εγκληματικότητα και την Ασφάλεια (EU-ICS) (στην οποία το Λουξεμβούργο συμμετείχε την περίοδο 2004/2005)— και το έργο της ειδικής ομάδας της Eurostat για την εκπόνηση ερωτηματολογίου σχετικά με την έμφυλη βία. <https://statistiques.public.lu/fr/enquetes/espace-menages/securite/>

Στη **Νορβηγία** η εθνική στατιστική υπηρεσία, [Statistics Norway](https://www.ssb.no/), έχει δημιουργήσει δύο ορισμούς που βοηθούν στον προσδιορισμό της καταγωγής των ατόμων, οι οποίοι εφαρμόζονται τόσο στα διοικητικά όσο και στα ερευνητικά δεδομένα:

- *Μετανάστες*: άτομα που έχουν μεταναστεύσει στη Νορβηγία και τα οποία γεννήθηκαν σε άλλη χώρα από γονείς που δεν γεννήθηκαν στη Νορβηγία και με τέσσερις παππούδες που δεν γεννήθηκαν στη Νορβηγία
- *Γεννημένοι στη Νορβηγία από γονείς μετανάστες*: άτομα που έχουν γεννηθεί στη Νορβηγία από γονείς που δεν γεννήθηκαν στη Νορβηγία και με τέσσερις παππούδες που δεν γεννήθηκαν στη Νορβηγία.

Με τον τρόπο αυτόν, είναι δυνατή η διάκριση μεταξύ μεταναστών πρώτης και δεύτερης γενιάς στη Νορβηγία. Αυτό δεν ισχύει για άτομα που υιοθετούνται από το εξωτερικό και, συνεπώς, λαμβάνεται υπόψη η κοινωνική και όχι η βιολογική καταγωγή.

Παραδείγματα ερευνών με τις μεταβλητές αυτές περιλαμβάνουν τη [νορβηγική έρευνα για την ποιότητα ζωής](#) (για πρώτη φορά το 2020) και την [έρευνα για τις συνθήκες διαβίωσης μεταξύ ατόμων με μεταναστευτικό υπόβαθρο](#) (2016). Και στις δύο έρευνες οι μεταβλητές επιτρέπουν τη σύγκριση του τμήματος του πληθυσμού που προέρχεται από άλλη χώρα με το σύνολο του πληθυσμού. Οι μεταβλητές αυτές εφαρμόζονται επίσης στα διοικητικά δεδομένα σχετικά με τη χρήση στατιστικών στοιχείων για την υγειονομική περίθαλψη, την εκπαίδευση, την κοινωνική πρόνοια, τη συμμετοχή στις εκλογές, το εισόδημα και την αγορά εργασίας.

Από το 2016 το **ολλανδικό** Υπουργείο Εσωτερικών, η Εθνική Αστυνομία και η Εθνική Ένωση Δημοτικών Υπηρεσιών κατά των Διακρίσεων δημοσιεύουν σε [ενιαία διυπηρεσιακή έκθεση](#) αριθμητικά στοιχεία σχετικά με περιστατικά διακρίσεων που έχουν καταγραφεί από την αστυνομία και καταγγελίες που λαμβάνονται από φορείς ισότητας.

Η εν λόγω έκθεση συγκεντρώνει, παρουσιάζει και θέτει σε συγκεκριμένο πλαίσιο τα δεδομένα διαφόρων φορέων που χειρίζονται καταγγελίες διακρίσεων σε διάφορα πλαίσια. Εξηγεί επίσης τις σχέσεις και τις διαφορές μεταξύ των σχετικών συνόλων δεδομένων.

Στο παρελθόν, ορισμένες από αυτές τις υπηρεσίες (Εθνική Αστυνομία, Εθνική Ένωση Δημοτικών Υπηρεσιών κατά των Διακρίσεων) δημοσίευαν χωριστά ετήσια αριθμητικά στοιχεία σχετικά με περιστατικά διακρίσεων και καταγγελίες.

Δίνεται προσοχή στον βαθμό στον οποίο είναι συγκρίσιμες οι κατηγορίες μεταξύ των υπηρεσιών. Ομοίως, τα αριθμητικά στοιχεία παρουσιάζονται στο πλαίσιο εντός του οποίου συλλέγονται. Ωστόσο, οι υπηρεσίες προσπαθούν να ευθυγραμμίσουν όσο το δυνατόν περισσότερο τις πρακτικές τους.

Εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένες διαφορές, λόγω της νομικής δομής στην οποία βασίζεται κάθε υπηρεσία.

Παραδείγματα προσεγγίσεων που υιοθετούν οι φορείς ισότητας για την ενίσχυση της εναρμόνισης

Το 2018 μια ομάδα εργασίας για την έρευνα και τη συλλογή δεδομένων από το [Equinet \(Ευρωπαϊκό Δίκτυο Φορέων Ισότητας\)](#) διεξήγαγε έρευνα όσον αφορά τη συλλογή και τη χρήση δεδομένων σχετικά με τις καταγγελίες. Στόχος της έρευνας αυτής ήταν να εντοπιστούν κοινά σημεία μεταξύ των φορέων ισότητας όσον αφορά τις πληροφορίες σχετικά με τις καταγγελίες που συλλέγουν και τους σκοπούς για τους οποίους χρησιμοποιούν τα δεδομένα.

Παρά τις διαφορές ως προς τις εντολές και τα καθήκοντα, τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τους εν λόγω φορείς παρουσιάζουν ορισμένες σημαντικές ομοιότητες. Για παράδειγμα, σχεδόν το 90 % των συμμετεχόντων στην έρευνα καταγράφουν τον αριθμό των καταγγελιών που υποβλήθηκαν σχετικά με διακρίσεις λόγω φυλετικής/εθνοτικής καταγωγής. Η [έκθεση](#) περιλαμβάνει επίσης συστάσεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι εν λόγω φορείς θα μπορούσαν να βελτιώσουν τη συλλογή και τη χρήση που διενεργούν όσον αφορά τα δεδομένα των καταγγελιών. Για παράδειγμα, «*θα πρέπει να εφαρμόζουν όσο το δυνατόν πιο αναλυτικές και λεπτομερείς κατηγορίες για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με τις καταγγελίες*» και να αποσαφηνίζουν τους ορισμούς που χρησιμοποιούνται, ώστε να ενισχυθεί η συγκρισιμότητα των δεδομένων των καταγγελιών²³.

4. Συλλογή και χρήση δεδομένων για την ισότητα σε πλήρη συμμόρφωση με τον γενικό κανονισμό της ΕΕ για την προστασία δεδομένων και τους εθνικούς κανόνες για την προστασία των δεδομένων

Η συλλογή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με ανάλυση ανά προσωπικά χαρακτηριστικά, όπως η φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, προστατεύεται από συνταγματικούς κανόνες, το δίκαιο της ΕΕ για την προστασία δεδομένων και τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

Ο [γενικός κανονισμός της ΕΕ για την προστασία δεδομένων](#) (ΓΚΠΔ), ο οποίος άρχισε να ισχύει το 2018, καθώς και η [οδηγία 2016/680](#) (άρθρο 10) σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τις αρχές ποινικής δικαιοσύνης, έχουν πυροδοτήσει προβληματισμούς σχετικά με τον τρόπο νόμιμης συλλογής και επεξεργασίας «ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», όπως αυτά που σχετίζονται με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, την υγεία, τη θρησκεία / τις πεποιθήσεις και τον γενετήσιο προσανατολισμό²⁴.

ΣΚΕΠΤΙΚΟ

Το [σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού 2020-25](#) ορίζει ότι «*προϋπόθεση για την επίτευξη προόδου προς ένα κοινό σύνολο δεδομένων είναι ο πλήρης σεβασμός των συνταγματικών κανόνων, της νομοθεσίας της ΕΕ για την προστασία των δεδομένων και του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Πρέπει να θεσπιστούν διασφαλίσεις ώστε να κατοχυρωθεί ότι τα ευαίσθητα δεδομένα για την ισότητα δεν θα μπορούν να συσχετίζονται με το άτομο. Αυτό*

²³ FRA (2021), Equality in the EU 20 years on from the initial implementation of the equality directives (Η Ισότητα στην ΕΕ 20 έτη από την αρχική εφαρμογή των οδηγιών για την ισότητα), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Υπηρεσία Εκδόσεων), σ. 56-58.

συνεπάγεται την πλήρη συμμόρφωση με τους κανόνες προστασίας των δεδομένων, ιδίως για τον μετριασμό πιθανών κινδύνων κατάχρησης ή κακής χρήσης»²⁵²⁶.

Καθοδήγηση

- Κάθε συλλογή και επεξεργασία δεδομένων για την ισότητα θα πρέπει να πραγματοποιείται σε πλήρη συμμόρφωση με τις αρχές και τις διασφαλίσεις του ΓΚΠΔ.
- Σύμφωνα με τον ΓΚΠΔ, τα δεδομένα δεν θα πρέπει να δημοσιεύονται ή να είναι προσβάσιμα στο κοινό κατά τρόπο που να επιτρέπει την ταυτοποίηση μεμονωμένων υποκειμένων των δεδομένων, είτε άμεσα είτε έμμεσα.
- «Ο ΓΚΠΔ επιτρέπει τη συλλογή και την επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα υπό ορισμένες προϋποθέσεις, μεταξύ άλλων για στατιστικούς ή ερευνητικούς σκοπούς [άρθρο 9 παράγραφος 2 στοιχεία α), ζ) και ι)]. Οι φορείς συλλογής δεδομένων και οι εκτελούντες την επεξεργασία δεδομένων στα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να ζητούν τη συμβουλή των εθνικών τους αρχών προστασίας δεδομένων και περαιτέρω καθοδήγηση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων (ΕΣΠΔ) και τον Ευρωπαϊκό Επόπτη Προστασίας Δεδομένων (ΕΕΠΔ) σχετικά με τις διασφαλίσεις που πρέπει να εφαρμόζονται κατά τη συλλογή και την επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, μεταξύ άλλων για σκοπούς επιστημονικής έρευνας [άρθρο 9 παράγραφος 2 στοιχείο ι) του ΓΚΠΔ]. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να λάβουν δεόντως υπόψη την [προκαταρκτική γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ σχετικά με την προστασία των δεδομένων και την επιστημονική έρευνα, της 6ης Ιανουαρίου 2020](#), καθώς και την προσεχή καθοδήγηση του ΕΣΠΔ σχετικά με την προστασία των δεδομένων και την επιστημονική έρευνα.²⁷».

Διασφαλίσεις:

Σύμφωνα με το άρθρο 9 του ΓΚΠΔ, οι ειδικές κατηγορίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα περιλαμβάνουν «δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που αποκαλύπτουν τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις ή τη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση», καθώς και «γενετικά δεδομένα, βιομετρικά δεδομένα με σκοπό την αδιαμφισβήτητη ταυτοποίηση προσώπου, δεδομένα που αφορούν την υγεία ή δεδομένα που αφορούν τη σεξουαλική ζωή φυσικού προσώπου ή τον γενετήσιο προσανατολισμό».

Το άρθρο 9 παράγραφος 2 του ΓΚΠΔ ορίζει ότι η γενική απαγόρευση επεξεργασίας ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (άρθρο 9 παράγραφος 1) δεν εφαρμόζεται σε ορισμένες περιπτώσεις, μεταξύ άλλων:

- όταν το **υποκείμενο των δεδομένων έχει παράσχει ρητή συγκατάθεση για την επεξεργασία** αυτών των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για έναν ή περισσότερους συγκεκριμένους σκοπούς, εκτός εάν το δίκαιο της Ένωσης ή κράτους μέλους προβλέπει ότι η απαγόρευση που αναφέρεται στο άρθρο 9 παράγραφος 1 δεν μπορεί να αρθεί από το υποκείμενο των δεδομένων

²⁵ [Σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού 2020-2025](#), σ. 20.

²⁶ FRA (2021), [Equality in the EU 20 years on from the initial implementation of the equality directives](#) (Η Ισότητα στην ΕΕ 20 έτη από την αρχική εφαρμογή των οδηγιών για την ισότητα), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Υπηρεσία Εκδόσεων), σ. 19f και σ. 65f.

²⁷ FRA (2021), [Equality in the EU 20 years on from the initial implementation of the equality directives](#) (Η Ισότητα στην ΕΕ 20 έτη από την αρχική εφαρμογή των οδηγιών για την ισότητα), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Υπηρεσία Εκδόσεων), σ. 21.

- η επεξεργασία είναι απαραίτητη για λόγους ουσιαστικού δημόσιου συμφέροντος, βάσει του δικαίου της Ένωσης ή κράτους μέλους, υπό τον όρο ότι είναι ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο στόχο, σέβεται την ουσία του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων και προβλέπει κατάλληλα και συγκεκριμένα μέτρα για τη διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων
- η επεξεργασία είναι απαραίτητη για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή για στατιστικούς σκοπούς σύμφωνα με το άρθρο 89 παράγραφος 1²⁸ βάσει του ενωσιακού ή εθνικού δικαίου, υπό τον όρο ότι είναι ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο στόχο, σέβεται την ουσία του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων και προβλέπει κατάλληλα και συγκεκριμένα μέτρα για τη διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων.
 - Οι εν λόγω εγγυήσεις διασφαλίζουν ότι έχουν θεσπιστεί τα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα, ιδίως για να διασφαλίζουν την τήρηση της αρχής της ελαχιστοποίησης των δεδομένων. Τα εν λόγω μέτρα μπορούν να περιλαμβάνουν τη χρήση ψευδωνύμων²⁹, εφόσον οι εν λόγω σκοποί μπορούν να εκπληρωθούν κατ' αυτόν τον τρόπο. Εφόσον οι εν λόγω σκοποί μπορούν να εκπληρωθούν από περαιτέρω επεξεργασία η οποία δεν επιτρέπει ή δεν επιτρέπει πλέον τον προσδιορισμό της ταυτότητας των υποκειμένων των δεδομένων, οι εν λόγω σκοποί εκπληρώνονται κατ' αυτόν τον τρόπο.
- Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης, βάσει του ΓΚΠΔ, να θεσπίζουν «περαιτέρω όρους, μεταξύ άλλων και περιορισμούς, όσον αφορά την επεξεργασία γενετικών δεδομένων, βιομετρικών δεδομένων ή δεδομένων που αφορούν την υγεία» (άρθρο 9 παράγραφος 4). Πρόκειται, συνεπώς, για έναν νέο τομέα ο οποίος απαιτεί τη θέσπιση ενωσιακού ή εθνικού δικαίου προκειμένου να καταστεί πλήρως λειτουργική η χρήση ειδικών κατηγοριών δεδομένων για ερευνητικούς σκοπούς.
- Επιπλέον, η αιτιολογική σκέψη 26 του ΓΚΠΔ διευκρινίζει ότι οι αρχές της προστασίας των δεδομένων εφαρμόζονται σε ειδικές κατηγορίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν ταυτοποιημένο ή ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο. Αντιθέτως, **δεν εφαρμόζονται σε ανώνυμες πληροφορίες ή σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που έχουν καταστεί ανώνυμα** κατά τρόπο ώστε η ταυτότητα του υποκειμένου των δεδομένων να μην μπορεί ή να μην μπορεί πλέον να εξακριβωθεί. Αυτό σημαίνει ότι, εάν οι πληροφορίες που υποβάλλονται σε επεξεργασία είναι ανώνυμες ή έχουν καταστεί ανώνυμες, τα δεδομένα αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν για συγκεντρωτικούς στατιστικούς σκοπούς με σκοπό τον προσδιορισμό και την καταγραφή τάσεων όσον αφορά την ισότητα³⁰.

²⁸ Το άρθρο 89 του ΓΚΠΔ προβλέπει περαιτέρω εγγυήσεις και τη δυνατότητα παρεκκλίσεων βάσει του ενωσιακού ή εθνικού δικαίου, ιδίως όσον αφορά την επεξεργασία για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον· σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας· ή στατιστικούς σκοπούς.

²⁹ Ως «ψευδωνυμοποίηση» νοείται η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά τρόπο ώστε τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα να μην μπορούν πλέον να αποδοθούν σε συγκεκριμένο υποκείμενο των δεδομένων χωρίς τη χρήση συμπληρωματικών πληροφοριών, εφόσον οι εν λόγω συμπληρωματικές πληροφορίες διατηρούνται χωριστά και υπόκεινται σε τεχνικά και οργανωτικά μέτρα προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν μπορούν να αποδοθούν σε ταυτοποιημένο ή ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο. Πηγή: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5419-2016-INIT/el/pdf> σ. 112.

³⁰FRA (2021), [Equality in the EU 20 years on from the initial implementation of the equality directives](#) (Η Ισότητα στην ΕΕ 20 έτη από την αρχική εφαρμογή των οδηγιών για την ισότητα), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Υπηρεσία Εκδόσεων), σ. 21.

- Ο ΕΕΠΔ στην [προκαταρκτική γνωμοδότησή του για την προστασία των δεδομένων και την επιστημονική έρευνα](#) συστήνει: «εντατικοποίηση του διαλόγου μεταξύ των αρχών προστασίας δεδομένων και των συμβουλίων δεοντολογικού ελέγχου για μια κοινή αντίληψη σχετικά με το ποιες δραστηριότητες χαρακτηρίζονται ως αυθεντική έρευνα, κώδικες δεοντολογίας της ΕΕ για την επιστημονική έρευνα, καλύτερη ευθυγράμμιση μεταξύ των ερευνητικών προγραμμάτων-πλαίσιας της ΕΕ και των προτύπων προστασίας των δεδομένων και έναρξη συζήτησης σχετικά με τις συνθήκες υπό τις οποίες η πρόσβαση των ερευνητών σε δεδομένα που τηρούνται από ιδιωτικές εταιρείες μπορεί να βασιστεί στο δημόσιο συμφέρον».
- Στο μέτρο του δυνατού, τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να άρουν τα εμπόδια που ισχύουν για ορισμένους δημόσιους φορείς, οι οποίοι επί του παρόντος δεν συλλέγουν αναλυτικά δεδομένα ανά εθνική και φυλετική καταγωγή.

Παραδείγματα εθνικών πρακτικών

Ο διαμεσολαβητής στην **Κροατία** εξέδωσε συστάσεις προς τους αρμόδιους φορείς και τις αρχές της δημόσιας διοίκησης (ιδίως στους τομείς των εσωτερικών υποθέσεων, της υγείας, της κοινωνικής πρόνοιας, της εργασίας, της συνταξιοδοτικής ασφάλισης και της εκπαίδευσης) ώστε να αρχίσουν να συλλέγουν και να επεξεργάζονται ειδικές κατηγορίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν την εθνική ή την εθνική καταγωγή, εφαρμόζοντας επαρκή προστατευτικά μέτρα για την καλύτερη κατανόηση των διαρθρωτικών διακρίσεων. Στο παρελθόν, η κρατική διοίκηση υποστήριζε συστηματικά ότι δεν μπορούσε να το πράξει αυτό λόγω του ΓΚΠΔ.

Το **κροατικό Ινστιτούτο Δημόσιας Υγείας** καθιέρωσε συνεργασία με το Υπουργείο Εσωτερικών για τη βελτίωση της παρακολούθησης της υγείας (και των κοινωνικών καθοριστικών παραγόντων της) των μελών της εθνικής μειονότητας των Ρομά. Η συνεργασία αυτή αποτελεί συνέχεια της θετικής γνώμης του Οργανισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα σχετικά με τη συλλογή δεδομένων όσον αφορά τις εθνικές και εθνοτικές πεποιθήσεις σύμφωνα με τον ΓΚΠΔ. Πρόκειται για ένα από τα μέτρα που περιλαμβάνονται στο [σχέδιο δράσης για την εφαρμογή της στρατηγικής για την ένταξη των Ρομά 2021-2027](#), το οποίο διαχειρίζεται το Γραφείο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Δικαιωμάτων των Εθνικών Μειονοτήτων της κροατικής κυβέρνησης.

Η **πορτογαλική** στατιστική υπηρεσία συνεργάστηκε στενά με τον υπεύθυνο προστασίας δεδομένων της Πορτογαλίας για να διασφαλίσει ότι πληρούνται όλες οι απαιτήσεις του ΓΚΠΔ στο πλαίσιο της [πυλοτικής έρευνας σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης, την καταγωγή και τις πορείες του μόνιμου πληθυσμού στην Πορτογαλία](#). Όσον αφορά το ερωτηματολόγιο, έχουν πραγματοποιηθεί ορισμένες προσαρμογές, όπως οι εξής:

- η έρευνα καθίσταται προαιρετική, σε αντίθεση με όλες τις άλλες έρευνες σε νοικοκυριά, οι οποίες είναι υποχρεωτικές·
- οι ερωτηθέντες και όσοι ζουν στο νοικοκυριό θα έχουν τη δυνατότητα να μην δηλώσουν το όνομά τους·
- οι υπεύθυνοι συνεντεύξεων θα είναι υποχρεωμένοι να υποβάλλουν αμέσως τις ολοκληρωμένες συνεντεύξεις στην κεντρική θυρίδα, ώστε οι προσωπικές πληροφορίες των ερωτηθέντων να μπορούν να διαγραφούν από τους υπολογιστές εργασίας τους το συντομότερο δυνατόν (όταν χρησιμοποιούνται μέθοδοι συνέντευξης CAPI ή CATI)·
- τα ονόματα, οι διευθύνσεις και τα άλλα χαρακτηριστικά των μελών του νοικοκυριού δεν θα περιλαμβάνονται στην τελική βάση δεδομένων που είναι διαθέσιμη για σκοπούς εσωτερικής ανάλυσης·

- η ροή όλων των δεδομένων στα πληροφοριακά συστήματα της στατιστικής υπηρεσίας της Πορτογαλίας θα αξιολογηθεί δεόντως, ώστε να αντιμετωπιστούν όλες οι πιθανές ανησυχίες για την ασφάλεια.

Στις **Κάτω Χώρες**, στο πλαίσιο του εθνικού Βαρομέτρου για την πολιτιστική πολυμορφία στο εσωτερικό των οργανισμών, μια πιλοτική δράση μεταξύ οκτώ δημόσιων και ιδιωτικών οργανισμών έλαβε θετική αξιολόγηση από την αρχή προστασίας δεδομένων. Δεδομένου ότι η προστασία της ιδιωτικής ζωής των μεμονωμένων εργαζομένων είναι σημαντική, η στατιστική υπηρεσία των Κάτω Χωρών αναλύει ανώνυμα τα δεδομένα που παρέχουν οι εργοδότες για το εργατικό δυναμικό και παράγει αποτελέσματα μόνο σε συγκεντρωτικό επίπεδο. Δεν υπάρχει ανάγκη συλλογής και παρουσίασης δεδομένων για μεμονωμένους εργαζομένους. Όλα τα δεδομένα είναι ανώνυμα και συγκεντρωτικά σε επίπεδο ομάδας. Εάν το μέγεθος της ομάδας είναι πολύ μικρό, η στατιστική υπηρεσία δεν δημοσιεύει τα δεδομένα αυτά.

5. Συλλογή πληροφοριών για τον αυτοπροσδιορισμό με βάση τη «φυλετική ή εθνοτική καταγωγή»

Σκεπτικό

Σύμφωνα με τις [αρχές και τις συστάσεις των Ηνωμένων Εθνών για τις απογραφές πληθυσμού και στέγασης που σχετίζονται με την εθνοτική καταγωγή](#) (παράγραφος 4.183.), τα δεδομένα για την εθνοτική καταγωγή παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την πολυμορφία ενός πληθυσμού και μπορούν να χρησιμεύσουν για τον προσδιορισμό υποομάδων ενός πληθυσμού. Ορισμένοι τομείς μελέτης που βασίζονται στα εν λόγω δεδομένα περιλαμβάνουν τις δημογραφικές τάσεις, τις πρακτικές και ευκαιρίες απασχόλησης, την κατανομή του εισοδήματος, το μορφωτικό επίπεδο, τα μεταναστευτικά πρότυπα και τάσεις, τη σύνθεση και τη δομή της οικογένειας, τα δίκτυα κοινωνικής υποστήριξης, τις συνθήκες υγείας και τη θυματοποίηση λόγω εγκλημάτων.

Στο έγγραφο της ΟΗΧΡ με τίτλο «[Human Rights-Based Approach to Data](#)» (Προσέγγιση όσον αφορά τα δεδομένα με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα) ορίζεται ότι οι υπό εξέταση πληθυσμοί θα πρέπει να είναι αυτοπροσδιοριζόμενοι, κάτι που σημαίνει ότι οι παράμετροι του πληθυσμού δεν μπορούν να επιβληθούν από τρίτους ή να αποδοθούν μέσω καταλογισμού ή υποκατάστατων μεταβλητών.

Ως εκ τούτου, η συλλογή πληροφοριών σχετικά με τον αυτοπροσδιορισμό ενός προσώπου όσον αφορά τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή μπορεί να είναι σημαντική για:

- σκοπούς ανάλυσης δεδομένων, για την ανάλυση (διαρθρωτικών και συστημικών) ανισοτήτων στα αποτελέσματα·
- την ανάλυση διατομεακών ανισοτήτων (π.χ. εξέταση πληροφοριών σχετικά με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή σε σχέση με δεδομένα αναφορικά με άλλα προστατευόμενα χαρακτηριστικά, όπως το φύλο, η ηλικία, η αναπηρία, η θρησκεία, οι πεποιθήσεις, ο γενετήσιος προσανατολισμός κ.λπ.)·
- καλύτερη κατανόηση των παραγόντων που ενδέχεται να συμβάλουν, να ενισχύσουν ή να στηρίξουν τις συστημικές/διαρθρωτικές ανισότητες στα αποτελέσματα, καθώς και τις διακρίσεις και τον ρατσισμό·
- την ενδυνάμωση εθνοτικών και άλλων φυλετοποιημένων μειονοτήτων και ομάδων που διατρέχουν κίνδυνο αντιμετώπισης διακρίσεων: «τα στατιστικά στοιχεία που βασίζονται στη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή μπορούν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στις νομικές διαδικασίες. Οι μεμονωμένοι ενάγοντες συχνά χρειάζονται στατιστικά στοιχεία για να στηρίξουν

τον ισχυρισμό τους, ιδίως όταν πρόκειται για έμμεση διάκριση, [...] και όπως αναγνωρίζεται στην οδηγία για τη φυλετική ισότητα (αιτιολογική σκέψη 15)³¹».

- σκοπούς δειγματοληψίας ή διαλογής των επιλέξιμων ερωτηθέντων σε μια έρευνα.

Όπως αναφέρεται στον [Οδηγό της UNECE για την ανάλυση δεδομένων με σκοπό τη μέτρηση της φτώχειας](#), «η εθνοτική ταυτότητα μπορεί να μετρηθεί με τη χρήση διαφόρων εννοιών, μεταξύ άλλων, της εθνοτικής καταγωγής, της εθνοτικής ομάδας, της πολιτισμικής καταγωγής, της ιθαγένειας, της φυλής, του χρώματος [του δέρματος], του καθεστώτος μειονότητας, της φατρίας, της γλώσσας, της θρησκείας —[και σε αρκετές περιπτώσεις μέσω υποκατάστατων μεταβλητών, όπως χώρα γέννησης, χώρα γέννησης γονέων, ιθαγένεια]— ή διαφόρων συνδυασμών αυτών των εννοιών³²».

Καθοδήγηση

- Για τους σκοπούς της συλλογής δεδομένων, **οι υπό εξέταση πληθυσμοί θα πρέπει να είναι αυτοπροσδιοριζόμενοι**. Η αρχή αυτή είναι ουσιώδης, ιδίως όταν η «φυλετική ή εθνοτική καταγωγή» αναφέρεται σε μια πτυχή της σχέσης ή της ταύτισης ενός προσώπου με εθνοτική ή άλλη μειονοτική ομάδα. Ο χαρακτηρισμός/προσδιορισμός της «φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής» ενός ερωτηθέντος, όπως αποδίδεται από τρίτους (π.χ. υπεύθυνο συνεντεύξεων ή πάροχο υπηρεσιών) δεν αντιστοιχεί κατ' ανάγκη στην πραγματική ταυτοποίηση ενός προσώπου.

Σε περιπτώσεις όπου ενδέχεται να είναι αναγκαία, για υλικοτεχνικούς, πολιτικούς ή άλλους λόγους, η χρήση δημογραφικών χαρακτηριστικών για τον προσδιορισμό συγκεκριμένου πληθυσμού, [ο οδηγός της ΟΗCHR για μια προσέγγιση όσον αφορά τα δεδομένα με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα](#) συνιστά στους φορείς συλλογής δεδομένων να διασφαλίζουν τη γνωστοποίηση ότι ο χειρισμός και η δημοσίευση των εν λόγω δεδομένων δεν συνεπάγεται αυτοπροσδιορισμό εάν δεν έχουν αποκαλυφθεί προσωπικές πληροφορίες σχετικά με την εθνοτική ταυτότητα³³.

- Εξηγήστε τον σκοπό κάθε συλλογής δεδομένων σχετικά με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή και βασιστείτε στις βέλτιστες πρακτικές και τη διαφάνεια για τη συλλογή δεδομένων. Με τον τρόπο αυτόν θα ενισχυθεί το επίπεδο εμπιστοσύνης σε κάθε συλλογή δεδομένων σχετικά με την εθνοτική καταγωγή.
- Συνιστάται στους φορείς συλλογής δεδομένων να επιδιώκουν τη συμμετοχή των υπό εξέταση κοινοτήτων/ομάδων σε όλες τις πτυχές των δραστηριοτήτων συλλογής τους, συμπεριλαμβανομένης της εξεύρεσης των πλέον κατάλληλων κατηγοριών για την αποτύπωση της «φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής» ενός προσώπου ως κοινωνικής περιγραφής. Αυτό θα διασφαλίσει ότι οι πληγείσες κοινότητες / ομάδες πληθυσμού αντιμετωπίζονται ως ειδικοί στην πραγματικότητά τους και θα συμβάλει στην αντιμετώπιση υποσυνείδητων προκαταλήψεων.
- Δεδομένου ότι οι ορισμοί, οι εννοιολογικοί προσδιορισμοί και οι κατηγοριοποιήσεις μπορούν να επηρεάσουν τις πιθανές απαντήσεις, όσοι αναλαμβάνουν τη συλλογή

³¹ Al-Zubaidi, Y. (2020), «[Some reflections on racial and ethnic statistics for anti-discrimination purposes in Europe](#)», στο *European equality law review*, τεύχος 2, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, σ. 62-72, σ. 65.

³² Οικονομική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη (UNECE) (2020), [Poverty Measurement – Guide to Data Disaggregation](#), σ. 33.

³³ ΟΗCHR, 2018, [A Human Rights-Based Approach to Data: Leaving no one behind in the 2030 agenda for sustainable development](#), Ηνωμένα Έθνη 2018, σ. 13.

δεδομένων με βάση τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα βασικά κριτήρια που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση της έννοιας της «φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής» σε μια έρευνα, απογραφή, πηγή διοικητικών δεδομένων κ.λπ. επεξηγούνται με σαφήνεια στους ερωτηθέντες· το ίδιο ισχύει και για τη διάδοση των δεδομένων που προκύπτουν.

- Δεδομένου ότι η «σχέση/ταύτιση με εθνοτική ομάδα / μειονότητα / φυλετοποιημένη ομάδα» είναι πολυδιάστατη και αποτελεί περισσότερο διαδικασία παρά στατική έννοια, η ταξινόμηση αυτή θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με μεταβλητά όρια³⁴. Ως εκ τούτου, συνιστάται οι φορείς συλλογής δεδομένων να παρέχουν στους ερωτηθέντες την επιλογή να αναφέρουν πολλαπλές σχέσεις με εθνοτική/άλλη ομάδα ή συνδυασμό σχέσεων με εθνοτική/άλλη ομάδα (δηλ. επιλογή για μεικτές κατηγορίες). Οι πληροφορίες σχετικά με πολλαπλές (μεικτές) ταυτότητες θα μπορούσαν να συλλέγονται είτε μέσω μίας ερώτησης πολλαπλών απαντήσεων είτε με τη χρήση περισσότερων ερωτήσεων μίας απάντησης. Για να αποτυπωθεί η ταυτοποίηση ως διαδικασία και να αποφευχθεί ο στατικός εννοιολογικός προσδιορισμός, η σχέση ή ο προσδιορισμός με βάση τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή θα μπορούσε επίσης να μετρηθεί σε μια κλίμακα (π.χ. από «καμία ή μικρή σχέση» έως «μεγάλη σχέση»).
- Για διοικητικές πηγές: Οι ταξινομήσεις που χρησιμοποιούνται στα διοικητικά δεδομένα πρέπει επίσης να επικαιροποιούνται τακτικά. Δεδομένου ότι δεν υπάρχει καμία εγγύηση ότι ένα πρόσωπο εξακολουθεί να αυτοπροσδιορίζεται με τον ίδιο τρόπο, ιδίως εάν έχει παρέλθει μεγάλο χρονικό διάστημα από την αρχική συλλογή των στοιχείων και την καταχώρισή τους σε μητρώο ή διοικητική πηγή, συνιστάται να παρέχεται στους πολίτες η δυνατότητα να αναθεωρούν τα στοιχεία αυτά κάθε φορά που ένα πρόσωπο ζητεί την εν λόγω αναθεώρηση με δική του πρωτοβουλία.
- Ανάλογα με τον τρόπο συλλογής των δεδομένων (επιγραμμικά, διά ζώσης, τηλεφωνικά) και την πηγή δεδομένων (διοικητικό μητρώο, απογραφή, έρευνα κ.λπ.), οι φορείς συλλογής θα πρέπει να εξηγούν στις τεχνικές οδηγίες και την τεκμηρίωση πώς πρέπει να αναφέρεται η «φυλετική ή εθνοτική καταγωγή» των παιδιών από «μεικτά» ζευγάρια (για παράδειγμα, ρητές οδηγίες που επιτρέπουν στους ερωτηθέντες να παρέχουν πολλαπλές απαντήσεις ή επιτρέπουν απαντήσεις όπως «μιγάς»).
- Σύμφωνα με τις [αρχές και τις συστάσεις των Ηνωμένων Εθνών για τις απογραφές πληθυσμού και στέγασης που σχετίζονται με την εθνοτική καταγωγή](#) (παράγραφος 4.185.), η κατάταξη των εθνοτικών/μειονοτικών ομάδων απαιτεί επίσης να συμπεριληφθούν τα αναλυτικότερα δυνατά επίπεδα εθνοτικών/άλλων ομάδων, ομάδων βάσει αυτοαντίληψης, περιφερειακών και τοπικών ομάδων, καθώς και ομάδων που συνήθως δεν θεωρούνται εθνοτικές ομάδες, όπως θρησκευτικές ομάδες και ομάδες που βασίζονται στην ιθαγένεια.
- Οι χώρες που συλλέγουν δεδομένα σχετικά με την εθνοτική καταγωγή θα πρέπει να σημειώσουν ότι η προκωδικοποίηση ή η προταξινόμηση εθνοτικών ομάδων κατά τη στιγμή

³⁴ Αυτό μπορεί να αποτελέσει πρόβλημα ιδίως για τη συλλογή διοικητικών δεδομένων. Για παράδειγμα, εάν μια υγειονομική αρχή αρχίσει να συλλέγει, στα έντυπά της, την εθνοτική καταγωγή ενός ατόμου με βάση την προσωπική του δήλωση, αυτή θα παραμείνει στο σύστημα έως ότου είτε διαγραφούν τα στοιχεία είτε το άτομο θελήσει να αλλάξει τα στοιχεία του. Εάν δεν παρέχονται ευκαιρίες για την πραγματοποίηση τέτοιου είδους αλλαγών και οι πολίτες δεν ενημερώνονται τακτικά σχετικά με τις πληροφορίες που τους αφορούν και οι οποίες αποθηκεύονται στο σύστημα, ορισμένα χαρακτηριστικά ενδέχεται να παραμείνουν στο σύστημα μετά τη συλλογή τους, παρόλο που δεν αντιστοιχούν πλέον στον τρόπο με τον οποίο το άτομο θα χαρακτήριζε τον εαυτό του σήμερα.

της συλλογής των δεδομένων μπορεί να έχει την τάση να χάνει λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με την πολυμορφία ενός πληθυσμού, **εκτός εάν είναι δυνατή η καταγραφή «άλλων» απροσδιόριστων εθνοτικών ταυτοτήτων/ομάδων και απαντήσεων σε μορφή ελεύθερου κειμένου**. Για παράδειγμα, έπειτα από διαβουλεύσεις με όλες τις σχετικές οργανώσεις Ρομά στη Βουλγαρία κατά τη διάρκεια της υλοποίησης της [έρευνας EU-MIDIS II](#) του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, η έρευνα χρησιμοποίησε μια κάρτα παρουσίασης με 25 κατηγορίες αυτοπροσδιορισμού κατά τη διάρκεια της διαλογής επιλέξιμων για συνέντευξη Ρομά στην είσοδο. Ο κατάλογος περιλάμβανε, για παράδειγμα, κατηγορίες όπως: *Ρομά, Αθίγγανοι, Ierlii, Demirdjii, Bakardjii, Dzambasi, Rudari/Ludari, Koranari, Vlasi* κ.λπ. Ως εκ τούτου, οι φορείς συλλογής δεδομένων πρέπει να αποφασίσουν ποιες κατηγορίες είναι οι πιο σημαντικές και χρήσιμες για τους ερωτηθέντες, κάτι το οποίο θα πρέπει ιδανικά να πραγματοποιηθεί σε συνεργασία με τις κοινότητες/ομάδες από τις οποίες θα συλλεχθούν τα δεδομένα.

- Κατά τη χρήση της δυνατότητας απάντησης σε μορφή ελεύθερου κειμένου για τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με τον αυτοπροσδιορισμό, οι φορείς συλλογής δεδομένων καλούνται να λάβουν υπόψη τις ακόλουθες επιφυλάξεις: 1) Οι άνθρωποι δεν σκέφτονται πάντα αυθόρμητα τον εαυτό τους με φυλετικούς ή εθνοτικούς όρους· 2) μια ερώτηση ανοικτού τύπου συχνά παράγει πολύ μεγάλο αριθμό απαντήσεων, οι οποίες πρέπει να αναταξινομηθούν και να μειωθούν σε επόμενο στάδιο ώστε να καταστούν χρήσιμες για περαιτέρω ανάλυση.
- Οι ερωτήσεις σχετικά με τον φυλετικό ή εθνοτικό προσδιορισμό θα πρέπει να τίθενται κατά τρόπο που να επιτρέπει στον ερωτηθέντα να βλέπει όλες τις πιθανές επιλογές απάντησης πριν λάβει αποφάσεις³⁵.
- Τα πρόσωπα θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να αποκαλύπτουν ή να αποκρύπτουν πληροφορίες σχετικά με τα προσωπικά τους χαρακτηριστικά. Αυτό σημαίνει ότι η παροχή προσωπικών πληροφοριών σχετικά με την εθνοτική καταγωγή θα πρέπει να είναι προαιρετική για τους δυνητικούς ερωτηθέντες και αυτό θα πρέπει να τους γνωστοποιείται ρητά στις οδηγίες που προηγούνται της ερώτησης σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο αυτοπροσδιορίζονται με φυλετικούς ή εθνοτικούς όρους.

Τα δεδομένα θα πρέπει να συλλέγονται με τη συγκατάθεση του ερωτηθέντος, ενώ θα πρέπει να υπάρχει και η δυνατότητα εξαίρεσης (για παράδειγμα, για να διασφαλίζεται η ελεύθερη υπεύθυνη δήλωση «φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής», θα πρέπει να επιτρέπεται στους ερωτηθέντες να επιλέγουν τις απαντήσεις «Καμία» ή «Δεν δηλώνεται»³⁶). Οι ερωτηθέντες θα πρέπει να συμμετέχουν σε εθελοντική βάση. Ιδίως επειδή οι ερωτήσεις σχετικά με εμπειρίες ρατσισμού και διακρίσεων μπορεί να συνεπάγονται συναισθηματική φόρτιση και άγχος, είναι αναγκαίο να αποφεύγεται η υπερβολική επιβάρυνση των ερωτηθέντων.

- Συνιστάται στους φορείς συλλογής δεδομένων και στους οργανισμούς/φορείς που συμμετέχουν σε δραστηριότητες συλλογής δεδομένων να επενδύουν στην κατάρτιση του

³⁵ Οικονομική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη (UNECE) (2020), [Poverty Measurement – Guide to Data Disaggregation](#), σ. 33.

³⁶ [Αρχές και συστάσεις των Ηνωμένων Εθνών για τις απογραφές πληθυσμού και στέγασης που σχετίζονται με την εθνοτική καταγωγή](#) (παράγραφος 4.186.).

προσωπικού (για τους απογραφείς και τους υπεύθυνους συνεντεύξεων, καθώς και για τους αναλυτές δεδομένων και τους παρόχους υπηρεσιών). Η διαδικασία αυτή θα μπορούσε να περιλαμβάνει την ανάπτυξη διαδικτυακής πύλης κατάρτισης. Μπορεί να ζητηθεί από τις εθνοτικές κοινότητες να παράσχουν εξωτερική κατάρτιση σχετικά με την ευαισθητοποίηση.

- Οι δραστηριότητες συλλογής δεδομένων δεν θα πρέπει να έχουν αρνητικό αντίκτυπο: θα πρέπει να διεξάγονται σύμφωνα με την αρχή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της «μη πρόκλησης βλάβης». Οι πληροφορίες που συλλέγονται μέσω προηγούμενων διαβουλεύσεων και συμμετοχικών διαδικασιών θα πρέπει να επανεξετάζονται, ώστε να αποφεύγεται η υπερβολική επιβάρυνση των ευάλωτων ομάδων. Ένας πιθανός φραγμός στη συμμετοχή, ανεξάρτητα από τον τρόπο διεξαγωγής της συνέντευξης, θα μπορούσε να είναι το ότι ορισμένες μειονοτικές ομάδες προσεγγίζονται συχνά για να συμμετάσχουν σε έρευνα, αλλά δεν βλέπουν απαραίτητα αλλαγές ή οποιαδήποτε άμεσα οφέλη ως αποτέλεσμα αυτής. Οι φορείς συλλογής δεδομένων πρέπει να επισημαίνουν ξεκάθαρα τα οφέλη της συμμετοχής και τους βασικούς στόχους, να μετριάζουν τις ανησυχίες σχετικά με την προστασία των δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής και, όπου είναι δυνατόν, να καταδεικνύουν πού έχουν επιτευχθεί αλλαγές μέσω άλλων παρόμοιων ερευνών.
- Τα κράτη μέλη και οι σχετικοί φορείς συλλογής δεδομένων θα πρέπει να επιδιώκουν την τακτική ανταλλαγή ορθών πρακτικών σχετικά με το *αν* και το *πώς* μπορούν να συλλεχθούν πληροφορίες για τον αυτοπροσδιορισμό σε διοικητικές πηγές. Σε ορισμένες περιπτώσεις είναι δυνατή η συλλογή δεδομένων σχετικά με τον φυλετικό/εθνοτικό αυτοπροσδιορισμό για διοικητικούς σκοπούς ή σε διοικητικές πηγές δεδομένων. Σε επιλεγμένο αριθμό χωρών (π.χ. Βουλγαρία, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Σλοβακία) τα δεδομένα αυτά συλλέχθηκαν μέσω απογραφής. Ωστόσο, στα περισσότερα κράτη μέλη οι πηγές διοικητικών δεδομένων βασίζονται κατά κύριο λόγο σε πληροφορίες υποκατάστασης που υποδεικνύουν εθνοτική καταγωγή ή μεταναστευτικό υπόβαθρο (για τις υποκατάστατες μεταβλητές, βλ. κατευθυντήρια αρχή αριθ. 6).
- Οι φορείς συλλογής δεδομένων θα πρέπει να παρέχουν σαφείς και προσβάσιμες πληροφορίες σχετικά με τις δραστηριότητές τους, συμπεριλαμβανομένων του σχεδιασμού της έρευνας και της μεθοδολογίας συλλογής δεδομένων. Τα δεδομένα που συλλέγονται από τις κρατικές υπηρεσίες θα πρέπει να είναι ευρέως προσβάσιμα στο κοινό³⁷.

Παραδείγματα εθνικών πρακτικών

Η [ιρλανδική απογραφή του 2016](#) έθεσε ερωτήσεις σχετικά με τον φυλετικό/εθνοτικό αυτοπροσδιορισμό ως εξής:

Ποια είναι η εθνοτική σας ομάδα;

A. Λευκός/-ή

1. Ιρλανδός/-ή
2. Ιρλανδός/-ή Traveller
3. Οποιοδήποτε άλλο λευκό υπόβαθρο

B. Μαύρος/-η ή μαύρος/-η από την Ιρλανδία

1. Αφρικανική καταγωγή
2. Οποιοδήποτε άλλο μαύρο υπόβαθρο

Γ. Ασιάτης/-ισσα ή Ασιάτης/-ισσα από την Ιρλανδία

³⁷ OHCHR, 2018, [A Human Rights-Based Approach to Data: Leaving no one behind in the 2030 agenda for sustainable development](#), Ηνωμένα Έθνη 2018, σ. 14.

1. Κινέζος/-α
2. Οποιοδήποτε άλλο ασιατικό υπόβαθρο
- Δ. Άλλο, συμπεριλαμβανομένου του μεικτού υποβάθρου

Το 2019 πραγματοποιήθηκε δημόσια διαβούλευση για την επανεξέταση του περιεχομένου του επόμενου ερωτηματολογίου απογραφής. Ως αποτέλεσμα αυτής της διαβούλευσης προστέθηκαν στην ερώτηση της εθνοτικής καταγωγής πρόσθετες κατηγορίες για: Ρομά, Ινδούς/Πακιστανούς/Μπανγκλαντεσιανούς, άτομα αραβικής και μεικτής καταγωγής. Για περισσότερες λεπτομέρειες, ανατρέξτε στην πλήρη [έκθεση της διαδικασίας διαβούλευσης](#). Ακολουθεί η αναθεωρημένη ερώτηση εθνοτικής καταγωγής για την επόμενη απογραφή (που έχει προγραμματιστεί για το 2022):

Ποια είναι η εθνοτική σας ομάδα / εθνοτικό υπόβαθρο;

A. Λευκός/-ή

1. Ιρλανδός/-ή
2. Ιρλανδός/-ή Traveller
3. Ρομά
4. Οποιοδήποτε άλλο λευκό υπόβαθρο

B. Μαύρος/-η ή μαύρος/-η από την Ιρλανδία

5. Αφρικανική καταγωγή
6. Οποιοδήποτε άλλο μαύρο υπόβαθρο

Γ. Ασιάτης/-ισσα ή Ασιάτης/-ισσα από την Ιρλανδία

7. Κινέζος/-α
8. Ινδός/-ή / Πακιστανός/-ή / Μπανγκλαντεσιανός/-ή
9. Οποιοδήποτε άλλο ασιατικό υπόβαθρο

Δ. Άλλο, συμπεριλαμβανομένων μεικτής ομάδας ή μεικτού υποβάθρου

10. Αραβική καταγωγή
11. Μεικτή καταγωγή, διευκρινίστε
12. Άλλο, διευκρινίστε

Επιπλέον, υποβάλλονται χωριστές ερωτήσεις για την καταγραφή της αναπηρίας και της θρησκείας. Για περισσότερες λεπτομέρειες, ανατρέξτε σ' αυτό το αντίγραφο του [εντύπου απογραφής 2022](#).

Στη **Μάλτα** η εθνική απογραφή που έχει προγραμματιστεί για τον Νοέμβριο του 2021 θα περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικά με τη φυλετική καταγωγή, τη θρησκεία και τον γενετήσιο προσανατολισμό. Ειδικά όσον αφορά τη φυλετική καταγωγή, το ερωτηματολόγιο της απογραφής θα περιλαμβάνει ερώτηση που θα ζητά απάντηση αυτοπροσδιορισμού. Οι πληροφορίες αυτού του είδους θα συλλεχθούν για πρώτη φορά στη Μάλτα, καθώς δεν έχουν ποτέ συλλεχθεί στο παρελθόν μέσω απογραφής ή άλλων εθνικών ερευνών³⁸.

Στην **Ισπανία** το 2021 η Γενική Διεύθυνση για την ίση μεταχείριση και την εθνοτική και φυλετική πολυμορφία ανέθεσε την εκπόνηση μελέτης με τίτλο [«Examination of the African and Afro-descendant population in Spain – Identity and access to rights»](#) (Εξέταση του πληθυσμού αφρικανικής καταγωγής στην Ισπανία — Ταυτότητα και πρόσβαση στα δικαιώματα), με έμφαση στον τρόπο με

³⁸ Malta Today (2021), [«Census to collect data on race, sexual orientation and religion for first time»](#), 13 Μαΐου 2021.

τον οποίο οι Αφρικανοί και τα άτομα αφρικανικής καταγωγής που ζουν στην Ισπανία ασκούν και απολαμβάνουν τα ατομικά, πολιτικά, κοινωνικά, πολιτιστικά και οικονομικά δικαιώματά τους, ως ειδική κοινωνική ομάδα και ως δυνητικό συλλογικό θύμα διακρίσεων. Η μελέτη βασίζεται σε δύο διαδικτυακές έρευνες που απευθύνθηκαν σε σχετικές οργανώσεις του πληθυσμού και της κοινωνίας των πολιτών, με ερωτήσεις σχετικά με εμπειρίες διακρίσεων και κατάρτισης προφίλ από την αστυνομία. Στην εν λόγω μελέτη υπήρχε μια ερώτηση ανοικτού τύπου που επέτρεπε τον αυτοπροσδιορισμό των ατόμων αφρικανικής καταγωγής που ζουν στην Ισπανία.

Στην **Ιταλία** η [έρευνα για τις διακρίσεις](#) απευθύνεται επίσης στις εθνοτικές μειονότητες και καλύπτει πολλαπλούς λόγους διακρίσεων και διάφορους τομείς της ζωής, όπως η εκπαίδευση, η απασχόληση, η υγεία, η πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και η πολιτική συμμετοχή. Για να αντιμετωπιστεί η πιθανή ύπαρξη ευάλωτων ομάδων, τα υποκείμενα των δεδομένων θα μπορούν να αυτοπροσδιορίζονται βάσει χαρακτηριστικών όπως φυσικά χαρακτηριστικά, προβλήματα υγείας και αναπηρίες, το γεγονός ότι είναι μετανάστες ή απογόνοι μεταναστών, η εθνοτική καταγωγή και το χρώμα του δέρματος, οι θρησκευτικές πεποιθήσεις, ο γενεθίσκος προσανατολισμός ή η ταυτότητα φύλου. Τα συστήματα κατηγοριοποίησης δίνουν τη δυνατότητα επιλογής περισσότερων της μίας κατηγορίας προσδιορισμού, ενώ παράλληλα παρέχουν στους ερωτηθέντες τη δυνατότητα να μη δηλώσουν τίποτα ή να δηλώσουν «κανένα». Το έργο αυτό βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη, ενώ η πιλοτική έρευνα έχει προγραμματιστεί για το 2021.

Στην **Ιταλία** η [έρευνα για την ένταξη των Ρομά, των Sinti και των Caminanti στη στέγαση](#) παρέχει δεδομένα για την παρακολούθηση της ένταξης των εν λόγω κοινοτήτων όσον αφορά τις συνθήκες στέγασης, η οποία ανήκει στο πλαίσιο της εθνικής στρατηγικής για την ένταξη των Ρομά, των Sinti και των Caminanti 2012-2020. Στόχος είναι η βελτίωση των στατιστικών γνώσεων σχετικά με τον πληθυσμό των Ρομά στην Ιταλία με την ανάπτυξη ενός συστήματος δεικτών για την παρακολούθηση των πολιτικών ένταξης, με ιδιαίτερη έμφαση στο έργο της μετάβασης όσον αφορά τη στέγαση των Ρομά. Οι βασικές αρχές της διαδικασίας είναι ο αυτοπροσδιορισμός, η εθελοντική και ανωνυμοποιημένη συλλογή δεδομένων και η συμμετοχή εκπροσώπων των Ρομά μέσω της πλατφόρμας εθνικών ενώσεων Ρομά.

Το **κροατικό** Ινστιτούτο Δημόσιας Υγείας δημιούργησε τους [δείκτες δημόσιας υγείας των Ρομά στη Δημοκρατία της Κροατίας](#), ένα σύστημα που συνδυάζει δεδομένα από βάσεις δεδομένων υγείας και μητρώα με εθνοτικά δεδομένα. Με τη δημιουργία ενός συστήματος που θα παρέχει μια ρεαλιστική εικόνα της υγείας των Ρομά από διαθέσιμα και συστηματικά στατιστικά στοιχεία για τη δημόσια υγεία, τα υγειονομικά μέτρα που σχεδιάζονται με τη χρήση ρεαλιστικών δεικτών και στοιχείων μπορούν να είναι πιο εστιασμένα και αποτελεσματικά. Καθώς τα δεδομένα σε βάσεις δεδομένων και μητρώα δημόσιας υγείας δεν παρακολουθούνταν συστηματικά σύμφωνα με την εθνοτική καταγωγή, η εφαρμογή του μέτρου αυτού δημιούργησε ένα καινοτόμο σύστημα ανάλυσης και υποβολής εκθέσεων σχετικά με την υγεία των Ρομά, το οποίο παρέχει πληροφορίες σχετικά με τα κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά.

Παραδείγματα ερευνών του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA)

Οι έρευνες EU-MIDIS του Οργανισμού που απευθύνονται σε μετανάστες και απογόνους μεταναστών χρησιμοποιούν μια πολλαπλή προσέγγιση όσον αφορά τη «φυλετική ή εθνοτική καταγωγή».

1. Για τη δειγματοληψία και τη διαλογή των επιλέξιμων ερωτηθέντων, χρησιμοποιούνται πληροφορίες υποκατάστασης σχετικά με τη χώρα γέννησης των ερωτηθέντων και τη χώρα γέννησης των γονέων τους, καθώς δεν υπάρχουν σχεδόν καθόλου πλαίσια δειγματοληψίας

στα κράτη μέλη (όπως διευθύνσεις ή ατομικά μητρώα) που να περιλαμβάνουν πληροφορίες αυτοπροσδιορισμού βάσει φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής.

2. Για τη μέτρηση του αυτοπροσδιορισμού, ο Οργανισμός χρησιμοποιεί έναν συνδυασμό χωριστών ερωτήσεων έρευνας, με τις οποίες ζητούνται από τους ερωτηθέντες πληροφορίες σχετικά με διάφορες πτυχές των σχέσεων/δεσμών με ομάδες βάσει φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, όπως φαίνεται στους παρακάτω πίνακες³⁹.
3. Ο Οργανισμός χρησιμοποιεί μια σειρά ερωτήσεων για τη μέτρηση των εμπειριών των ερωτηθέντων όσον αφορά τις διακρίσεις λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής σε βασικούς τομείς της ζωής (βλ. παραδείγματα από άλλες έρευνες του FRA στο πλαίσιο της κατευθυντήριας αρχής 6 του παρόντος σημειώματος).

Η διατύπωση των ερωτήσεων:

IN09	Αυτοπροσδιορισμός ως άτομο αφρικανικής καταγωγής ή μαύρο άτομο
	Θα χαρακτηρίζατε τον εαυτό σας ως άτομο αφρικανικής καταγωγής / μαύρο άτομο;
	MIA MONON APANTHSEH
1	Ναι
2	Όχι
-96	<i>Προτιμώ να μην απαντήσω</i>
-97	<i>Δεν καταλαβαίνω την ερώτηση</i>
-98	<i>Άνευ αντικειμένου</i>
-99	<i>Δεν γνωρίζω</i>

Πηγή: Έρευνα της ΕΕ σε μετανάστες και απογόνους τους

RA02	Αυτοπροσδιορισμός ως υπήκοος / Ευρωπαίος / υπήκοος της χώρας γέννησης του ερωτηθέντος / της χώρας γέννησης των γονέων
	ΕΡΩΤΗΣΗ ΠΡΟΣ ΟΛΟΥΣ
	Τα άτομα μπορεί να βλέπουν τους εαυτούς τους με διαφορετικούς τρόπους. Η ακόλουθη ερώτηση αφορά τον τρόπο με τον οποίο βλέπετε τον εαυτό σας.
	Σε κλίμακα από το 1 έως το 5, όπου το 1 σημαίνει «καθόλου» και το 5 «πολύ έντονα», σε ποιον βαθμό αισθάνεστε...;
	ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΤΕ ΤΗΝ ΚΑΡΤΑ RA02

³⁹ Ωστόσο, εάν ένα άτομο γεννήθηκε σε χώρα της υποσαχάριας Αφρικής, σύμφωνα με την ανάλυση του FRA, θα ενταχθεί στην κατηγορία «μετανάστες από την υποσαχάρια Αφρική», ανεξάρτητα από το αν αυτοπροσδιορίζεται ως Ευρωπαίος και όχι με καταγωγή από την υποσαχάρια Αφρική. Αυτό οφείλεται στις (μη) διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με τον εθνοτικό/φυλετικό προσδιορισμό στο πλαίσιο δειγματοληψίας και στην ανάγκη να χρησιμοποιείται κατά προσέγγιση η χώρα γέννησης των ερωτηθέντων και η χώρα γέννησης των γονέων τους, για τους σκοπούς της δειγματοληψίας.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΤΙΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ RA02_1 ΕΩΣ RA01_5		
RA02_1 RA02_2 RA02_3	Ευρωπαίος/-α	1 Καθόλου
	Αυστριακός/-ή	2
	Νιγηριανός/-ή	3
	...	4
	...	5 Πολύ έντονα
	...	-96 Προτιμώ να μην απαντήσω
	...	-97 Δεν καταλαβαίνω την ερώτηση
...	-98 Άνευ αντικειμένου	
...	-99 Δεν γνωρίζω	

Πηγή: FRA EU MIDIS II

Η έρευνα του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων —μια έρευνα για τον γενικό πληθυσμό στην ΕΕ— περιλάμβανε ερώτηση σχετικά με τον αυτοπροσδιορισμό κάποιου ως μέλους εθνοτικής μειονότητας. Επιπλέον, στο πλαίσιο της έρευνας οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν σχετικά με τη χώρα γέννησής τους και τη χώρα γέννησης των γονέων τους.

r29	Αν ανήκει σε εθνοτική μειονότητα
	ΕΡΩΤΗΣΗ ΠΡΟΣ ΟΛΟΥΣ
	Θεωρείτε ότι είστε μέλος εθνοτικής μειονότητας στη(ν)/στο/στις [ΧΩΡΑ];
	ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ ΜΙΑ ΜΟΝΟΝ ΑΠΑΝΤΗΣΗ
1	Ναι
2	Όχι
888	Προτιμώ να μην απαντήσω
999	Δεν γνωρίζω

Πηγή: Έρευνα του FRA για τα θεμελιώδη δικαιώματα

6. Χρήση πληροφοριών υποκατάστασης κατά τη συλλογή δεδομένων σχετικά με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή (όταν δεν είναι δυνατός ο αυτοπροσδιορισμός)

Σκεπτικό

Ο διαχωρισμός κατά φυλετική ή εθνοτική καταγωγή απαιτεί τη συλλογή δεδομένων για τα σχετικά χαρακτηριστικά. Η απουσία ή η έλλειψη στατιστικών στοιχείων σχετικά με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή αποτελεί πηγή ανησυχίας, καθώς δυσχεραίνει την αξιολόγηση:

1. της πραγματικής έκτασης/συχνότητας των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι εθνοτικές μειονότητες ή οι φυλετοποιημένες ομάδες (όπως ο ρατσισμός, οι διακρίσεις, οι διαρθρωτικές ανισότητες σε βασικούς τομείς της ζωής, το έγκλημα και η παρενόχληση που προκαλούνται από προκαταλήψεις, καθώς και η κατάρτιση προφίλ από τις αρχές επιβολής του νόμου με τρόπο που εισάγει διακρίσεις)·
2. της αποτελεσματικότητας της νομοθεσίας και των πολιτικών που εφαρμόζονται για την αντιμετώπιση της ανισότητας, των διακρίσεων και του ρατσισμού.

Όπως προαναφέρθηκε, δεδομένου ότι οι κατηγοριοποιήσεις λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής είναι κοινωνικά κατασκευάσματα, δεν υπάρχει καμία αυτονόητη έννοια ή μέτρηση και, ως εκ τούτου, καμία καθολική λύση, όσον αφορά τη συλλογή δεδομένων που βασίζονται σε κοινωνικά κατασκευασμένες διακρίσεις⁴⁰.

Ωστόσο, το σημαντικότερο ερώτημα είναι σε ποιες κατηγορίες εμφανίζονται τα μειονεκτήματα και οι ανισότητες, π.χ. χώρα γέννησης, ιθαγένεια, χρώμα του δέρματος, θρησκεία ή όλα μαζί; Επίσης, σε ποιον βαθμό οι κατηγορίες που χρησιμοποιούνται για τις στατιστικές ισότητας αντιπροσωπεύουν ουσιαστικά και σωστά όλα τα μειονεκτούντα άτομα και τις ομάδες σε σχέση με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή; Οι αριθμοί πληθυσμών/απογραφών είναι τα πεδία όπου πραγματοποιείται η αντιπροσώπευση και μέσω των οποίων μπορεί να αμφισβητηθεί η πολιτική εξουσία. Ως εκ τούτου, η ορθή καταμέτρηση επιτρέπει την κατάλληλη αντιπροσώπευση και η κατάλληλη αντιπροσώπευση επιτρέπει την κατάλληλη προστασία.

Προκλήσεις

- Για διάφορους λόγους (ιστορικούς, νομικούς κ.λπ.), στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ, «η έννοια της φυλής ή της φυλετικής καταγωγής δεν χρησιμοποιείται στη συλλογή δεδομένων. Ο τρόπος με τον οποίο γίνεται αντιληπτή η φυλετική ή εθνοτική καταγωγή επηρεάζει την προστασία που παρέχεται από την οδηγία για τη φυλετική ισότητα και διαμορφώνει το αν η μεταχείριση που προφανώς βασίζεται σε υποκατάστατες μεταβλητές, όπως καθεστώς μετανάστη, ιθαγένεια, γλώσσα και ορισμένες θρησκευτικές πρακτικές, θεωρείται άμεση ή έμμεση, συγκεκαλυμμένη ή εμφανής διάκριση⁴¹».
- Οι περισσότερες διοικητικές πηγές χρησιμοποιούν υποκατάστατες μεταβλητές για τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, όπως υπηκοότητα/ιθαγένεια, χώρα γέννησης, χώρα γέννησης γονέων, γλώσσα. Ωστόσο, σύμφωνα με τον [Οδηγό της UNICE για την ανάλυση δεδομένων με σκοπό τη μέτρηση της φτώχειας](#), «η χρήση πληροφοριών υποκατάστασης μπορεί να αποτελέσει πρόκληση για ορισμένες ομάδες και πρέπει να εξετάζεται με προσοχή. Για παράδειγμα, τα δεδομένα με βάση την ιθαγένεια μπορεί να αποτελούν πολύ ασθενή δείκτη για την εθνοτική καταγωγή λόγω διαφορών στις πολιτικές πολιτογράφησης, ή για αυτόχθονες πληθυσμούς ή αυτόχθονες εθνοτικές ομάδες⁴²».
- Ως εκ τούτου, η χρήση υποκατάστατων μεταβλητών ενέχει τον κίνδυνο «ελλιπούς κάλυψης»: Για παράδειγμα, εάν τα στατιστικά στοιχεία για την ισότητα βασίζονται μόνο στη χώρα γέννησης ή ιθαγένειας (ως υποκατάστατη μεταβλητή της εθνοτικής καταγωγής), θα χάσουν άλλα είδη μειονεκτημάτων και ανισοτήτων που ενδέχεται να προκύψουν σε σχέση με το

⁴⁰ Makkonnen, T. (2017), [European Handbook on Equality Data \(2016 revision\)](#).

⁴¹ Farkas, L. (2017), [Analysis and comparative review of equality data collection practices in the European Union: Data collection in the field of ethnicity](#), Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2017, σ. 6.

⁴² Οικονομική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη (UNECE) (2020), [Poverty Measurement – Guide to Data Disaggregation](#), σ. 70.

χρώμα του δέρματος, τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή και τη θρησκεία, μεταξύ άλλων. Ή η χρήση δεδομένων σχετικά με τον τόπο γέννησης για να καταδειχθεί ο αντίκτυπος της νόσου COVID-19 στις εθνοτικές ή φυλετοποιημένες μειονότητες δεν θα λάβει υπόψη τον κίνδυνο για τα άτομα αφρικανικής καταγωγής δεύτερης ή τρίτης γενιάς. Επομένως, υπάρχει χάσμα μεταξύ του τι μπορεί να αποδειχθεί μέσω υποκατάστατων μεταβλητών και του τι θα ήταν χρήσιμο να γνωρίζουμε.

- Η χρήση υποκατάστατων μεταβλητών ενέχει τον κίνδυνο ομογενοποίησης: Για παράδειγμα, οι «πολίτες της ΕΕ που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών», «νέες ή μη πλειονοτικές εθνοτικές ομάδες» ή «αλλόχθονες» έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό: χαρακτηρίζονται σε δυαδική αντίθεση με μια χώρα ή με την εθνοτική καταγωγή του πλειονοτικού πληθυσμού στην εν λόγω χώρα. Οι κατηγορίες αυτές είναι επίσης παραπλανητικές, καθώς μεταχειρίζονται όλες τις μειονότητες ως μία ενιαία μονάδα, χωρίς να εξετάζουν αν πράγματι αυτές ανήκουν στο ίδιο πλαίσιο⁴³. Ως εκ τούτου, κατά τη χρήση υποκατάστατων μεταβλητών, οι ερευνητές θα πρέπει να εξετάζουν τον αντίκτυπο της επιλογής συγκεκριμένων κατηγοριών στην ανάλυση των δεδομένων.
- Οι υποκατάστατες μεταβλητές έρχονται σε αντίθεση με την αρχή του αυτοπροσδιορισμού και, ως εκ τούτου, δεν αντιπροσωπεύουν την πολυμορφία της φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής στην κοινωνία. Για παράδειγμα, στην περίπτωση των επί μακρόν διαμενόντων πρώτης γενιάς, η υποκατάστατη μεταβλητή «χώρα γέννησης» ενδέχεται να μην αποτελεί αποδοτικό και λειτουργικό δείκτη για την εθνοτική καταγωγή έπειτα από 10-15 έτη παραμονής στη χώρα διαμονής.
- Τα δεδομένα για τη μετανάστευση (υπόβαθρο), τη γλώσσα, το μορφωτικό επίπεδο και τη φτώχεια δεν αποτελούν αποτελεσματικές υποκατάστατες μεταβλητές για τη μέτρηση των διακρίσεων λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής⁴⁴. Ως εκ τούτου, οι χώρες που αρνούνται να συλλέξουν δεδομένα με βάση τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή σε σχέση με τις διακρίσεις θέτουν έναν τεχνητό περιορισμό στην ερμηνεία των δικαιωμάτων ισότητας, και ειδικότερα στην αποτελεσματική εφαρμογή των νόμων κατά των διακρίσεων.
- Οι διακρίσεις λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής δεν αφορούν τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι αυτοπροσδιορίζονται, αλλά τον τρόπο με τον οποίο τους βλέπουν/αντιλαμβάνονται οι άλλοι. Στην περίπτωση αυτήν, αυτό που έχει σημασία είναι ο προσδιορισμός από τους τρίτους, αλλά οι εν λόγω πληροφορίες είναι δύσκολο να συλλεχθούν στο πλαίσιο απογραφής.

Καθοδήγηση

- Ελλείψει κατάλληλων πλαισίων δειγματοληψίας, η χρήση πληροφοριών υποκατάστασης είναι συχνά ο μόνος τρόπος για τη διεξαγωγή έρευνας σε εθνοτικές ή φυλετοποιημένες μειονότητες.
- *«Για τη μέτρηση της (αν)ισότητας, μπορεί να είναι εξίσου σημαντικό να προσδιοριστεί η εκλαμβανόμενη φυλετική και εθνοτική καταγωγή ως εκείνη που αυτοπροσδιορίζεται. Η*

⁴³ Farkas, L, (2017), [Analysis and comparative review of equality data collection practices in the European Union: Data collection in the field of ethnicity](#), Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2017, σ. 38.

⁴⁴ Ο.π., σ. 6.

(εκλαμβανόμενη) φυλετική καταγωγή αποτελεί σημαντικό στοιχείο των διακρίσεων που υφίστανται οι Αφροευρωπαίοι και οι Ευρωπαίοι Μουσουλμάνοι, καθώς και οι Ρομά⁴⁵».

- Δεδομένου του υψηλού βαθμού διαχωρισμού όσον αφορά τις συνθήκες διαβίωσης των Ρομά σε διάφορα κράτη μέλη, ο οποίος επηρεάζει ολόκληρες μικροπεριφέρειες, τα δεδομένα σχετικά με τη φτώχεια / το εισόδημα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως υποκατάστατες μεταβλητές, ιδίως σε συνδυασμό με τη γεωγραφική θέση⁴⁶.
- Η χρήση υποκατάστατων μεταβλητών θα πρέπει να είναι διαφανής και οι σχετικές πληροφορίες θα πρέπει να είναι διαθέσιμες στο κοινό. Για παράδειγμα, στις τεχνικές (μετα)πληροφορίες για τη συλλογή δεδομένων θα πρέπει να προστεθούν ενημερωτικά σημειώματα για τους χρήστες δεδομένων, τα οποία θα εξηγούν τους ορισμούς και τους περιορισμούς των υποκατάστατων μεταβλητών που εφαρμόζονται.
- Όταν δεν μπορεί να εφαρμοστεί η αρχή του αυτοπροσδιορισμού με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι φορείς συλλογής δεδομένων θα πρέπει να εξετάζουν το ενδεχόμενο βελτίωσης και αύξησης του αριθμού των υποκατάστατων μεταβλητών / κατηγοριών στις υφιστάμενες πηγές δεδομένων και την ανάλυση, ώστε να διασφαλίζεται η ολοκληρωμένη κάλυψη των διαφόρων πληθυσμιακών ομάδων.
- Σε βάθος χρόνου, θα πρέπει να καταργηθούν σταδιακά οι υποκατάστατες μεταβλητές και να ενισχυθούν τα συστήματα δεδομένων.
- Οι φορείς συλλογής δεδομένων και οι χρήστες δεδομένων χρειάζονται πολλαπλές και συμπληρωματικές πηγές δεδομένων για την ισότητα με βάση τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, ώστε να καταστεί δυνατή η αποτελεσματική παρακολούθηση της εφαρμογής της νομοθεσίας κατά των διακρίσεων. Ωστόσο, δεδομένων των διαφορετικών τρόπων επιχειρησιακής εφαρμογής της φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, απαιτείται περαιτέρω ευθυγράμμιση ή συντονισμός μεταξύ των διαφόρων πηγών δεδομένων και σε βάθος χρόνου, για την αύξηση της συγκρισιμότητας (βλ. κατευθυντήρια αρχή αριθ. 3).

Παραδείγματα εθνικών πρακτικών

- Ολοκληρωμένα παραδείγματα εθνικών πρακτικών παρέχονται στην έκθεση με τίτλο «[Analysis and comparative review of equality data collection practices in the European Union: Data collection in the field of ethnicity](#)» (Ανάλυση και συγκριτική επισκόπηση των πρακτικών συλλογής δεδομένων για την ισότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Συλλογή δεδομένων στον τομέα της εθνοτικής καταγωγής).

7. Συλλογή δεδομένων σχετικά με εμπειρίες διακρίσεων λόγω εθνοτικής/φυλετικής καταγωγής σε βασικούς τομείς της ζωής

Τα δεδομένα της έρευνας του FRA καταδεικνύουν τακτικά την έκταση και τη φύση των εμπειριών ανισότητας και φυλετικών/εθνοτικών διακρίσεων σε ολόκληρη την ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό γίνεται αναφορά στους λόγους διακρίσεων και στους τομείς της ζωής που καλύπτονται από την ισχύουσα

⁴⁵ Farkas, L, (2017), [Analysis and comparative review of equality data collection practices in the European Union: Data collection in the field of ethnicity](#), Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2017, σ. 6.

⁴⁶ Ο.π.

νομοθεσία κατά των διακρίσεων σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ (για παράδειγμα, οδηγίες για τη φυλετική ισότητα και την ισότητα στην απασχόληση)⁴⁷.

Τα δεδομένα του FRA καταδεικνύουν περαιτέρω ότι η συχνότητα των φυλετικών/εθνοτικών διακρίσεων παραμένει σταθερά υψηλή, τόσο σε βάθος χρόνου όσο και μεταξύ των διαφόρων πληθυσμιακών ομάδων στα διάφορα κράτη μέλη. Δείχνουν επίσης ότι τα θύματα διακρίσεων τείνουν να μην αναφέρουν τα περιστατικά που βιώνουν σε καμία αρχή ή φορέα για διάφορους λόγους, μεταξύ άλλων, επειδή δεν γνωρίζουν πού πρέπει να απευθυνθούν⁴⁸.

Ως εκ τούτου, τα περιστατικά παραμένουν σε μεγάλο βαθμό μη ορατά για τα ιδρύματα που έχουν νομική υποχρέωση να συνδράμουν τα θύματα διακρίσεων, συμπεριλαμβανομένων των φορέων ισότητας. Το φαινόμενο αυτό, το οποίο μειώνει τον αριθμό των πραγματικών περιπτώσεων διακρίσεων, αποτελεί σημαντική πρόκληση όσον αφορά την παροχή αξιόπιστης εικόνας σχετικά με την έκταση των φυλετικών/εθνοτικών διακρίσεων, καθώς συνεπάγεται ότι είναι ορατό μόνον ένα μικρό μέρος των πραγματικών διακρίσεων που υφίστανται τα άτομα που διατρέχουν κίνδυνο («η κορυφή του παγόβουνου»). Ως εκ τούτου, τα δεδομένα των ερευνών αποτελούν την καλύτερη προσέγγιση της πραγματικότητας στην πράξη.

Τα δεδομένα της έρευνας του FRA καταδεικνύουν επίσης ότι, για παράδειγμα, πολλοί Ρομά, Πλανόβιοι, Μουσουλμάνοι, Εβραίοι, μετανάστες και απόγονοί τους δεν μπορούν να δηλώσουν με βεβαιότητα αν υφίστανται διακρίσεις λόγω φυλής ή εθνοτικής καταγωγής, σε αντίθεση με διακρίσεις λόγω της θρησκείας ή των πεποιθήσεών τους. Τα δεδομένα του FRA καταδεικνύουν επίσης σταθερά ότι πολλά άτομα σε ολόκληρη την ΕΕ υφίστανται πολλαπλές και διατομεακές διακρίσεις βάσει διαφόρων συνδυασμών λόγων. Οι *διατομεακές διακρίσεις* συνιστούν μια κατάσταση στην οποία διάφορα είδη διακρίσεων λειτουργούν και αλληλεπιδρούν ταυτόχρονα μεταξύ τους κατά τρόπον ώστε να είναι άρρηκτα συνδεδεμένες και να δημιουργούν νέα συγκεκριμένα είδη διακρίσεων⁴⁹.

ΣΚΕΠΤΙΚΟ

Τα αντικειμενικά, αξιόπιστα και συγκρίσιμα δεδομένα που τεκμηριώνουν εμπειρίες ανισότητας και διακρίσεων αποτελούν βασικό εργαλείο για τη χάραξη τεκμηριωμένης πολιτικής. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι υποκατάστατες μεταβλητές σπανίως παρέχουν αξιόπιστη εικόνα των διακρίσεων εις

⁴⁷ Η οδηγία για τη φυλετική ισότητα απαγορεύει τις άμεσες και έμμεσες διακρίσεις λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής. Το άρθρο 3 σχετικά με το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας διευκρινίζει ότι εφαρμόζεται στην απασχόληση και την εργασία, την επαγγελματική κατάρτιση, τις συνθήκες εργασίας και τη συμμετοχή σε οργανώσεις εργαζομένων ή εργοδοτών· την κοινωνική προστασία, συμπεριλαμβανομένων της κοινωνικής ασφάλισης και της υγειονομικής περίθαλψης· τα κοινωνικά πλεονεκτήματα· την εκπαίδευση· την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες που είναι διαθέσιμα στο κοινό και την παροχή αυτών, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης. Η οδηγία για την ισότητα στην απασχόληση απαγορεύει τις άμεσες και έμμεσες διακρίσεις λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού. Το άρθρο 3 σχετικά με το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας διευκρινίζει ότι εφαρμόζεται στους τομείς της απασχόλησης και της εργασίας, στην επαγγελματική κατάρτιση, τις συνθήκες εργασίας και τη συμμετοχή σε οργανώσεις εργαζομένων ή εργοδοτών.

⁴⁸ FRA (2021), *Equality in the EU 20 years on from the initial implementation of the equality directives*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, σ. 13. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, συμφωνώντας με την Kimberlé Crenshaw, αναγνωρίζει ότι «τα άτομα μπορούν να ανήκουν ταυτόχρονα σε διάφορες μειονεκτούσες ομάδες και να υφίστανται ενδεχομένως ειδικές μορφές διακρίσεων». Βλ. επίσης τους ορισμούς του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων (EIGE) σχετικά με τις «πολλαπλές διακρίσεις», στη διεύθυνση: <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1297> και τη «διατομεακότητα» στη διεύθυνση: <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1492>.

⁴⁹ Ο.π., σ. 11.

βάρος φυλετοποιημένων ομάδων και εθνοτικών μειονοτήτων. Η συλλογή δεδομένων σχετικά με εμπειρίες διακρίσεων από διάφορες ομάδες, για διάφορους λόγους και σε διάφορους τομείς της ζωής είναι ένας από τους αποτελεσματικότερους τρόπους αξιολόγησης της αποτελεσματικής εφαρμογής της νομοθεσίας κατά των διακρίσεων. Αποτελεί ισχυρό εργαλείο για την παρακολούθηση του βαθμού στον οποίο οι φυλετικές ή εθνοτικές προκαταλήψεις θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν, για παράδειγμα, στην πρόσβαση στην απασχόληση, τη στέγαση, την εκπαίδευση, την υγεία και τα αγαθά και τις υπηρεσίες, καθώς και σε επαφές με τις αρχές επιβολής του νόμου.

«Διαδικασίες, όπως η απόδοση χαρακτηριστικών ή ιδιοτήτων, η ετεροποίηση, η ομαδοποίηση και η στερεοτυπία δημιουργούν, εδραιώνουν ή επιβάλλουν τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή». Η φυλετική ή εθνοτική ταυτότητα ενδέχεται να μην αντιστοιχεί σε εκείνη την οποία αντιλαμβάνεται ή εικάζει κάποιος τρίτος. Η ταυτότητα είναι ρευστή και μπορεί να αλλάξει με την πάροδο του χρόνου. Ωστόσο, αυτό δεν επηρεάζει κατ' ανάγκη τον τρόπο με τον οποίο γίνεται αντιληπτό το πρόσωπο αυτό⁵⁰». Είναι αναπόφευκτο —και μπορεί να είναι και απαραίτητο— ένα ορισμένο επίπεδο ομαδοποίησης στη συλλογή και την ανάλυση στατιστικών στοιχείων. Ωστόσο, οι φορείς συλλογής δεδομένων και οι χρήστες της εν λόγω ομαδοποίησης πρέπει να γνωρίζουν τους κινδύνους που ενδέχεται να ενέχουν αυτές οι επιλογές ομαδοποίησης.

Καθοδήγηση

- Πριν από κάθε ερώτηση σχετικά με εμπειρίες διακρίσεων θα πρέπει να παρέχεται ορισμός της διάκρισης. Είναι επίσης σημαντικό οι ερωτηθέντες να μπορούν να επανέλθουν στον συγκεκριμένο ορισμό ανά πάσα στιγμή κατά τη διάρκεια της συλλογής δεδομένων. Για τον σκοπό αυτόν, οι φορείς συλλογής δεδομένων πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι ερωτηθέντες μπορούν να έχουν πρόσβαση και να κατανοούν τον ορισμό που παρέχεται (είτε μέσω της χρήσης κάρτας παρουσίασης είτε της επιλογής μεγαλόφωνης ανάγνωσης σε προσωπική συνέντευξη ή μέσω πλαϊσίων πληροφοριών σε διαδικτυακές έρευνες).
- Τυποποίηση της μορφής των ερωτήσεων: οι ερωτήσεις σχετικά με τις φυλετικές/εθνοτικές διακρίσεις θα πρέπει να ακολουθούν την ίδια λογική με τις ερωτήσεις σχετικά με τις διακρίσεις που βασίζονται σε άλλους λόγους.
- Θα πρέπει να προτιμώνται χωριστές ερωτήσεις σχετικά με τις εμπειρίες διακρίσεων σε διάφορους τομείς της ζωής (όπως η απασχόληση, η εκπαίδευση, η υγεία, η στέγαση, η πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες, η πρόσβαση στη δικαιοσύνη κ.λπ.) αντί να τίθεται μόνο μία γενική ερώτηση σχετικά με τις διακρίσεις, χωρίς να διευκρινίζονται οι τομείς.
- Ο υπολογισμός της συχνότητας των διακρίσεων σε διάφορους τομείς της ζωής επιτρέπει επίσης στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν εξατομικευμένες πολιτικές κατά των διακρίσεων στον αντίστοιχο τομέα τους. Εκτός από την ικανότητα στόχευσης συγκεκριμένων τομέων πολιτικής, η υποβολή χωριστών ερωτήσεων σχετικά με διάφορους τομείς της ζωής μπορεί να βοηθήσει τους ερωτηθέντες να θυμηθούν σχετικά συμβάντα. Διαφορετικά, όταν υποβάλλεται μόνο μία ερώτηση, ορισμένοι ερωτηθέντες μπορεί να επικεντρώνονται κυρίως σε καταστάσεις που σχετίζονται με την απασχόληση ή την εκπαίδευση, αλλά να ξεχνούν τη στέγαση ή τα καταστήματα και τις υπηρεσίες. Στον τομέα της θυματοποίησης λόγω εγκλήματος, έχει αποδειχθεί ότι πιο συγκεκριμένα ερωτήματα οδηγούν σε υψηλότερη συνολική συχνότητα από εκείνη που θα επιτυγχανόταν με την υποβολή λιγότερων, γενικότερων ερωτήσεων.

⁵⁰ Farkas, L. (2017), [The meaning of racial or ethnic origin in EU law: between stereotypes and identities](#), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2017, σ. 37.

- Οι ερωτήσεις σχετικά με τις εμπειρίες διακρίσεων θα πρέπει κατά προτίμηση να υποβάλλονται για τουλάχιστον δύο διαφορετικές χρονικές περιόδους, ώστε οι ερωτηθέντες να μπορούν να κάνουν διάκριση μεταξύ βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων εμπειριών (για παράδειγμα, τους τελευταίους 12 ή 24 μήνες ή την τελευταία πενταετία πριν από την έρευνα).

Η διαδικασία αυτή έχει αποδειχθεί ότι αυξάνει την αξιοπιστία και την εγκυρότητα των δεδομένων, καθώς επιτρέπει στους ερωτηθέντες να αναφέρουν σχετικές εμπειρίες σε διάφορα στάδια της ζωής τους⁵¹. Επιπλέον, οι απαντήσεις στις ερωτήσεις σχετικά με τις εμπειρίες διακρίσεων βραχυπρόθεσμα μπορούν να συμβάλουν στην παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας των μέτρων που εφαρμόστηκαν πρόσφατα. Κατά τον καθορισμό των χρονικών περιόδων, οι φορείς συλλογής δεδομένων μπορούν επίσης να λάβουν υπόψη τον ορισμό συγκεκριμένων δεικτών που είναι ιδιαίτερα σημαντικοί στο πλαίσιο αυτό, όπως — για παράδειγμα— ο δείκτης [10.3.1 της ατζέντας του 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη](#) (αποσκοπεί στον προσδιορισμό του ποσοστού του πληθυσμού που αναφέρει ότι έχει προσωπικά υποστεί διακρίσεις ή παρενόχληση τους τελευταίους 12 μήνες). Επιπλέον, οι χρονικές περίοδοι μπορούν να επιλεγούν κατά τρόπο που να επιτρέπει συγκρίσεις με τα αποτελέσματα άλλων ερευνών, όπως οι τακτικές έρευνες του FRA.

- Για να καταγραφεί η ένταση ή η επανάληψη των εμπειριών διακρίσεων, οι φορείς συλλογής δεδομένων μπορούν να ρωτήσουν τους συμμετέχοντες πόσο συχνά, σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, αντιμετώπισαν φυλετικές ή εθνοτικές διακρίσεις.
- Αλληλουχία των ερωτήσεων και επακόλουθες ερωτήσεις: συνιστάται η ενότητα για τις διακρίσεις να ξεκινά με τον ορισμό τους· οι ερωτήσεις σχετικά με συμπεριφορές θα πρέπει να προηγούνται των ερωτήσεων σχετικά με τις εμπειρίες· συχνότητα και αντιδράσεις (όπως υποβολή καταγγελίας και, εάν ναι, σε ποιον).
- Για τον εντοπισμό πολλαπλών και διατομεακών διακρίσεων, η συχνότητα των διακρίσεων λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής θα πρέπει να εξετάζεται σε σχέση και σε συνδυασμό με τη συχνότητα διακρίσεων για άλλους λόγους.⁵² Θα πρέπει να λαμβάνονται δεόντως υπόψη οι [κατευθυντήριες γραμμές για τη βελτίωση της συλλογής και της χρήσης δεδομένων σχετικά με την ισότητα](#), και ιδίως η κατευθυντήρια γραμμή αριθ. 6 «Διασφάλιση της πληρότητας των δεδομένων για την ισότητα», η οποία συνιστά στα κράτη μέλη να ενσωματώσουν τη μέτρηση των πολλαπλών και διατομεακών διακρίσεων σε όλα τα υφιστάμενα συστήματα συλλογής δεδομένων· για παράδειγμα, τα δεδομένα που συλλέγονται σχετικά με την αναπηρία θα πρέπει ιδανικά να περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, το φύλο, την ηλικία και άλλα πιθανά χαρακτηριστικά που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε υψηλότερο κίνδυνο διακρίσεων λόγω πολλαπλών παραγόντων ή διασταυρούμενων ανισοτήτων. Αυτό το είδος ανάλυσης απαιτεί γενικά μεγαλύτερα μεγέθη δείγματος για αξιόπιστα αποτελέσματα, γι' αυτό θα μπορούσε να

⁵¹ Βλ. για παράδειγμα: FRA (2014), [Violence against women: an EU-wide survey Main results](#) (Βία κατά των γυναικών: έρευνα σε ολόκληρη την ΕΕ. Κύρια αποτελέσματα), Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2015).

⁵² Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, συμφωνώντας με την Kimberlé Crenshaw, αναγνωρίζει ότι «τα άτομα μπορούν να ανήκουν ταυτόχρονα σε διάφορες μειονεκτούσες ομάδες και να υφίστανται ενδεχομένως ειδικές μορφές διακρίσεων». Στο έγγραφο: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2007), [Tackling Multiple Discrimination - Practices, policies and laws](#) (Αντιμετώπιση πολλαπλών διακρίσεων — Πρακτικές, πολιτικές και νομοθεσία), Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 2007, σ. 15.

εξεταστεί ένα φάσμα διαφορετικών πηγών, συμπεριλαμβανομένων μεγάλων ερευνών, διοικητικών και συνδεδεμένων δεδομένων.

- Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να ενσωματώσουν τη συλλογή εμπειριών φυλετικών/εθνοτικών διακρίσεων σε όλες τις ενωσιακές και εθνικές έρευνες [όπως η έρευνα εργατικού δυναμικού (ΕΕΔ) και οι στατιστικές της ΕΕ για τις συνθήκες διαβίωσης (EU-SILC)], συμπεριλαμβάνοντας ερωτήσεις/ενότητες σχετικά με διακρίσεις. Αυτό θα μπορούσε να γίνει είτε με την εισαγωγή επιμέρους μεταβλητών / ερωτήσεων έρευνας οι οποίες μετρούν συγκεκριμένα τις εκλαμβανόμενες φυλετικές/εθνοτικές διακρίσεις είτε με την τακτική εφαρμογή θεματικών ενοτήτων στην έρευνα, για την κάλυψη του φάσματος των ζητημάτων που σχετίζονται με φυλετικές ή εθνοτικές διακρίσεις, παρενόχληση λόγω προκαταλήψεων, ρατσισμό και πρακτικές κατάρτισης προφίλ με τρόπο που εισάγει διακρίσεις.
- Η συμμετοχή και τα ποσοστά απάντησης σε μια έρευνα αυξάνονται σημαντικά «όταν το θέμα της μελέτης παρουσιάζει άμεσο ενδιαφέρον για τους ερωτηθέντες, όπως συμβαίνει και με τις εμπειρίες διακρίσεων⁵³».
- Διεξαγωγή έρευνας ιστορικού πριν από τη συλλογή δεδομένων: πριν από την ανάπτυξη και τη λήψη απόφασης σχετικά με οποιονδήποτε σχεδιασμό έρευνας, η συλλογή δεδομένων υποβάθρου και πληροφοριών σχετικά με τη σύνθεση και τη συγκέντρωση των ομάδων που πρόκειται να συμμετάσχουν στην έρευνα αποτελεί σημαντικό έργο σε κάθε διαδικασία συλλογής δεδομένων. Τεκμηριωμένη απόφαση σχετικά με τον καλύτερο δυνατό σχεδιασμό δειγματοληψίας μπορεί να ληφθεί μόνο έπειτα από ολοκληρωμένη χαρτογράφηση των πληροφοριών σχετικά με τον πληθυσμό-στόχο σε κάθε χώρα όπου πρόκειται να διεξαχθεί η έρευνα⁵⁴.
- Προώθηση της ανταλλαγής ορθών πρακτικών για τη μέτρηση των εμπειριών διακρίσεων.

Παραδείγματα εθνικών πρακτικών

Η **ιρλανδική** θεματική ενότητα για την [ισότητα και τις διακρίσεις](#) (για το πρώτο τρίμηνο του 2019) έθεσε ερωτήσεις σχετικά με τις διακρίσεις για βασικούς τομείς της ζωής, συμπεριλαμβανομένων των διακρίσεων στον χώρο εργασίας, της πρόσβασης και της μεταχείρισης σε δημόσιες και ιδιωτικές υπηρεσίες, της εκπαίδευσης, της στέγασης, της υγείας, των μεταφορών και της επαφής με την αστυνομία. Για τη μέτρηση των εμπειριών αντιμετώπισης διακρίσεων στον χώρο εργασίας, τέθηκαν οι ακόλουθες ερωτήσεις (με τον ίδιο τρόπο σε όλα τα περιβάλλοντα):

DISCRIM_1 «Τα τελευταία δύο έτη έχετε αισθανθεί προσωπικά ότι έχετε υποστεί διακρίσεις στον χώρο εργασίας;»

1. Ναι / 2. Όχι / 3. Άνευ αντικειμένου (δεν εργάζομαι, δεν έχω εργαστεί τα τελευταία δύο έτη) / 4. Δεν γνωρίζω

AN DISCRIM_1=1 -> **ΓΙΑΤΙ**

⁵³ FRA (2017), [Second European Union Minorities and Discrimination Survey - Technical Report](#) (Δεύτερη έρευνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις μειονότητες και τις διακρίσεις — Τεχνική έκθεση), Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2017, σ. 93.

⁵⁴ FRA (2017), [Second European Union Minorities and Discrimination Survey - Technical Report](#) (Δεύτερη έρευνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις μειονότητες και τις διακρίσεις — Τεχνική έκθεση), Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2017, σ. 92.

ΓΙΑΤΙ «Γιατί πιστεύετε ότι έχετε υποστεί διακρίσεις; Εξαιτίας κάποιου από τα παρακάτω; (Επιτρέπονται πολλαπλές απαντήσεις)

1. Φύλο
2. Προσωπική κατάσταση
3. Οικογενειακή κατάσταση (π.χ. έγκυος ή με παιδιά ή άλλα εξαρτώμενα πρόσωπα)
4. Θρησκευτικές πεποιθήσεις
5. Γενετήσιος προσανατολισμός
6. Ηλικία
7. Αναπηρία
8. Φυλή (συμπεριλαμβανομένων χρώματος, ιθαγένειας, εθνοτικής ή εθνικής καταγωγής)
9. Ιδιότητα μέλους της κοινότητας των Traveller
10. Άλλο (διευκρινίστε)

Στη συνέχεια ακολουθούν ερωτήσεις σχετικά με τη φύση των διακρίσεων, τη συχνότητά τους, τη σοβαρότητα των επιπτώσεών τους και την πιθανή λήψη μέτρων για την αντιμετώπισή τους (όπως καταγγελία ή προσφυγή στη δικαιοσύνη).

Στη **Γερμανία** η οργάνωση «Each One Teach One» (ΕΟΤΟ), μια οργάνωση με κοινοτική βάση, εγκαινίασε την πρωτοβουλία [#Afrozensus](#) σε συνεργασία με την οργάνωση «Citizens For Europe» (CFE), για να εξετάσει τη ζωή των ατόμων αφρικανικής καταγωγής (συμπεριλαμβανομένων των μαύρων, των Αφρικανών και των Αφρικανών της διασποράς στη Γερμανία) και τις διακρίσεις σε βάρος τους. Το έργο χρηματοδοτήθηκε από τον Ομοσπονδιακό Οργανισμό για την Καταπολέμηση των Διακρίσεων (FADA) της Γερμανίας. Αποτελείται από μια διαδικτυακή έρευνα και από ποιοτική έρευνα (συνεντεύξεις εμπειρογνομόνων και ομάδες εστίασης). Το ερωτηματολόγιο της διαδικτυακής έρευνας περιλαμβάνει διάφορες ενότητες. Μία από αυτές έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε να αποτυπώνει λεπτομερώς τις εμπειρίες διακρίσεων για διάφορους λόγους σε όλους τους σχετικούς τομείς της ζωής. Το έργο έχει σχεδιαστεί ως πάνελ, ενώ η ΕΟΤΟ σχεδιάζει να επαναλάβει τη διαδικτυακή έρευνα στο μέλλον για τη μέτρηση του ρατσισμού κατά των μαύρων σε βάθος χρόνου.

Στη **Γερμανία** το [Rassismusmonitor](#) —ένα νέο έργο του DeZIM-Institut (του γερμανικού Κέντρου για την Έρευνα Ενσωμάτωσης και Μετανάστευσης), το οποίο χρηματοδοτείται από το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικογενειακών Υποθέσεων, Τρίτης Ηλικίας, Γυναικών και Νεολαίας— έχει ως στόχο να εξετάσει τις αιτίες, την έκταση και τις συνέπειες του ρατσισμού στη Γερμανία. Το έργο αυτό αποσκοπεί να παράσχει ένα αποτελεσματικό εργαλείο για την παρακολούθηση του ρατσισμού, συνδυάζοντας ποσοτικές, ποιοτικές και πειραματικές μεθόδους. Εκτός από έρευνες σε αντιπροσωπευτικό πληθυσμό και ειδικές έρευνες για όσους πλήττονται από τον ρατσισμό, θα εφαρμοστούν νομικές, στατιστικές, κοινωνικοψυχολογικές και άλλες διεπιστημονικές προσεγγίσεις.

Το 2020 η **Νορβηγία** διεξήγαγε την πρώτη εθνική [έρευνα σχετικά με την ποιότητα ζωής](#) του πληθυσμού της, στην οποία οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν αν είχαν υποστεί χειρότερη μεταχείριση σε σύγκριση με άλλους (διακρίσεις) τους τελευταίους 12 μήνες. Οι απαντήσεις κατανεμήθηκαν μεταξύ συμμετεχόντων με *μεταναστευτικό υπόβαθρο, ατόμων γεννημένων στη Νορβηγία από γονείς μετανάστες και του υπόλοιπου πληθυσμού*. Στη συνέχεια, ζητήθηκε από τους ερωτηθέντες να επιλέξουν «λόγους για τους οποίους υφίστανται διακρίσεις» μεταξύ των ακόλουθων:

- *Ηλικία*
- *Φύλο*
- *Ασθένεια/τραυματισμός*
- *Αναπηρία*
- *Εθνοτικό υπόβαθρο*

- Χρώμα δέρματος
- Θρησκεία/πεποιθήσεις
- Πολιτικές πεποιθήσεις
- Σεξουαλική ταυτότητα

Παραδείγματα από έρευνες του FRA

Μέτρηση των διακρίσεων στις έρευνες EU-MIDIS του FRA: Στο πλαίσιο των ερευνών MIDIS της ΕΕ και των επακόλουθων ερευνών σχετικά με τους Ρομά, τους Ρομά και τους Πλανόβιους και τους μετανάστες και τους απογόνους τους, οι συμμετέχοντες ερωτώνται αν είχαν αισθανθεί ότι υπέστησαν διακρίσεις για έναν ή περισσότερους λόγους —χρώμα δέρματος, εθνοτική καταγωγή ή μεταναστευτικό υπόβαθρο, θρησκεία ή θρησκευτικές πεποιθήσεις, φύλο, ηλικία, αναπηρία, γενετήσιος προσανατολισμός και «άλλοι» λόγοι— σε διάφορους τομείς και δραστηριότητες: κατά την αναζήτηση εργασίας, στην εργασία, στην εκπαίδευση ή κατά την επαφή με το προσωπικό στο σχολείο των παιδιών τους, κατά την πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη, σε σχέση με τη στέγαση και κατά τη χρήση δημόσιων ή ιδιωτικών υπηρεσιών (όπως δημόσιες συγκοινωνίες, διοικητικές υπηρεσίες, κατά την είσοδο σε νυκτερινά κέντρα, εστιατόρια ή ξενοδοχεία, καθώς και κατά την παραμονή ή την είσοδο σε κατάστημα).

Οι ερωτηθέντες που ανέφεραν ότι υπέστησαν διακρίσεις για τουλάχιστον έναν από τους τρεις συγκεκριμένους λόγους —χρώμα δέρματος, εθνοτική καταγωγή ή μεταναστευτικό υπόβαθρο και θρησκεία ή θρησκευτικές πεποιθήσεις— κλήθηκαν να αναφέρουν περαιτέρω λεπτομέρειες σχετικά με το περιστατικό, χρησιμοποιώντας τον γενικό όρο «εθνοτικό ή μεταναστευτικό υπόβαθρο». Ο γενικός όρος «εθνοτικό ή μεταναστευτικό υπόβαθρο» υποδηλώνει φυλετικές/εθνοτικές διακρίσεις, όπως αναφέρεται στο παρόν έγγραφο καθοδήγησης.

Διατύπωση και αλληλουχία ερωτήσεων

Η έρευνα περιλαμβάνει ορισμό των διακρίσεων, ο οποίος παρουσιάζεται στους συμμετέχοντες προτού ερωτηθούν σχετικά με τις πραγματικές εμπειρίες τους όσον αφορά τις διακρίσεις: «Θα ήθελα να σας κάνω ορισμένες ερωτήσεις σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ένα βασικό δικαίωμα είναι το δικαίωμα της ίσης μεταχείρισης. Ωστόσο, ορισμένα άτομα ενδέχεται να αντιμετωπίσουν διακρίσεις. Ως διάκριση εννοούμε όταν κάποιος τυγχάνει δυσμενούς μεταχείρισης σε σύγκριση με άλλους λόγω χρώματος του δέρματος, ηλικίας, φύλου, γενετήσιου προσανατολισμού, αναπηρίας, εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή θρησκευτικών πεποιθήσεων».

Διατύπωση ερωτήσεων για τους ερωτηθέντες που είχαν αναζητήσει εργασία την τελευταία πενταετία πριν από την έρευνα: «Όταν αναζητούσατε εργασία τα τελευταία 5 έτη⁵⁵, αισθανθήκατε ποτέ ότι είχατε υποστεί διακρίσεις για οποιονδήποτε από τους ακόλουθους λόγους; Πείτε μου όλα όσα ισχύουν».

- 1 Χρώμα δέρματος ή φυλετική καταγωγή
- 2 Εθνοτικό ή μεταναστευτικό υπόβαθρο
- 3 Θρησκεία ή θρησκευτικές πεποιθήσεις
- 4 Ηλικία (π.χ. πολύ νεαρή ή πολύ μεγάλη ηλικία)
- 5 Βιολογικό/κοινωνικό φύλο (π.χ. επειδή είμαι άνδρας ή γυναίκα)
- 6 Αναπηρία
- 7 Γενετήσιος προσανατολισμός (π.χ. επειδή είμαι ομοφυλόφιλος, λεσβία ή αμφιφυλόφιλο άτομο)

⁵⁵ Οι έρευνες του FRA αφορούν εμπειρίες διακρίσεων για δύο περιόδους: 12 μήνες και 5 έτη πριν από την έρευνα.

8 Ταυτότητα φύλου ή έκφραση φύλου (περιλαμβάνονται, για παράδειγμα, τα τρανς, τα παρενδυτικά ή τα μη δυαδικά άτομα) — AN CASI: ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ: ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΤΗΝ ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ / AN CASI/ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΑ: ΚΟΥΜΠΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ: Για παράδειγμα, ένα άτομο που γεννήθηκε αγόρι, αλλά αργότερα αισθάνεται κορίτσι/γυναίκα ή γεννήθηκε κορίτσι και αργότερα αισθάνεται περισσότερο αγόρι/άνδρας. Ή κάποιο άτομο που φορά ρούχα που είναι συνήθως σχεδιασμένα για το αντίθετο φύλο.

9 Άλλο (διευκρινίστε): ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΟΙΚΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΤΕ ΤΗΝ ΑΙΤΙΑ

10 Δεν έχω αισθανθεί ότι έχω υποστεί διακρίσεις για οποιονδήποτε λόγο όταν βρίσκομαι σε αυτήν την κατάσταση

-96 - Προτιμώ να μην απαντήσω

-97 - Δεν καταλαβαίνω την ερώτηση

-99 - Δεν γνωρίζω

Από τους ερωτηθέντες που ανέφεραν ότι έχουν υποστεί διακρίσεις για τουλάχιστον έναν από τους τρεις συγκεκριμένους λόγους —(1) Χρώμα δέρματος ή φυλετική καταγωγή· (2) Εθνικό ή μεταναστευτικό υπόβαθρο· (3) Θρησκεία ή θρησκευτικές πεποιθήσεις— ζητούνται περαιτέρω λεπτομέρειες σχετικά με το περιστατικό, αν έχει υποβληθεί καταγγελία και, εάν ναι, σε ποιο θεσμικό όργανο/φορέα.

8. Παροχή επαρκούς προϋπολογισμού για τακτικές έρευνες συλλογής δεδομένων για την ισότητα όσον αφορά τη φυλετική/εθνοτική καταγωγή, ιδίως όταν δεν είναι εφικτή η συλλογή διοικητικών δεδομένων

ΣΚΕΠΤΙΚΟ

Οι κυβερνήσεις πρέπει να διασφαλίζουν την τακτική συλλογή δεδομένων για την ισότητα, προκειμένου να παρακολουθούν τη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το δίκαιο της ΕΕ, ακόμη και όταν δεν είναι δυνατή η συλλογή διοικητικών δεδομένων. Στις περιπτώσεις αυτές, πρέπει να διατίθεται επαρκής προϋπολογισμός σε εθνικό/περιφερειακό επίπεδο για τη συλλογή δεδομένων για την ισότητα όσον αφορά τη φυλετική/εθνοτική καταγωγή μέσω τακτικών εθνικών/περιφερειακών ερευνών που διενεργούνται από αρμόδιο φορέα (δηλ. με τη σχετική ερευνητική εμπειρογνωσία και ικανότητα).

Καθοδήγηση

- Εάν δεν υπάρχει τακτική συλλογή δεδομένων για την ισότητα με βάση τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή μέσω διοικητικών πηγών ή ερευνών, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να εξασφαλίζουν **επαρκή προϋπολογισμό για τη συλλογή των εν λόγω δεδομένων μέσω ολοκληρωμένης εθνικής έρευνας**, ανά τέσσερα έως πέντε έτη. Η έρευνα αυτή θα πρέπει:
 - να είναι αντιπροσωπευτική για όλες τις ομάδες-στόχους που αφορούν τις συγκεκριμένες πολιτικές, για ανάλυση βάσει φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής·
 - να αποσκοπεί στην εκπροσώπηση της πολυμορφίας των κοινοτήτων/ομάδων σε μια χώρα, οι οποίες αυτοπροσδιορίζονται με όρους φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής·
 - να αποσκοπεί επίσης στην κάλυψη πληθυσμών και ομάδων που ορίζονται ως «δυσπρόσιτοι», συμπεριλαμβανομένων των ατόμων που ζουν σε συνθήκες φτώχειας. Αυτό συνεπάγεται επίσης τη μετάφραση του μέσου της έρευνας (ερωτηματολόγιο + άλλο υλικό επιτόπιας εργασίας) στις γλώσσες που αφορούν τις

εν λόγω ομάδες, καθώς και τη συμμετοχή κοινοτικών οργανώσεων, διαμεσολαβητών και ομοτίμων-υπευθύνων συνεντεύξεων⁵⁶.

- να βασίζεται σε μεγέθη δειγμάτων τα οποία είναι επαρκή ώστε να επιτρέπουν λεπτομερέστερη ανάλυση δεδομένων για τον εντοπισμό γεωγραφικών διαφορών και (διατομεακών) ανισοτήτων. Αυτό σημαίνει ότι το καθαρό μέγεθος του δείγματος θα πρέπει να είναι αρκετά μεγάλο ώστε να επιτρέπει την περαιτέρω ανάλυση των δεδομένων όσον αφορά τη γεωγραφική κατανομή, την ηλικία, το βιολογικό/κοινωνικό φύλο και την εκπαίδευση;
 - να είναι σε θέση να παράγει αξιόπιστα και έγκυρα δεδομένα για όλες τις ομάδες-στόχους που αφορούν τις συγκεκριμένες πολιτικές —δηλαδή να χρησιμοποιεί επικαιροποιημένους οδηγούς και πρότυπα για τη μέτρηση των ερευνών και τον σχεδιασμό της έρευνας (δειγματοληψίας) για τους δυσπρόσιτους πληθυσμούς.
- Τακτικές έρευνες για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με την ισότητα βάσει της φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής μπορούν να διεξάγονται είτε ως ανεξάρτητη έρευνα με ιδιαίτερη έμφαση στις πληθυσμιακές ομάδες που αυτοπροσδιορίζονται με όρους φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής είτε στο πλαίσιο μιας γενικής έρευνας για την ισότητα (δηλαδή, μιας έρευνας που θα καλύπτει επίσης συνολικά και άλλα προστατευόμενα χαρακτηριστικά). Αυτό μπορεί να υλοποιηθεί σε εθνικό (και, κατά περίπτωση, περιφερειακό) επίπεδο, από αρμόδιο φορέα, στατιστική υπηρεσία ή ερευνητικό οργανισμό που διαθέτει τη σχετική ερευνητική ικανότητα και εμπειρογνωσία, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες αρχές που παρατίθενται ανωτέρω (συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών χαρτογράφησης και αξιολόγησης των αναγκών κ.λπ.).

Παραδείγματα εθνικών πρακτικών

Το 2015 στην **Ιταλία** η Istat διεξήγαγε έρευνα με θέμα «[Ενσωμάτωση της δεύτερης γενιάς](#)» (ISG), η οποία συγχρηματοδοτήθηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης Υψηλών Τρίτων Χωρών (EFI) της ΕΕ.

Το 2021 το **Λουξεμβούργο** δρομολόγησε εθνική [έρευνα σχετικά με τις εμπειρίες ρατσισμού και εθνοφυλετικών διακρίσεων](#), η οποία θα εξετάσει ερωτήματα όπως: Πόσο διαδεδομένα φαινόμενα είναι ο ρατσισμός και οι εθνοφυλετικές διακρίσεις στο Λουξεμβούργο; Ποιες ομάδες ατόμων αποτελούν κυρίως στόχο; Σε ποια πλαίσια και σε ποιες καταστάσεις οι κάτοικοι αντιλαμβάνονται τις πράξεις και τη μεταχείριση που εισάγουν διακρίσεις; Πού και πώς μπορούν να ληφθούν μέτρα για την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων;

Η έρευνα συντονίζεται από το Υπουργείο Οικογένειας, Ενσωμάτωσης και Ευρύτερης Περιφέρειας, και υλοποιείται από το Ινστιτούτο Κοινωνικοοικονομικών Ερευνών του Λουξεμβούργου (LISER), με τη συμμετοχή του Centre d'étude et de formation interculturelles et sociales (CEFIS).

Θα υποβληθεί ερωτηματολόγιο σε 15 000 τυχαία επιλεγμένους κατοίκους, με υπερεκπροσώπηση των πληθυσμιακών ομάδων που διατρέχουν κίνδυνο. Η έρευνα θα είναι διαθέσιμη σε πέντε γλώσσες —γαλλικά, λουξεμβουργιανά, γερμανικά, αγγλικά και πορτογαλικά— και θα διεξαχθεί κυρίως

⁵⁶ Οικονομική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη (UNECE) (2020), [Poverty Measurement – Guide to Data Disaggregation](#), σ. 70.

διαδικτυακά. Αφορά τόσο τους γηγενείς Λουξεμβούργιους όσο και τα άτομα με μεταναστευτικό υπόβαθρο.

Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικά με τα προσωπικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων, τη θέση τους απέναντι στον ρατσισμό, τις απόψεις τους σχετικά με τη μετανάστευση και την πολυμορφία, την αντίληψή τους ως προς τις εθνοφυλετικές διακρίσεις στο Λουξεμβούργο και τις εμπειρίες τους ως μαρτύρων ή ως θυμάτων. Τα δεδομένα που συλλέγονται στο πλαίσιο της έρευνας θα χρησιμοποιηθούν για τον προσδιορισμό των τομέων στους οποίους απαιτούνται ειδικές δράσεις. Θα ληφθούν επίσης υπόψη κατά τη διατύπωση συστάσεων πολιτικής για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων. Τα ζητήματα αυτά γίνονται αντιληπτά σε διάφορους τομείς, όπως η απασχόληση, η στέγαση, η πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη, η εκπαίδευση και τα κοινωνικά δίκτυα: [racism \(liser.lu\)](http://racism.liser.lu).

Το 2020 στη **Νορβηγία**, η Νορβηγική Διεύθυνση Παιδιών, Νέων και Οικογενειακών Υποθέσεων συγχρηματοδότησε εθνική [έρευνα για την ποιότητα ζωής](#), σε συνεργασία με τη Νορβηγική Διεύθυνση Υγείας. Η έρευνα αποτελείται από ερωτήσεις σχετικά με την ποιότητα ζωής, την ικανοποίηση με τη σωματική και ψυχική υγεία, καθώς και την αισιοδοξία για το μέλλον, και την εμπειρία του νοήματος και της αφοσίωσης στην καθημερινή ζωή κ.λπ. Η έρευνα επαναλήφθηκε το 2021 με την ελπίδα ότι θα διεξαχθεί και πάλι στο μέλλον, είτε ετησίως είτε λιγότερο συχνά.

Περαιτέρω δεοντολογικά ζητήματα για τη συλλογή δεδομένων με βάση τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή⁵⁷

- **Όλοι οι ερωτηθέντες πρέπει να συμμετέχουν εθελοντικά.** Θα είναι ιδιαίτερα σημαντικό να διασφαλιστεί ότι οι ομάδες-στόχοι δεν αισθάνονται ότι απειλούνται όταν προσεγγίζονται για να συμμετάσχουν στην έρευνα, ούτε ότι εξαναγκάζονται ή υποχρεώνονται να συμμετάσχουν υπό τον φόβο αρνητικών συνεπειών, ενώ οποιαδήποτε συμμετοχή δεν θα πρέπει να υπονομεύει την εμπιστοσύνη στις αρχές. Επιπλέον, η συμμετοχή στην έρευνα μπορεί να αποτελέσει πρωτόγνωρη εμπειρία για πολλές από τις ομάδες-στόχους και αυτό ενέχει τον κίνδυνο πρόκλησης αισθημάτων ντροπής ή φόβου. Ως εκ τούτου, η οικοδόμηση εμπιστοσύνης θα είναι ζωτικής σημασίας.
- **Χρήση κοινοτικών οργανώσεων, διαμεσολαβητών και ομοτίμων-υπευθύνων συνεντεύξεων.** Ενώ μπορούν να συμβάλουν στην προώθηση της έρευνας, δεδομένης της θέσης και της απήχησής τους στις κοινότητές τους, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι οι ομάδες-στόχοι δεν αισθάνονται πίεση να συμμετάσχουν και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να εξεταστεί προσεκτικά η εξάρτηση από θρησκευτικούς ηγέτες, για παράδειγμα. Όσον αφορά τη διεξαγωγή συνεντεύξεων από ομοτίμους, αξίζει να σημειωθεί ότι ορισμένες από τις κοινότητες μπορεί να είναι μικρές και, ορισμένες φορές σε μια συνέντευξη με κάποιον που ανήκει στην ίδια εθνοτική ομάδα μπορεί να προκύψουν ανησυχίες για την προστασία της ιδιωτικής ζωής ή απροθυμία για ειλικρινείς απαντήσεις σε ευαίσθητες ερωτήσεις.
- Ομοίως, η **ενημερωμένη συναίνεση για συμμετοχή και το δικαίωμα μη απάντησης σε ερώτηση** θα είναι ζωτικής σημασίας. Υπάρχει **ανάγκη για σαφή επικοινωνία που θα εξηγήει την έρευνα με απλούς όρους και με κατανοητό τρόπο.** Πρέπει να προσφέρεται στους συμμετέχοντες ένας εύκολος και σαφής τρόπος εξαίρεσης από την έρευνα.

⁵⁷ Με βάση την πείρα του FRA όσον αφορά τη διεξαγωγή ερευνών σε δυσπρόσιτους πληθυσμούς και (εθνοτικές) μειονότητες, καθώς και σε μετανάστες και απογόνους μεταναστών.

- Η δημιουργία ενός **ασφαλούς περιβάλλοντος** στο οποίο οι συμμετέχοντες **θα μπορούν να απαντούν σε ερωτήσεις με τον δικό τους ρυθμό, με σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και χωρίς να φοβούνται ότι μπορεί να τους ακούσουν τυχαία άλλα μέλη του νοικοκυριού ή περαστικοί** οικοδομεί εμπιστοσύνη, βελτιώνει την εμπειρία των ερωτηθέντων και κατ' επέκταση οδηγεί σε καλύτερα δεδομένα.
- Η **επιλογή του κατάλληλου υπευθύνου συνεντεύξεων** (μεταξύ άλλων, ατόμου του ίδιου φύλου, ομιλήτη της ίδιας γλώσσας ή ατόμου με εμπειρία μετανάστευσης) μπορεί να αυξήσει τα ποσοστά ανταπόκρισης, καθώς και την αποδοχή από τους συμμετέχοντες και, ως εκ τούτου, να βελτιώσει τα αποτελέσματα της έρευνας.
- Η **κατάρτιση των υπευθύνων συνεντεύξεων** θα πρέπει να περιλαμβάνει ενότητες για την πολυμορφία και την καταπολέμηση του ρατσισμού, ώστε να ελαχιστοποιείται το ενδεχόμενο να αισθανθούν δυσφορία κατά την επικοινωνία τους με τους συμμετέχοντες.
- Οι αρχές της αποφυγής βλάβης θα πρέπει επίσης να επεκταθούν ώστε να καλύπτουν και τους υπευθύνους συνεντεύξεων. Καθώς κατά τη διάρκεια του έργου **οι υπεύθυνοι συνεντεύξεων επισκέπτονται σπίτια** ατόμων που δεν γνωρίζουν, διατρέχουν έναν ορισμένο βαθμό κινδύνου και μπορεί να συναντήσουν ερωτηθέντες στους οποίους η συνέντευξη ενεργοποιεί τραυματικές αναμνήσεις.
- Η σήμανση των **υποστηρικτικών υπηρεσιών** είναι σημαντική για την αντιμετώπιση του πλέον ευάλωτου τμήματος της κοινότητας, όπως των ατόμων που ενδέχεται να έχουν υποστεί καταπίεση, βία ή σεξουαλική κακοποίηση και που ενδέχεται να εξακολουθούν να διατρέχουν κίνδυνο.
- Σε ορισμένες χώρες **το ζήτημα του εθνοτικού αυτοπροσδιορισμού θεωρείται ιδιαίτερα ευαίσθητο και ακανθώδες**. Συνιστάται να προειδοποιούνται οι ερωτηθέντες σχετικά με αυτό προτού τους τεθεί η σχετική ερώτηση, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να την παραλείψουν πλήρως, εάν το επιθυμούν.
- Οι χώρες και οι φορείς συλλογής δεδομένων ενθαρρύνονται να στηρίξουν και να προωθήσουν την **«κυριότητα των δεδομένων»** μεταξύ εθνοτικών/φυλετοποιημένων μειονοτήτων, για παράδειγμα μέσω της συνεργασίας με εθνοτικές κοινότητες για την ανάλυση δεδομένων, την παρουσίαση και τη διάδοση των αποτελεσμάτων.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΗΣΤΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΕ

Αυτοπροσώπως

Σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχουν εκατοντάδες κέντρα πληροφόρησης Europe Direct. Μπορείτε να βρείτε τη διεύθυνση του πλησιέστερου σε σας κέντρου στον ιστότοπο: https://europa.eu/european-union/contact_el

Τηλεφωνικά ή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου

Η Europe Direct είναι μια υπηρεσία που απαντά στις ερωτήσεις σας για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μπορείτε να επικοινωνήσετε με αυτήν την υπηρεσία:

— καλώντας χωρίς χρέωση τον αριθμό: 00 800 6 7 8 9 10 11 (ορισμένα δίκτυα τηλεφωνίας ενδέχεται να χρεώνουν τις κλήσεις αυτές),

— καλώντας στον αριθμό +32 22999696 ή

— μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου από τον ιστότοπο: https://europa.eu/european-union/contact_el

ΒΡΕΙΤΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΕ

Στο διαδίκτυο

Πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ είναι διαθέσιμες στον ιστότοπο Europa: https://europa.eu/european-union/index_el

Στις εκδόσεις της ΕΕ

Μπορείτε να τηλεφορτώσετε ή να παραγγείλετε εκδόσεις της ΕΕ, δωρεάν ή επί πληρωμή, στη διεύθυνση: <https://op.europa.eu/el/publications>. Μπορείτε να ζητήσετε πολλαπλά αντίγραφα δωρεάν εκδόσεων επικοινωνώντας με την υπηρεσία Europe Direct ή με το τοπικό σας κέντρο πληροφόρησης (βλ. https://europa.eu/european-union/contact_el).

Στη νομοθεσία της ΕΕ και σε σχετικά έγγραφα

Για πρόσβαση σε νομικές πληροφορίες της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένου του συνόλου της ενωσιακής νομοθεσίας από το 1952 σε όλες τις επίσημες γλώσσες, μεταβείτε στον ιστότοπο EUR-Lex, στην ακόλουθη διεύθυνση: <http://eur-lex.europa.eu>

Στα δημόσια δεδομένα από την ΕΕ

Η Πύλη Ανοιχτών Δεδομένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (<http://data.europa.eu/euodp/el>) παρέχει πρόσβαση σε σύνολα δεδομένων από την ΕΕ. Τα δεδομένα μπορούν να τηλεφορτωθούν και να επαναχρησιμοποιηθούν δωρεάν, τόσο για εμπορικούς όσο και για μη εμπορικούς σκοπούς.

■ Υπηρεσία Εκδόσεων
της Ευρωπαϊκής Ένωσης